4
43402/A

A2550

DE URINIS
TRACTATUS DUO.

PRIOR
QUÆSTIO QUODLIBETICA:

An ullâ ſcientiæ Medicæ inveſtigatione aut experimentô quiſpiam poſſit ex ſola urinarum inſpectione morborum naturam ad medelam dignoſcere?

ALTER
DE URINIS UT SIGNO.

In quo ordinarius & naturalis hominis ſani urinæ aſpectus, ejuſdemque ab eo mutatæ conſtitutio morbi tempore proponitur; in cauſas inquiritur, & quid ſingulæ variationes indicent tam ex veterum, potiſſimum Hippocratis, quàm recentiorum obſervatione exponitur.

AUTHORE
H. J. REGA
In Celeberr. Lovanienſium Univerſitate
Med. D. P. P.

LOVANII,
Typis MARTINI VAN OVERBEKE,
propè Academiam 1733.

CUM APPROBATIONE.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

PRÆFATIO.

JAm anni elapſi ſunt duo, cùm publicè tractavimus de hac quæſtione in Schola Artium. Viſum tunc fuit inter alias hanc diſcutere, eo quòd non ſine indignatione obſervaremus uſque hodiedum abſonum & futilem morem obtinere, deferendi urinas ad ædes abſentium medicorum, aut aliorum qui tales ſe venditant; neque ſolùm ut ex illarum inſpectione morbos indicent, verùm ut & pariter congrua remedia præſcribant; ideoque tum magis, cùm intelligeremus gyrovagos quaqua medicaſtros, quin & Me-

dicaſtras magnum ſibi nomen quotidiè acquirere ex urinarum inſpectione per fallacem ouromanteiam: &, ut Manteiâs cupidum & credulum eſt vulgus, non potuimus non ægrè ferre impudentiùs hodiè quàm umquam aliàs publico palam eò uſque imponi.

Equidem nos non latebat multos viros egregios, eruditos & probè medicos morem illum aſpernatos exploſiſſe ac graviter perſtrinxiſſe; quamvis tolerarint & inſcitiæ vulgari fuerint obſecuti. At certè palmariè tam ineptæ & pertinaci conſuetudini ſtrenuè ſe oppoſuit, (ut ceteros omittam) Foreſtus, *Medicus ſui temporis* Doctiſſimus *ac longè* Celeberrimus. *Verùm cùm vel eorum argumenta operibus va-*

ſtis

ſtis interſperſa, in. magno diverſarum rerum cumulo, ut fit, lectori aliud quærenti elabantur, vel ſaltem non ità obvia ſint, vel eorum libri qui ex profeſſo & ſeorſim de hac materia egerunt quaſi oblivioni ſint traditi: operæ pretium facturus videbar, ſi & firmioribus ex iis, quibus illi uſi fuerunt argumentis, aliiſque à me fortè adinventis ac novô diſputandi modô oſtenderem, impoſſibile eſſe per ouromanteiam; quâ nihil eſt fallacius, morbis medelam applicare. Lubens *igitur fateor me nonnulla excerpſiſſe ex* Foreſti *libris de urinæ inſpectione. Ingenui enim eſt fateri per quos profeceris.*

Orationem porro hanc publicè

ab annis duobus, ut dixi, pronuntiatam, prælo committi non permiſiſſem, niſi percrebruiſſet in civitate quâdam Academiæ noſtræ vicinâ, mulierem peregrinam quamdam tam felicibus auſpiciis ſuæ ouromanteiâs vatem agere, ac ſtrophis ſuis adeò audacter imponere quibuſcumque, ut in ſui partes non modò trahat vulgarem turbam, ſed & quos eruditio & rerum uſus ſtolidæ credulitati minùs habet obnoxios, Eccleſiaſticos, Nobileſque, quibus illa urbs referta eſt, ut ad eam turmatim accurrant, ſcientiam ejus mirentur, deprædicent, authoritatem ei concilient &c. ac denique vitam ſuam ſuorumque ei committere non dubitent. Horum ergô, publici juris facta eſt hæc diſſertatio.

Conveniens inſuper exiſtimavi ſimul huic adjungere tractatum, quem inter alios auditoribus ſcholæ noſtræ non ſemel dictavi, ne quis fortè illico judicet me omnem prorſus è Medicinæ praxi proſcribere urinarum inſpectionem tamquam inutilem aut ſuperfluam; ſeu quæ infidum dumtaxat præſtet ſignum: quò fieri poſſet ut tyrones Medici & nondum plenè verſati obſervationem urinarum ipſi negligerent; tum & ægri Medicis inviſentibus urinam exhiberi fruſtraneum ducerent. Quin econtrariò patebit quanti ſit facienda urinarum conſideratio debitè adhibita; quantùm afferat lucis ad morbos eorumque cauſas, eventus, ſequelas tam pernoſcendum quàm præviden-

videndum ; atque adeò demum quid continua ab Hippocrate ad nos uſque deducta experientia doceat rationalem & ratiocinantem Medicum ex urinæ aſpectu poſſe addiſcere.

Quid plura ? Quidquid id eſt Benignus lector expendat, ſcrutetur, ſi probet, utatur. Quantum in me eſt ad corporum ſarciendum ſalutem elucubravi ; quod in animarum ſalutem bene vertat Deus & nominis ſui gloriam.

QUÆSTIO QUODLIBETICA

An ullâ ſcientiæ Medicæ inveſtigatione aut experimentô quiſpiam poſſit ex ſola urinarum inſpectione morborum naturam ad medelam dignoſcere?

JAm dudum invaluit conſuetudo, ut quando infimæ ſortis homines & gens potiſſimùm ruſtica in morbum incidunt, urinam confeſtim ad Medicum, vel eum quem talem eſſe ſibi perſuadent perferendam curent; quâ conſideratâ poſſit ille & debeat tamquam è tripode pronuntiare, quô genere morbi quàmque dudum ægrotus decumbat; quæ corporis pars præcipuè ſit affecta; quæ ſymptomata crudelius illum diſcrucient: neque hæc tantùm; ſed veluti urina eſſet, ut ita loquar, identificata perſonæ, ſexum ipſum & ætatem languentis internoſcere: quin & plura etiam à Medico expectantur, ſcilicet, ut non minùs ac ſi præſens ægro aſſideret, in turbido & fœtido liquido tamquam in ſpeculo defœcato con-

contemplans, cubile, lectum, cortinas depingat, quò artis ſuæ fidem nuntio faciat, ut de remediorum, quæ præſcripſerit, ſecuritate nullatenus poſſit dubitari. Non eſt hæc ſeculi tantùm noſtri labes; talia quippe & olim vulgo perſuaſerunt plures ſcelerati impoſtores empirici, qui Medici nomen ac dignitatem falsò & impudenter ſibi arrogantes populo fucum fecerunt, ac phaleras ſuas ità oſtentarunt, ut eos non erubuerit dicere: nullum eſſe Medici nomine & honore dignum niſi illum, qui in urinis valeat ſpeculari omnes corporis præter naturam affectiones, atque etiam animorum perturbationes perſpicere.

Ex harum officina prodierunt quâcumque tandem famâ celebres libri de urinarum inſpectione, invitis Minervâ & Æſculapiô, ſed obſtetricante pſeudologiâ editi, magnô Reipublicæ detrimentô, nec minori jatricês, quamvis immeritæ, infamiâ, qui tot comædis anſam præbuerunt, atque inter eos nugaciſſimo & humanarum paſſionum perſpicaciſſimo *Molierio*, ut plauſum populi elicerent exploſâ hujuſmodi blateronum inſcitiâ. In ejuſmodi libros ſi incautus Medicinæ Neophytus incidat ampliſque promiſſis inhians ouromyſteriis initietur, Delphica diſcet promere oracula, redivivus ſui ſeculi *Noſtradamus*, ſpectatuque digniſſimam brevi exhibe-

exhibebit ſcenam. Adveniat ergo urinæ lator, ſubſequamur intrantem, mox adeſt, poſtquam vultum & ora compoſuit magiſter ſpeculator; en contractô ſuperciliô, capite aliquoties abnuit, ſuſpiria trahit, ut ſcilicet verbum aliquot ex ore latoris eliciat. Cuperem ego naſutum aliquem latorem hìc prorſus piſce mutum eſſe magis, ita ut ad omnes ceremonias magiſtri ipſe immobilis non aliud ageret quàm urinam uſque & uſque indigitaret, tum capta eſſet vulpes novaque ſcena priori ſuccederet; nam talos Magiſtro uromanti manaret ad imos ſudor: verùm ad ſtolidum ſtolidus aut ſtolida mittitur, nec potis frœnare buccam quin verbulum elabatur: habet hinc anſam medicaſter, ut ſermonis multiformi labyrintô ſeu abrupti ſeu parati involvat, ac enumeret temerè, fortuitò, confusè varia malorum ſymptomata; frigida miſcebit calidis, humentia ſiccis, mollia cum duris ſine pondere habentia pondus : hæc tot inter modò vel unicum attigerit quô æger divexatur (quod fieri debere certum eſt) illicò fama volat, quâ non aliud velocius vireſque acquirit eundo : Archiatrum à ſuperis miſſum, qui ex urinarum qualitate penitus omnem morbi implexum perviderit; & quod pingui methodô divinandi conjecit, incomparabili ingenio adſcribitur, quoque magis callidè exer-

citus

citus eſt imponere, eò major deluſis accreſcit fiducia, ut ſalutem malè feriato capiti credant. Inter alia ridiculum fertur hoc oraculum: *Aio te Æacidam Romanos vincere poſſe*; verùm in bivio vocum alterum duorum contingere oportebat: at hic ipſe *OEdipus* malit revocare ſitus foliorum *Sibyllæ* quæ ventus turbarit, quàm ex divinatoris hujuſmodi battologia judicium aliquod firmum ſtatuere; aut etiam ex *Ciceronis* libris aliquem tam diu verſare Anagrammaticè donec producat libros *Thomæ a Kempis*. Intereà miſerè deluſi ſibi gratulantur.

Hæc porrò tam benevola erga ouroſcopos credulitas non modò infimæ ſortis ſed & primariæ claſſis hominum animos infecit & præoccupavit. Rumore ergo communi & quòvis ſe inſinuante deprædicantium & extollentium vaticinandi ex urina ſcientiam permotus fortè Dominus Præſes conſultum duxit, ut inter alias Quæſtiones Quodlibeticas hanc quoque reſolverem.

Amplectendam ſanè occaſionem & dudum expetitam ſubminiſtrat propoſita mihi quæſtio, redarguendi perverſum illum morem deferendi urinas inſpiciendas ad ædes Medici, ut ex ſolo earum aſpectu judicium ſuum promat; tum & viam nactus ſum oſtendendi quàm incertum, fallax & periculoſum ſit judicium ex ouroſcopia latum, adeòque illud

inge-

ingenuò prorſus eſſe indignum artique Medices probroſum & ignominioſum: ac demonſtrandi denique, reſpondendo ad quæſtionem præſentem, fieri non poſſe, ut ulla ſcientiæ Medicæ inveſtigatione aut experimentô,quiſpiam ex ſola urinarum inſpectione morborum naturam ad medelam dignoſcat.

Quod dum conor, vos Auditores Ornatiſſimi reſpondenti favete.

Teſtantur veterum monumenta ouroſcopiam ſeu urinæ inſpectionem in Medicina eſſe antiquiſſimam. *Ariſtophanes* Comicus antiquiſſimus Medicos ridet quòd ſordes & urinas inſpicerent. Quanti *Hippocrates* primus Medicinæ parens, & deinde ſectator ejus *Galenus* ouromantiam fecerint, quàmque eamdem judicaverint in Arte Medica neceſſariam, ſufficienter evincunt monita & dogmata,quæ circa hanc materiam memoriæ prodiderunt. Fuit ergò urinæ inſpectio ab ipſis Medicinæ incunabulis conſtanter apud Medicos nobiliores in uſu. Nec immeritò, ſi quidem cedere non debeat aliis quibuſvis ſignis tam diagnoſticis quàm prognoſticis. Quandoquidem ex nullo alio ſigno Medici certiores reddi queant de conſtitutione tam ſolidorum quàm fluidorum. Si enim urina ſit ſanguinis ſerum particulis utilibus, gelatinoſis & nutritiis orbatum, locôque earum imprægnatum moleculis ſalſis, ſulphureis terre-

terreſtribus, ſuperfluis & excrementiis; ſique hoc ſerum cum chylo delatum fuerit ad ſanguinem, & cum eo intimè permixtum per varios vaſorum tubulorumque ductus fuerit circumactum, palam eſt & evidens urinam imprimis futuram variam & diverſam, prout chyli fuerit diverſa indoles, partiumque eum conficientium varia conſtitutio: in urina etiam varias obſervatum iri qualitates ſecundùm variam craſim ac diathesim maſſæ ſanguineæ ac variatum gradum attritûs: denique eamdem variaturam ſecundum diverſam diſpoſitionem partium urinæ ſecretioni dicatarum. Ex quibus manifeſtum eſt poſſe medicum rationalem ex-urina judicare de primarum viarum conſtitutione, craſi, diatheſi ac motu ſanguinis; urinariarumque viarum ſtatu.

Quòd autem judicium illud certum prorſus ſit & infallibile, credat *Judæus Appella* non ego. Cùm ſignum, quod ex urina petitur probabile tantùm ſit & à leviſſimis circumſtantiis mutabile facilè fallat. Quod unô alterôve argumentô facilè evictum dabimus. Cum urina differat ratione ſubjecti, temperiei, ætatis, aëris, anni temporis, ſomni, vigiliarum, exercitiorum, animi pathematum, victûs, Medicamentorum ac ſimilium, ut ouromantes poſſet ferre certum aliquod judicium, oporteret ut ipſe notam

haberet

haberet unius cujuſque ſubjecti urinæ peculiarem habitudinem & conſtitutionem, uti & alterationem quæ à rebus jam prænotatis inducitur in urina.

Deinde quid certi haberi poteſt ex inſpectione lotii, quod eôdem modô conſtitutum apparet in morbis toto cœlo à ſe diſtinctis. Eâdem v. g. rubedine exaltatam videas urinam in ſcorbuto, quâ ſit in febre ardente; deprehendas pari cruditate & aquoſitate perſpicuam in calculoſis, Hypochondriacis, verminoſis, cruditate ventriculi laborantibus, phrenitide detentis, &c. Adde quòd in morbis funeſtis & lethalibus urina ſœpe ſœpius appareat optima ſpemque certam ſalutis faciat, ubi tamen æger moritur; & contrà in morbis minùs periculoſis indicia certa mortis præbeat. Vultis exempla? In urinis non tantùm peſte & peſtilentialibus febribus, ſed aliis quoque malignis laborantibus, uti etiam in pleuritide, angina, ſimilibuſve inflammationibus internis ſignum, quod apparet ſalutare non rarò deinceps ægro lethale eſſe deprehenditur. Ac unum idemque lotium ſalutem ac mortem, ſeu hanc ſub illius fuco innuit; quemadmodum hydropicos ſœpe ſœpius ac pulmoniacos cum urina, ut apparet, laudabili ſuffocari experimur.

Si ergo ouromantia ſeu judicium, quod ex inſpecto lotio formari ſolet, nulli certo ac ſo-

lido

lido innititur fundamento; ſi conjecturam habet ut ſummùm & raro probabilem, ordinariè autem incertam prorſus & fallacem, adeoque ad cognoſcendos curandoſque morbos inidoneam; niſi & aliorum ſignorum accedat conſideratio, prout ex dictis patet, nemini jam dubium eſſe poteſt, quid ſit cogitandum de iſtiuſmodi Medicis, qui ex urinis aliunde ad ſe tranſlatis ſimulare non verentur, ſe morbos omnes eorumque circumſtantias ac eventus dignoſcere; quique ſolâ illa inſpectione contenti remedia morbis debellandis convenientia præſcribere præſumunt. O indigna honeſto viro ſimulatio! O fraudulenta nimis vaticinatio! è re tam dubia & incerta velut è tripode de morbis ejuſque omnibus circumſtantiis ſententias proferre! næ inanis iſthæc & ſuperſtitioſa vaticinatio inter maculas, quæ ingenuam Medicinæ faciem deformarunt, haud poſtrema eſt!

Mirari equidem ſubit, quâ ratione mos iſte, quô lotium abſenti Medico inſpiciendum portatur, ut ex eo ſolo judicium ferat, tam facilè tamque generaliter à toto fere Medicorum ordine receptus fuerit, ac tam altas jam tum jecerit radices. Cum iſthæc conſuetudo, à tempore quô introducta eſt, ſeveriores & acriores habuerit cenſores, ac ortum ſuum debeat minùs firmis parumque

honeſtis licitiſque principiis; nempè vulgi errori ac ignorantiæ, agyrtarum ſimiliumque impoſtorum nequitiis, ac fortè quorumdam Medicorum avaritiæ, ambitioni & conniventiæ. Sufficit profectò recepti iſtius hodiedùm moris, ac nimis proh dolor! communis, exordium progreſſuſque contemplari, ut eum vir quilibet mediocriter cordatus, ut proximi ſaluti noxium, arti noſtræ & ordini ignominoſum deteſtetur.

Non ſinunt (ut jam diximus) nos antiqua monumenta dubitare, quin Veteres Medici plurimi fecerint urinæ inſpectionem eamque habuerint tamquam unum ex primariis ſignorum Medicorum fontibus. Fidem tamen etiam faciunt hæc eadem monumenta; Medicos illos urinam apud ægrotos ſolummodò fuiſſe intuitos. Cùm ſemper & ubique inculcent Medicinæ illi Antiſtites, ut ſedulò obſerventur & accuratè annotentur omnia & ſingula quæ circa ægrum contingunt, antequàm diagnoſis prognoſiſve inſtituatur vel indicationes curativæ eliciantur. Quod certè inutile fuiſſet, ſi hæc ex ſola urina potuiſſent colligi. Undenam igitur iſte mos tranſportandi lotium introductus eſt? nempè ignarum vulgus conſiderans quanti paſſim Medici urinæ inſpectionem facerent, & quàm attentè ſingulis viſitationibus ægri lotium contemplarentur muta-

tioneſque ejus ſingulas obſervarent, & neſciens interim præcepta, quibus Veteres Dogmatici Medicinam tam feliciter faciebant, omnem curationis felicem eventum adſcribebat urinis, quaſi ex iis ſolis edocti fuiſſent methodum quâ morbus curari debebat. Solet enim vulgus attendere tantùm ad externa & immorari iis, quæ potiſſimùm ſub ſenſum cadunt. Idem ipſum igitur vulgus eâ opinione imbutum morbos omnes cauſaſque eorum ex urina cognoſci poſſe, arbitrari cœpit ſufficere medico ſi urina ægroti ei inſpicienda exhiberetur. Quam perſuaſionem fovere potuit accerſendi longius ſæpe Medicum difficultas & ſumptus. En primam mali originem. Hâc porrò in opinione primò confirmatum fuit vulgus à pſeudomedicis impoſtoribuſque, qui gratulantes oblatam ſibi occaſionem per fraudulentiam acquirendi nomen & nummum incœpere ex urina vaticinia formare. Cumque res illa ipſis aliquando ex voto ſuccederet, cùm facile ſit vulgo imponere, ſtatim in rem exploratam tranſiit: nihil tam abditum eſſe, nihil tam occultum, abſtruſumque in corpore, quin ejuſdem indicia in urina conſpiciantur. Quid? An aliquis ea de re addubitet? Vix iſte vates perſpexerat urinam, cùm cœpit ſtatim enarrare morbum à principio uſque ad finem, eſculenta & potulenta, quibus uſus fuit

fuit detegere : alter quidam ætatem ſexumque indicare, itemque motus animi, paſſiones & vitia ; alter cubiculum deſignare in quo æger decumbit, quin & cortinarum etiam & ſtragularum colores. Quid plura ? Inſulſus & incredulus audias ſi contradicas.

Hæc ſerpens, ut indubitata, per rude vulgus opinio invaſit paulatim etiam eos, qui vel munere vel potentiâ ſupra plebem ſunt, ac tandem apud doctos & litteratos fidem invenit, utpote tot exemplis per imos & ſummos allegatis ſufficienter comprobata. Ergò jam Doctorum & imperitorum, plebis & Magnatum urinis uroſcoporum domus implentur, & is jam ſolus creditur Medicus, qui uroſcopus ſeu ex matula Doctor. Quid hìc faciat Medicus rationalis deſertus, & deſpectus praxique penè omni deſtitutus? Quid non mortalia pectora cogis auri ſacra fames? Scilicet turpis lucri ſtudium effecit primò ut degeneres. Medici relictô Patrum ſuorum more, qui numquam niſi apud ægrotos lotium inſpiciebant, agyrtas circumforaneoſque imitarentur. Tùm, ut fieri ſolet, ſecuti etiam aliqui ſunt inviti licet & coacti, quibus res erat anguſta domi, & quorum familiæ imminere famem vociferabatur uxor, ſi urinas allatas, ut inſpicerentur, ab ædibus ſuis ad alios, qui id libenter facerent, ablegarent. Acceſſit denique aliorum Medico-

rum ambitio & æmulatio : hi enim honorum cupidi, quos ouroſcopi technis ſuis & ſtrophis aſſequebantur, ad eoſdem quibuſcumque etiam modis pervenire contendebant.

Alia cauſa cur Medici rationales ad ouroſcoporum caſtra etiam tranſierint fuit ignavia. Quid enim torpido & ignavo accidere poteſt jucundius quàm ut poſſit domi deſidens ex ſola lotii divinatione Medicinam facere, more *Eraſiſtrateorum Alexandrinorum* Medicorum, qui ex ſola lectione librorum morbos obſervabant, & ex picturis herbas exactè dignoſcere temerè confidebant; quos *Galenus* ex libro nautas appellat. Atquè adeò perverſus ille mos utpotè importunus tyrannus dominari ubique cœpit. Etenim cùm Medici etiam rationales eumdem jam morem ſequerentur, ouroſcoporum fraudes & technæ fuerunt magis comprobatæ, atque ità tandem factum eſt, ut quò aliquis foret callidior in decipiendis hominibus ex lotio, eo medicus haberetur nobilior.

Demùm ultima ouroſcopiæ confirmatio & comprobatio velut coronis impoſita eſt per medicorum quorumdam ſcripta, & ea præſertim quæ linguâ vulgari edita ſunt, quibus agitur de ſignis ex urina, eorum cautelis &c. Sic enim anſa data fuit, ut numerus ouroſcoporum augeretur, hominesque

in ſua opinione magis confirmarentur. Atquè ità ille mos infelix prorſus invaluit.

Proximum nunc eſt ut videamus quàm idem ille mos ſit probroſus & ignominioſus ipſi arti Medicæ, quàmque dedecoret & tantùm non infamet totum nobiliſſimum Medicorum ordinem. Facit enim, ut ars omnium artium præſtantiſſima paſſim evileſcat & deſpiciatur, atque adeò apud Viros prudentiſſimos ſagaciſſimoſque in contemptum etiam veniat.

Præcipuum argumentum quô Medicinæ præſtantiam excellentiamque obſcurare laborant hoc eſt, quòd Medicina ſit ars tantùm conjecturalis, quæ principiis prorſus incertis innitatur. Hujus falſitatem oſtendit Medicorum verè rationalium medendi methodus, quæ dirigitur ſecundùm talia præcepta in quibus quàm plurima certiſſima ſunt & indubitata. Quamquam autem Medicina quandoquè quadam conjectura indigeat, ea tamen conjectura arte non caret; & ideò quoque artificialis conjectura dicenda eſt, quâ ſoli illi pollent, quibus acre eſt ingenii judicium, quique artem Medicam certâ & verâ methodo addidicerunt & exercent. Verùm enim verò quis negare poſſit Medicinam, quæ fiat ex ſolius lotii inſpectione, omnium Artium eſſe inaniſſimam, utpotè nullo probabili principio fultam. Siquidem ex re in-

certa prorſus & fallaci hauriri deberet morborum cognitio, quæ eſt anima & fundamentum omnis curationis morborum. Quod ipſum luculenter evincunt Medicorum uroſcoporum ex urinis reſponſa, quæ ſi non omnino falſa, dubia ſaltem ſunt, generalia, ambigua & æquivoca, ſubdolaque mendacia. Prout re ipſa patebit paulo attentius conſideranti ordinaria eorum reſponſa & ex urinis oracula.

Ponamus ergo quòd ad Medicum ex urina ſola conſuetum de morbis judicare, tranſportata fuerit urina ambigua, ex qua nihil omnino poſſit colligi, uti ſæpius contingere omnes ſinceri mecum fateri debebunt. Quid hìc faciat ille? Si rogetur ut mentem ſuam aperiat ſuper morbo illius, cujus urinam inſpicit, ſi aliunde expiſcari & detegere nihil potuerit. Enarrabit fortè ſympthomata quæ in omni penè morbo obſervantur, E. G. accuſabit appetitum dejectum, vires proſtratas, ſeu corporis gravitates & laſſitudinem, vigilias, inſomnia, dolorem capitis &c. Sed quid ſi æger laboret affectu ſoporoſo an non ſe artemque ſuam exponit ludibrio? Verùm cautiùs fortè & callidius imponet hominibus, multa loquendo nihil dicet vaniloquus, vel accuſabit talia, quorum nemo contrarium in corpore ſubeſſe evincere poteſt. Verùm quis credat Naſutiores

tiores has non ſubodoraturos fraudes ac technas. Talis impoſtoris meminit *Lentilius* Archiater Ducis *Wittenbergiæ* in tabula conſultatoria Medica. Aſſidebam, inquit, quondàm practico cuidam celeberrimo, cui à ruſtico urina inſpicienda offerebatur. Poſita fuit è regione Medici ruſtico ſella, huic inſidere juſſus parebat. Tùm aliquandiu mox in eum mox in urinale intuens Medicus, cùm paulum ſiluiſſet, Pythiô denique furore percitus erumpit: heus bone vir, tu jam ab annis retrò multis frequenter comediſti legumina, braſſicam muriâ conditam, rapas, carnes fumô induratas, panem ſecalinum, ſuper bibitâ plerumque fontanæ copiâ (quaſi verò ruſtici phaſianis & perdicibus veſcerentur & falernum haurirent) ex tam duro victu tibi cumulatæ ſunt in ſtomacho multæ cruditates; pituita, inquam, viſcida cum bile acri: ventriculus inde tibi perfrigeratus eſt; cùm autem præcordiorum anxietate preſſus in aduſto vino remedium quæreres, jecur nimis incaluit, quod locô ſanquinis nihil præter aquam coquit. Hæc aqua hinc inde in corpore tibi colligitur, & ex altera parte bilis tùm in ventriculum effuſa deſtruit appetitum, tùm in extimam corporis ſuperficiem diſperſa laſſitudinum autor exiſtit. Et cum orificium ventriculi poſt paſtum non claudatur vapores ex iſta

culina, ceu fumus in caminum, ità in cerebrum aſcendunt. & ibi capitis dolores & gravitatem efficiunt. Profectò mi optime ſi res hæc diutius duraverit icterus tibi cum hydrope ſunt expectanda. Nunc ſi ſtomachum excalefaciendo juvare volueris, eô ipsô nocebis hepati; ſin hepar perfrigerare, mala ſors in debilem & quaſi chartaceum ſtomachum redundabit. Opus igitur eſt, ut omnium primò ventriculus ab iſtis cruditatibus, quæ ſunt inſtar gelatinæ è pedibus ſuillis confectæ, liberetur. Nam ipſe cogita ſi carnes in olla ſordida & à pridiano nidore ſquallente coquere velles, nonne tunc ipſa caro inquinaretur? Pari plane ratione quamdiu ventriculus inſtar ollæ putridæ ſe habet, quidquid comederis vel Medicamenti adſumpſeris temerabitur. Hæc & alia magis incondita quùm ſine fine & hæſitatione declamaſſet, ruſtico interim ceu caute Marpeſia immobili ſedente, divinamque tanti viri ſcientiam ſtupente, ego vaniſſimæ loquacitatis impatiens exibam. Poſteà verò cum diſceſsûs mei cauſam orator ſciſcitaretur: non putaram reſpondi eſſe cuiquam homini poſſibile tantas nugas tantâ curâ profari, non igitur me vincere potui, ut mendaciis tuis ulterioribus auſcultarem. Ipſe verò in cachinnum largiſſimo rictu ſolutus, ità, inquit, oportet ruſticis opinionem ſui facere.

Quis

Quis autem præter rude vulgus has ſimileſque verboſas ſtrophas protinus non detegat? Atque hinc naſcitur occaſio viro cuivis ſapienti & intelligenti ſugillandi & contemnendi artem Medicam. Pudeat ergo Medicum turpis lucelli, unius ſcilicet vel alterius *ſolidi* gratiâ, ita ſuum totiuſque ordinis medici honorem proſtituere.

Sed ponamus quòd Medicus ità cautè ſe gerere poſſit, ut nemo fraudes ejus detegere queat. Character tamen ipſius & profeſſionis ejus nobilitas faciunt, ut eum magis quàm ullum alium dedeceat omnis ſimulatio & fictio. Si enim fraus & mala fides intolerabiles ſint & meritò deteſtandæ in iis, quibus hominis fortuna & ſors temporalis concreduntur, ut v. g. in tutoribus, cauſarum patronis, pauperum & pupillorum curatoribus, quis dolum & ſycophantiam in Medicis ſuſtineat, cùm ipſis mortalium vita, à qua nempe reliqua omnia pendent, confidatur?

Tolerabilis fortaſsè foret praxis, ſi ex ſola inſpectione urinæ tantùm conjicerent, non etiam mederi vellent. Sed audere etiam medicamina præſcribere, velle tollere & curare quod non noviſti, quid hoc eſt? Niſi ludere de corio humano, & pretioſas hominum animas per infandiſſimæ perfidiæ ſcelus vel ſordido quæſtui vel inertis ventris rabiei immolare?

Sed

Sed age, dic tu quiſquis es de matula, an non fateri debes, quòd ea quæ præſcribis poſſint eſſe vehementer contraria, noxia & periculoſa, quandoquidem nullam notitiam habeas conſtitutionis ægri? Profectò jam homicidii reus es, etiamſi æger evadat. Verùm, inquies, non dabo ulla medicamina, quæ noxam inferre poſſint, ſed tantùm ea, quæ nec nocere valeant nec prodeſſe. Fur itaque es, crumeniſeca exigens quam non meritus es mercedem. Præterquàm quòd cauſa ſis, quod te vel alium accerſiri non curaverit Medicum, qui coram examinatis omnibus curare potuiſſet ægrum, qui, dum nihil fit, vadit ad plures.

Verùm videor audire qui objiciat: ea quæ ſic à nobis diſputata ſunt, falſo inniti fundamento, & ſupponi id quod non eſt verùm: nempe urinam non eſſe ſufficientem ad indicandos & ſignificandos omnes & ſingulos corporis humani morbos, cùm tamen experientia quotidiana doceat, non ſolùm noſtris hiſce temporibus inveniri, ſed omnibus fere ſeculis inventos fuiſſe homines ita verſatos ac expertos in inſpectione urinæ, ut ex eadem ſemper cognoſcere potuerint conſtitutionem & morbum illius cujus urina proponebatur. Quæ ſi fieri poſſint Medicis incumbendum foret potius, ut ſcientiam illam aquirerent, quàm ut morem inſpiciendi

di lotium aliundè ad ſe allatum proſcriberent.

Pendet igitur ex hac quæſtione facti tota noſtra controverſia, adeoque ex facti illius elucidatione potiſſimùm decidenda eſt. De hac ergo videamus. In quam rem illud ante omnia obſervatu dignum arbitror, naturales experientias & eventus, qui referuntur, eò magis fidem mereri & invenire ſolere quò ſunt rationi magis congruæ & conformes, ut econtrariò factorum fides eò magis minuitur & ſuſpecta habetur, quò ſunt illa quæ narrantur magis abſona & à ratione aliena. De rebus ago phyſicis dumtaxat & Medicis. Quapropter antequàm ad facti examen procedamus incipiamus controverſiam hanc à poſſibilitate vel impoſſibilitate rei.

Contendo ego fieri non poſſe ut ex ſola urina quis poſſit naturaliter morbos omnes eorumdemque cauſas, ſymptomata, circumſtantiaſque cognoſcere. Ut ex ſola urina quis conſpicere poſſit genus & ſpeciem morbi quo laborat abſens æger, deberent in omni urina ineſſe aliqua indicia morbi iſtius propria, quæ non obſervarentur in urina alio morbi genere laborantis. Hoc eſt, prout quiſque morbus habet peculiaria ſymptomata, per quæ diſtingui poteſt ab alio quocumque morbo, ità pariter unuſquiſque morbus deberet habere ſibi

ſibi tam propriam & ſpecificam urinam, ut in nullo alio morbo à priore diſtincto umquam talis appareret, alioquin ſignificaret eadem urina plures diverſos morbos. Atqui tamen hoc eſt quod indiès fieri videmus; urinarum ſcilicet conditiones communes eſſe variis morbis, unam eamdemque urinam, quoad omnes ſuas conſtitutiones, conditiones & proprietates ſenſibus manifeſtas aut perceptibiles, nempè quoad colorem, conſiſtentiam atque contenta ſibi omnino ſimilem, ità ut ovum ovo non ſit ſimilius, quàm alia & alia urina in morbis toto cœlo diſtinctis, & à cauſis contrariis ſubortis ſimiles obſerventur. Exemplo ſit urina cruda, aquoſa, inſtar aquæ fontis limpida: redditur ea in cachexia, pallidis virginum coloribus, aliiſque morbis à cruditate ventriculi pendentibus, item in paroxyſmis hyſtericis nephriticiſque, in febribus acutis ardentibus aliiſque malignis, & potiſſimùm ubi deliria imminent. Offeratur igitur uroſcopo urina cruda & aquoſa; & demus etiam eum ſcire talem excerni in prædictis morbis, quem jam, amabo, hìc morbum accuſabit, ſi aliundè nihil diſcere potuerit. Si divinet cachexiam, fortè erit febris ardentiſſima; ſi hanc judicet, fortè tantùm erit hyſterica. Et quid ſi urina aquoſa fuerit à potu largiore & copioſiore vel magis diureti-

co

co v. g. Cereviſiæ Hougardicæ, Potûs iſtius ſaluberrimi ac ſapidiſſimi. Vide quo ſit in periculo ne turpiter aberrantis vana jactata ſcientia ab omnibus explodatur. Idem eſt ſi urina ſit rubicundior : æquè enim rubram & exaltatam deprehendas ſæpè in ſcorbuto, arthritide &c. quàm ſit in febre ardentiſſima.

Verùm video quid reponant. Quamvis urinæ prima fronte appareant minùs verſatis in uroſcopia omninò ſibi ſimiles, nos tamen inter eas magnam novimus deprehendere differentiam. Pari ferè modo ac hominibus minùs aſſuetis videre v. g. oves, omnes illæ, quæ ſunt ejuſdem coloris ac inter quas non intercedit notabilis differentia, apparent eſſe ità eædem ut eas diſtinguere non poſſint, quas tamen paſtor ovium facilè diſtinguit. Ità nos, inquiunt, pariter præ aliis diſtinguere novimus. Hæc credat qui voluerit, ego ſaltem ſcio plures urinas in diverſis morbis excretas ſibi adeò eſſe ſimiles, ut non poſſit gutta aquæ magis alteri guttæ.

Sicuti ergo inſufficientia ſolius urinæ ad morbos omnes & ſingulos dignoſcendos demonſtratur, quòd in diverſis morbis diverſiſque ægris eadem urina apparere poteſt, ita etiam eadem inſufficientia probatur & confirmatur ulterius ex eo, quòd in uno eodemque ægro ac tempore, quô idem manet

morbus.

morbus ea tam ſæpè ac facilè alteretur, variet, immutetur, tamque multiplices larvas ac ſpecies induat, ut ſi æger ille in tantùm etiam mutaretur, eumdem eſſe negares, vel ſaltem aſſereres eum laborare alio morbi genere.

Prætereo mutationes notabiles, quas ſubit urina à mutatione in rebus non naturalibus, puta motu, quiete, ſomno & vigilia, animi paſſionibus, aſſumptorum quantitate, vel qualitate varia. Non tamen prætereunda eſt ſumma illa mutatio urinæ, quæ contingit à ſola ejuſdem excretione, quæ citiùs vel tardiùs fit à paſtu. Urina quæ à copioſo, aquoſo potu excernitur, cruda eſt, copioſa, lenis, inſipida, aquea; quæ verò redditur à chylo jam confecto, magis cocta eſt, acrior, ſalſa, non nihil fœtens. Illa verò, quæ chylo jam in ſanguinem verſo habetur, rubicundior, coctior, longè parcior, ſalſior fœtidior acriorque, contentis ſaturatior. Quæ vero poſt diuturnam abſtinentiam ex humoribus valde diuque attritis & quaſi ex deterſis ſolidis moleculis excernitur, pauciſſima eſt, acerrima, ſalſiſſima, fœtida, ruberrima putrefactæque proxima. Si ergo nihil de ſtatu ægri vel quo tempore urina excreta ſit noveris, dic, quæſo, unde ſcire queas, nùm rubedo, vel cruditas, quæ in urina obſervatur ſint producta ipſius morbi

vel

vel majoris vel minoris in corpore moræ?

Hùc etiam facit quòd variis morbi temporibus excreta, in uno eodemque ægro varia ſit; alia enim eſt in principio paroxyſmi, alia in augmento, alia in ſtatu: quin imo tam varia eſt in uno eodemque ægro ſinguliſque diebus ita mutatur, ut ſi hodiè urina ægri Medico afferatur, iterumque die ſequenti, niſi aliundè morbum cognoſcat, ejuſdem morbi urinam eſſe certè non ſit divinaturus.

Quod equidem uroſcopi negabunt: ſive enim, inquiunt, urina ſit rubra, cum vel ſine ſedimento, vel aquoſa vel quôvis aliô modô mutata à rebus non naturalibus, conſervat tamen illud quod à quovis morbo ſingulare ipſi imprimitur: conſervat, inquiunt, characterem aliquem indelebilem, qui licet obnubilatus videatur iſtis alterationibus facilè tamen à nobis detegitur. Sic profectò etiam rationibus conantur ludere mortales.

Sed demus etiam in urina ſemper remanere notam illam unicuique morbo propriam, quæ cauſam ipſius morbi partemque affectam indicet: adeoque morbos omnes ex ſolo lotio poſſe noſci; non erit tamen ſufficiens, ut ex ea indicationes curativæ elici poſſint. Ad has enim ritè eliciendas notæ debent eſſe Medico morbi magnitudo vireſque ægri, debentque ea inter ſe conferri,

ri. An hæc etiam urina indicat? Concedamus pauliſper quòd morbi magnitudinem ſignificet idem character qui morbum, ſed quis erit alius character in illa urina exiſtens qui virium ægri ſit index? Profectò oportet ut firmiter ille ſit impreſſus, qui inter tot alterationes, quas ſubit perpetuò urina, & cum charactere ſibi è diametro oppoſito ſubſiſtat. Quod autem magnitudinis morbi & virium plus minùſve proſtratarum index non ſit urina, oſtenditur ex eo, quòd in peſte morbiſque malignis aliiſve ſæpe urinæ appareant bonæ & æger moriatur; ſæpiuſque urinæ appareant peſſimæ, & tamen æger evadat. Profectò quàm foret Medicina felix ſi tales notæ & indicia in urina exiſterent. Næ forent inutilia tot tamque laborioſa ſtudia, ad acquirenda morborum ſigna, ex quibus illi cognoſci poſſint & curari: cùm unicè indagandus foret & cognoſcendus morbo proprius character in urinis latens.

Sed demus etiam quòd uniuſcujuſque morbi indicia inſint urinæ, ſive quòd quiſque morbus habeat ſibi tam propriam & ſpecificam urinam, ut in nullo alio à priore diſtincto umquam talis appareat: an creditis ſigna talia poſſe dignoſci & erui ab ouroſcopis, hominibus ordinariè omni ſtudio ac omnique ſcientia Medica deſtitutis, Circulatoribus Circumforaneis, Agyrtis, & Medicaſtris.

Ut quis ex ſola inſpectione lotii poſſit Medicinam facere, deberet ille noſcere morbos omnes, quibus genus humanum affligitur, eorumdemque ſaltem ordinaria & eſſentialia ſympthomata perſpecta habere. Non enim, credo, dicent, quòd in urina etiàm deſcriptæ habeantur omnium ſymptomatum peculiares notæ. Deberet deindè idem uroſcopus omnium illorum & ſingulorum morborum cognitam habere notam unicuique propriam & ſpecialem, & poſſe characterem illorum urinæ impreſſum ritè dignoſcere. Deberet idem tenere remedia unicuique morbo in urina deſignato debellando appropriata: niſi velimus credere, quòd urina etiam denotet & exprimat remedium, quod cuique malo conveniens aut neceſſarium eſt.

Etiamſi ergo concedatur omnium morborum cognitionem ex ſolo inſpecto lotio poſſe obtineri, quis tamen non videat non alium quàm Medicum rationalem, qui morbos omnes remediorumque apparatum noverit, poſſe eſſe natum aptumque ad medicinam ex ſolo lotio faciendam? Sed quot mihi dabis Medicos artem hanc profitentes? Cùm enim Medici rationales omnes urinæ inſufficientiam abundè noviſſe queant, ac de meliori luto præcordia confiсta habeant, quàm ut turpiſſimis mendaciis & fraudibus hominibus imponant, pauci numero ſunt, iique ordinariè

nariè magis ſtupidi & ignari, qui ex uroſcopia ſola mederi tentent.

Alterius indolis vel conditionis ſolet eſſe genus id hominum, qui ad mendacem hanc profeſſionem confugiunt. Omnes quorum res familiares vel incuriâ, vel artificii quod exercebant infelici ſucceſſu delapſæ ſunt; quotquot fortunas ſuas diſſiparunt luxu & diſſolutione; quotquot ob vitæ genus parum honeſtum coacti fuerunt patrium ſolum mutare, juſtitiæ ut ſe ſubducerent, aliique ejuſdem farinæ homines, cùm fodere non valeant & mendicare erubeſcant, Medicinæ profeſſionem tamquàm ultimam poſt naufragium tabulam arripiunt, & Medicinam ignotô facere incipiunt locô, ſicuti ſutor ille de quo eſt hæc *Phædri* brevis & lepida fabella.

Malus cùm ſutor inopiâ deperditus
Medicinam ignotô facere cæpiſſet locô,
Et venditaret falſo antidotum nomine;
Verboſis acquiſivit ſibi famam ſtrophis.
Hic cùm jaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, ejus experiundi gratiâ,
Scyphum popoſcit: fusâ dein ſimulans aquâ,
Miſcere illius antidoto toxicum,
Hoc bibere juſſit ipſum, poſitô prœmiô.
Timore mortis ille tum confeſſus eſt
Non artis ullâ medicæ ſe prudentiâ,

Verum

Verùm ſtupore vulgi factum nobilem.
Rex advocatâ concione hoc edidit:
Quantæ putatis vos eſſe dementiæ,
Qui capita veſtra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commiſit pedes.

Ità multi hunc imitantes ſutorem, cùm ſciant vulgo perſuaſum eſſe ſolam inſpectionem lotii ſufficere, ut quis medeatur, uroſcopos ſe declarant, techniſque miris & fraudibus acquirunt ſibi famam.

Miranda eſt equidem vulgi inſcitia, ne dicam inſania, quem vitæ ſuæ, cujus conſervandæ omnes creaturæ ſunt cupidiſſimæ, tædiô capi dicas: ità enim agunt qui eam committere non dubitant uroſcopo inſulſiſſimo, qui relictâ arte ſutoriâ, fabrili, textoriâ, aut aliâ, quam totô vitæ præcedenti decurſu exercuit, otii aut lucri causâ, vix cum tribus diebus uromantiæ deditus ut præclarus celebratur Medicus,

Eſtne credibile exiſtere qui feriò in animum ſuum inducere poſſint, ut credant Medicinæ exercendæ aliquem reddi poſſe idoneum, qui ſtudio Medico numquam operam dedit, nec umquam inſtitutus imbutuſque fuit præceptis documentiſque ad Medicinam faciendam neceſſariis; ſed contrà pro eo ut animum applicuiſſet, ut neceſſe eſt, ad ſtudium Medicum, omnem ſuæ vitæ curſum conſumpſit & confecit in laboribus, & ope-

re manuum. An ergo ars Medica faciliùs & citiùs acquiri poteſt quàm aliæ omnes mechanicæ & illiberales? Quæ omnes requirunt exercitium plurium annorum, ut addiſci queant, cùm tamen tantùm circa unam eamdemque materiam occupatæ ſint; ubi Ars Medica circa tot diverſas multiplicesque res eaſque graviſſimas verſetur ac innumeris involvatur difficultatibus.

Videtis ergo facilè mecum, *Auditores Ornatiſſimi*, ordinarios illos uroſcopos, qui homines ſunt ſine ſtudiis & doctrina, incapaces eſſe, ut ex ſola inſpectione lotii medeantur. Quod, ne cui fortè non ſatis demonſtratum eſſe videretur, pluribus iiſque invincibilibus & peremptoriis argumentis conabimur probare. Hominum quotquot ſunt ſcientiæ & notitiæ vel ſunt quaſi in animis eorum inſitæ, vel innatæ, vel ſunt acquiſitæ. Scientia Medica non eſt uroſcopis à natura congenita: foret enim alioquin communis omnibus hominibus, cùm unuſquiſque tamen in ſe ipſo facilè ſentiat & experiatur ſe eâ deſtitutum eſſe. Deberet ergo ſcientia illa acquiſita eſſe. Acquirendi autem notitiam alicujus rei aut aliquid quod ignoramus addiſcendi duo ſunt media: nempè ut per nos met ipſos aliquid inveſtigemus, & inveniamus; vel ut ab aliis hominibus id doceamur vel accipiamus. Impoſſibile verò eſt ut ullus

lus mortalium Marte ſuo proprio ac propriâ induſtriâ addiſcat & acquirat notitias omnes quæ ad Medicinam faciendam requiruntur. Foret id facilè demonſtratu, ſi omnes & ſingulas requiſitas notitias luberet perluſtrare: verùm id nos nimium à ſcopo deduceret, ad propoſitum ſatis erit, ſi oſtenderimus fieri non poſſe: ut aliquis per ſe ſine adminiculo alterius cujuſdam acquirat notitiam requiſitam (gratis conceſsô quod talis detur) ut ex ſola lotii inſpectione morbos omnes noſcere, eorum eventus prædicere, eoſdemque curare valeat.

Eſto ergo in urina cujuſcumque ægroti ineſſe notam aliquam ſeu peculiarem characterem morbi, quô æger laborat; adeoquè quòd morbi omnes ex inſpectione lotii, detectô tali charactere, poſſint dignoſci. Porrò ut quis artem & ſcientiam characterem illum & notam unicuique morbo propriam cognoſcendi & detegendi per ſe ipſum aſſequi potuerit, neceſſe eſt, ut viderit omnis generis morbos, ac obſervaverit annotaveritquè uniuſcujuſque morbi in urina latentem ſpecialem notam; idque non tantùm ſemel, ſed iteratò, frequenter ac conſtanter.

Quis autem non videat quàm difficulter id fieri poſſit? Præterquàm enim quòd occaſio faciendarum talium obſervationum vix contingere queat ulli mortalium; quodque

diverſitas infinita quæ occurrit etiam inter morbos ejuſdem generis rem impoſſibilem reddant : nec ſufficiat quantumvìs longæva ætas hominis experientiis omnibus ſumendis, nec ingenium mortalium tam circumſcriptum eas omnes capere aut ſuſtinere valeat. Quòd ſi id nihilominùs ab ullo mortalium præſtari poſſet aut in ullo fortaſſis aliquando habere locum, id profectò minimè exſpectandum eſt ab uroſcopis hominibus plerumquè nimis horrentibus labores tam indefeſſos, quique ordinariè ne ægrotorum lectos quidem ſalutarunt.

Cùm nulla ergo via ſuperſit nulluſquè modus quô per ſe ipſos iſti ſcientiam illam obtinere potuerint, examinemus nùm alterô mediô, nempe ope & auxiliô aliorum eo pertingere potuerint. Hocce autem auxilium ipſis venerit neceſſe eſt vel à lectione authorum ea de re agentium, vel ab instructione magiſtrorum ejuſdem artis peritorum. Nempè jam impoſſibile eſſe oſtendimus, ut operâ unius hominis poſſint inſtitui neceſſariæ obſervationes ad acquirendam ſcientiam characteris omnium & ſingulorum morborum in urina latentis cognoſcendi & detegendi. At fortè ex pluribus obſervationes ſuas mutuo communicantibus id conquiſitum fuit. Demus id ità eſſe. Si quis uroſcopos ſedulo conſideret & penitius examinet

minet, deprehendet omnes rudes eſſe illitteratos atque incapaces, qui authores ullòs intelligant. Quid? Quod autorum nullus hactenùs talia ſigna characteriſantia deſignaverit ac deſcripſerit.

Conſequitur ergo, quòd ſi ſcientiam illam habeant eam ab aliquo præceptore, qui eos docuerit, acceperint. Verùm quis ille fuit præceptor? Ubi traditur illa doctrina? Publicas non frequentarunt Academias; nec ullus etiàm eos privatim docuit, nullum etiàm intercedit ipſis commercium cum viris doctis artiſque Medicæ peritis, qui genus id hominum deteſtantur. Nec ab aliis uroſcopis confratribus ſuis id addiſcere potuerunt Iſtius enim farinæ homines omnes magnô myſteriô arcanôque jactatam ſuam ſcientiam involvere affectant. Niſi fortè exiſtat magiſter & præceptor tam facundus, diſcipulus item tam docilis, ut nullo negotio unô alterôve die res tam multas, tam abſtruſas & diverſas ille tradat, hic verò intelligat, percipiat, teneat. Heri uroſcopus noſter erat textor, piſtor, ſutor, hodiè verò eſt è matula Medicus & vates. O miram metamorphoſim! Hæc credat qui voluerit, non credet tamen ullus mortalium, cui modò eſt mens ſana in corpore ſano.

Si tamen quis credat eos ſcientia illa præ-

ditos eſſe, oportet ut credat eos eamdem habere vel à bono vel maligno quopiam ſpiritu. An ergo credimus in uroſcopos noſtros ſcientiam hanc miraculosè eſſe infuſam, atque ità eos oracula pandere ac vaticinari ſpiritu divino inflante & ſuggerente? An, inquam, credimus eos accepiſſe cælitus ſanandi Chariſma, vel eos eſſe tales, quorum meminit Apoſtolus ad Corinthios : *Quibus data eſt gratia ſanitatum in eodem ſpiritu.* Ne me ridere putetis. Invenias profectò uroſcopos qui ſcientiam ſuam dono cuidam peculiari Dei adſcribere non verentur. Vivit hodiedùm celeberrimus quidam uroſcopus, ex urina morborum quorumlibet curam ſuſcipiens, homo illitteratus, qui totô tempore vitæ anterioris textor fuit : à quo dùm familiariùs quæritur, undenam ipſe, qui litterarum omnium rudis eſt ſcientiam illam acquiſiverit, reſpondere non erubeſcit : undenàm addidicerunt Apoſtoli? Itane vero? non ſufficeret tam turpiter imponere hominibus ludendo de eorum corio, niſi etiam tentarent ſacra miſcere profanis. In ædificationem Eccleſiæ & confirmationem Evangelii ſigna & miracula olim à Spiritu Sancto frequenter *donabantur* : olim, inquam, frequenter; at jam fundatâ ſemel & conſolidatâ fide ac religione donantur rarius, ſed modô decentiori, & alterius ſpeciei

ciei hominibus, aliumque planè ob finem, quàm ut indè quæſtum faciant, aut paupertatem devitent. Etenim ſi munus Dei eſt, ſi Spiritûs Sancti afflatus, cur ſæpius hallucinantur? Cur tam turpiter aberrant? Cur non niſi dubia & æquivoca proferunt & non morbum ipſum determinant?

Sed fortè arte diabolica ex urina vaticinantur? Diabolum ipſis poſſe morbum illius, cujus ſit urina, manifeſtare, & fortè etiam remedium morbo eodem debellando aptiſſimum indicare nullus dubito. Infauſti ſpiritûs ſcientiam & experientiam ingentem eſſe confiteor. Verùm id hodiedum fieri non facilè crediderο. Ut ceſſant à *Chriſti* morte & crucis triumpho oracula, ità quoque diaboli poteſtas & dominatus valde reſtricta & arctata ſunt, ut in prodigiorum & præternaturalium rerum productione & efficacia nihil ſine ſpeciali Dei permiſſu amplius valeat. Idque tantùm ferè in genere nocendi ad hominum perniciem aut ſupplicium. Quapropter quis credens uroſcopos diaboli tantùm eſſe miniſtros hiſce ſeſe vitamque ſuam vellet confidere?

Impoſſibile ergo eſt, ut ordinarii illi uroſcopi ullâ vel naturali vel præternaturali ſcientiâ præditi ſint, quâ ex ſola lotii inſpectione queant cognoſcere conſtitutionem

&

& morbos abſentis, cujus urina inſpicienda proponitur Quod vel ſolùm ſufficere deberet ut decideretur Quæſtio facti, quod ii qui uroſcopis fidem adhibere ſolent in rationem fidei ſuæ allegare non deſinunt: nempè indubitatum eſſe, aiunt, non ſolùm hiſce noſtris temporibus, ſed omnibus etiam ſæculis, inventos fuiſſe qui ſcientiæ hujus ſeſe peritos eſſe invictis comprobarunt teſtimoniis. An non contigit, inquiunt, Lovanii, ut cùm mulier quæpiam urinam, quam decem Philoſophi in eandem fortè matulam reddiderant famoſo tum temporis uromanti inſpiciendam offerret, ut uromantis, priuſquam ſuum ederet oraculum, totidem *ſolidos*, pro unoquoque Studioſo ſcilicet unum, ab illa petierit? Quis adhuc dubitet quin uroſcopus videat ſemper in urina *ſolidum*? Cùm ancilla quædam Dominæ ſuæ urinam ad alium celeberrimum uroſcopum ut juſſa erat, perferret, tandem deprehendit in via, ſuâ fortè incuriâ, totum pene liquorem eſſe diffuſum. Neſciens igitur quid factô opus, hæret, cogitat: cum ecce vaccam tunc forte non procul inde mingentem conſpicit: nec mora, procurrit ſalubremque lympham vaſe ſuo exceptam pro lotio Dominæ ſuæ portare non dubitat ad uroſcopum. Cui ille continuò: patiens iſte nimiùm veſcitur herbis & graminibus.

Quid?

Quid? Quod alteri cuidam uroſcopo ob ditiſſimi fœneratoris conſideratam urinam tres aſſes offerenti, exprobraverit ille, ſe ex eo quòd ægrotantis urinam ſanguine & ſudoribus aliorum hominum permixtam ſolam ab his ſecretam humoribus rectè perſpexerit, ut minùs centum aureos meritum eſſe?

Lepida profectò reſponſa & ſimul ſcientiæ uromanticæ fide digna teſtimonia; hoc ſolùm dolendum, quòd hæc, aliaque ſimilia multa variis in regionibus variiſque in locis contigiſſe ac de diverſis uroſcopis aſſerantur: itemque quòd eadem ſemper alicui jam vitâ functo uroſcopo, cujus ſimilis ſuperſtes nullus amplius reperiatur, numquàm verò alicui vivo adſcribi ſoleant. Quæ anilium fabularum ſolent eſſe characteres. Unde non plus apud me hæc valent, quam id quod *Diogenes Laërtius* & *Suidas*, authores alioquin graves, memoriæ prodiderunt de *Democrito*: ad quem cùm veniſſet *Hippocrates*, eum aiunt juſſiſſe afferri lac, eôque inſpectô dixiſſe: *Capellas & primi partûs, & nigras eſſe.*

Solent hæc ſimiliaque reſponſa ab uroſcopis ipſis eorumque aſſeclis fingi & in vulgus ſpargi, ut jactatæ ſuæ ſcientiæ fidem concilient. Non eſt tamen quòd quis putet me obſtinatè velle negare hæc reſponſa num-

quam

quam eſſe data. Credo etenim & ſcio uroſcopos plures ſæpius eorum, quorum urina ipſis proponebatur, morbum conſtitutionemque palam declaraſſe, vel ſaltem viſos fuiſſe intimè noviſſe & protuliſſe. Verùm novi quoque, quòd ea quæ proferunt non ex inſpecto lotio, ſed aliundè addidicerint, vel quod incautis & minùs circumſpectis impoſuerint. Mille ſunt ipſis profectò modi & artes quibus id exequantur.

Hæ tamen artes omnes, fraudes, & impoſturæ, quibus hominibus illudunt, & quæ de lotio mentientes è tripodè proferunt reduci poſſunt, ut ego conjicio, ad duo. Si morbum & conſtitutionem ejus, cujus urinam inſpiciunt, determinare poſſint, id aliundè cognoverunt & addidicerunt. Eſtque hæc prima fraudis ſpecies. Alia eſt: quod dum id reſcire non poſſunt, merè divinent, ambigua, incerta tantùm proferant. Quapropter ſi veritatem fortè dicant & declarent morbum, dico, ejuſdem eos notitiam vel per ſe vel per alios ab ægris ipſis, vel ab iis, qui ægrorum urinas adferunt, callide aſſecutos eſſe.

Per ſe imprimis id facere poſſunt, dùm cum iis qui urinam proponunt multa confabulantur, dùm varias proponunt quæſtiones, atque ità ab iis nihil minùs cogitantibus & non animadvertentibus expiſcari noverunt,

verunt; quæ deinceps vel more pſittacorum, vel verbis utcumquè mutatis facilè referunt. v. g. ut poſſint ſexum, cujus urina eſt, cognoſcere, rogabunt ſubdolâ quâdam cautione, quandò perſona lotium reddiderit, vel quid ſimile, atque ex reſponſione ob prænominum generis maſculini vel fœminini differentiam, *ille* vel *illa*, facilè norunt nùm vir ſit vel mulier. Committi ſolet & uſurpari hæc fallacia omnium frequentiſſimè cùm facillima ſit. Homines enim uroſcopos conſulentes non ſolent eſſe ex acutioribus. Quod ſi verò uroſcopis noſtris dolus prænotatus non ſuccedat ex voto, quas non adhibent machinas ut per alios fideles miniſtros id quod quærunt reſciant? Sunt nonnulli qui latent in loco aliquo vicino cubiculi, in quo cum urinam adferentibus uxor, filia, aut domeſticus alius uroſcopi (qui fingitur non eſſe domi & exſpectari) confabulantur, & à quibus de morbo, undè quæſtio, inter diſcurrendum expiſcari callidè omnia noverunt. Intereà noſter uroſcopus, quaſi foris ſuperveniens, rogat quid ſit negotii, & habita diligenti inſpectione declamat, quæ jam audierat, plenis buccis. Narrat *Foreſtus* Medicus quondam *Delphis* Celeberrimus, hôc artificiô Medicaſtram quamdam olim magnam ſibi comparaſſe famam. Hæc ſeorſim in cubiculo propè oſtium

ſitô

ſitô ſedebat, dum filia morbos doloreſque à legatis cum lotio altiore voce expiſcabatur. Quod mater fatidica in propinquo latibulo ſedens audiebat. Quæ poſteà per remotius oſtium evocabatur ut urinas inſpiceret : illa verò ut *Delphica Python* celebris, quæ anteà per filiam audierat ex urina divinabat & recenſebat cum magno ſtupore multorum, ut quæ parem in divinandis lotiis non haberet.

Habent alii impoſtores ſubornatos ſuos homines, qui intermiſcentes ſe iis, qui uroſcopum adeunt, fingunt ſe famâ uroſcopi & bonô ſucceſſu remediorum ab ipſo præſcriptorum allectos venire, ut eumdem conſulant. Exponunt hi homines aliis morbos & conſtitutionem eorum quorum ſe fingunt afferre urinam, ut ab aliis tantumdem edoceantur : quod deinde variis modis & ſignis noverunt indicare uroſcopo.

Ars denique alia eſt nomen ſibi acquirendi divini ex matula vatis ac Medici. Corrumpunt hi Æſculapii & in partes ſuas trahunt eos qui ægris ſunt à miniſterio : vel eoſdem ſæpiùs viſitant, ut ab hiſce hujus vel illius patientis morbum & conſtitutionem addiſcant; ac deinde impetrent, ut fidi iſti impoſturæ complices efficiant, ut lotium ad eos deferatur.

Verùm objiciet aliquis : quì fieri poteſt ut quàm ſæpiſſimè ad amuſſim reſpondeant,

nec

nec ipſum verius ſit Apollinis reſponſum? Cùm tamen conſtet nihil eos potuiſſe aliunde expiſcari & ne vel per rimulam introſpicere quidquam. Vah ineptias! Illud ipſum enim eſt de quo jam quæritur, & quod nec factum eſſe, nec fieri poſſe contendo & ſecurus affirmo. Agitur de re geſta: audiamus. *Mœvius* miſit urinam ad *Bavium* uroſcopum ejus arcanæ ſcientiæ experiundæ gratiâ, tantâ quidem circumſpectione ſedulâque curâ, ut de perſona uromantis ne per ſomnium quidem intelligere quidquam potuerit; exhibetur lotium, quô repente viſô ità animum ipſi veris implevit *Apollo*, ut celebris magiſter ceu è libro legeret, enuntiaverit ordine quidquid attinebat ad ſtatum & conſtitutionem ejus cujus lotium pervidebat. Ut antè dixi, eſt hæc quæſtio facti factumque factô, detur mihi copia, potero refellere; non ſecus ac in re non abſimili fecit Paſtor non ita pridem aliquis Bruxellis, hâc nempe occaſione: cùm obiret undequaque civitates & pagos quidam ignarus & imperitus ſacerdos, hic Lovanii probè notus, prædicans ſe poſſidere virtutem exorciſmorum potentium potentiorum potentiſſimorum, dementaretque plurimos, mulierculas maximè, adeò ut quocumque iret tanquam ſecum advexiſſet legionem dæmonum, illicò reperirentur magnô numerô

vel

vel intoxicatæ vel energumenæ: ut miſerè credulus eſt ſexus fœmineus, quod mirùm ejus artificio conveniebat, unam de harum grege nactus paſtor, de quô hæc memoro: faxo, inquit, ut omnes intelligant quô hæc miſera dæmonio vexetur; cumque omnia juſſiſſet apparari quæ ad ſolemnem exorciſmum peragendum videbantur requiri, ipſe habitu ſacro indutus mandat induci infirmam: erat in propatulo vas aquâ communi plenum, quam mulier putabat eſſe benedictam, quâ ſimul ac copiosè aſperſam ſe ſenſit, ejulare ipſa primum ac lamentari: jam ſatis hoc erat Paſtori; jam de ſuo exorciſmo ſecurus, velut acrius inſtans Stentociſmo ſecurus, velut acrius inſtans Stentorea voce ingeminando proſequitur, *Barbara*, *Celarent* uſque ad *Feriſon*: inter hæc cum ſpumaret, fureret, & in pavimento ſe volveret, circumſtantes affatus paſtor, idem quod ruſticus in *phædro* ait: en hoc declarat quales ſitis judices. Tum expectatio omnium ſoluta eſt in cachinnos, & irriſione ſic ejectus eſt dæmon impoſtor iſte, quem exorciſmi fugare non potuerant.

Quid hoc ad rem noſtram? Multum per omnem modum pro praxi quam meditor: primùm exorciſtæ iſti & uromanti communis eſt ſeu malitia ſeu inſcitia, aut utrumque forſitan; in energumenis talibus & ægris noſtris par ſtultitia & credulitas: itaque paſtoris

ſtoris dicti imitabor aſtutiam : deſignetur uroſcopus, thaumatologus ſcilicet neutiquam thaumaturgus ; inſtruam ego hominem comicè aptum, qui luctu faciem ſuam norit exterminare ; huic tradam deferendum lotium hominis juvenis athleticè pancraticè valentis, aut lotium aquâ mixtum aut urinâ, animalis jumenti putà, ut ovis, aut lotium pueri ſani, quod diebus aliquot ſubſederit ; aut faciam ipſe compoſitum quoddam quô illudi poſſit ; atquè intrepidè aſſero (modò nemo prodat dolum bonum nempè contra pſeudojatros ſtructum) novam ſcenam tum parari ; prùis enim mutum & ligneum exploratorem qui miſeram, jam callidum & loquacem adhibebo, cujus nutus, geſtus, anhelitus, ſuſpiria illiciant divinantis audaciam : tunc enim, velùt primùm aperta ſit *Pandoræ* pixis, in omnes morborum calamitates verborum effluvium dilatabit. Quale ſit lotium expoſui, reſtat ut de Medico & ejus ſcientia, de leone ex unguibus, de aſino ex ungula feratur judicium.

Si quem piget tali ſtratagemate Medicô detegere uroſcoporum fallaciam, hunc ſcire velim primum artis illuſoriæ hoc eſſe principium, quodque præ omnibus unum ſollicitè obſervant, quod nec ſtudio nec librorum lectione, ſed nequitiâ & philargyriâ inſtruente didicerunt ; nempè dum limis vi-

dentur urinam, lynceis oculis examinare perſonam, ut titillantes ſolent qui ex oris deductione de impreſſione judicant; ità prorſus uroſcopi totum habitum conſulentis obſervant: & quia fieri non poteſt quin in enumeratione vaga pathematum (quæ tamen ſemper velut dubitantes recenſent) aſſine aliquod attingant ægritudini medicandæ, advertunt cautiſſimè, quo fortè verbo prolato commoveatur, annuat, gemat quæſitor, tùm colligentes ſe rectè divinaſſe, locum hunc quàquà dilatant. Si ex obſtinato vultu nihil augurentur, protinus ad generalia ſe convertunt, omnibuſque ægris paſſim communia & nemini ignota; memorabunt capitis gravedinem & dolorem, vigiliam, ſomnum interruptum, ſomnia tetrica, faſtidium ciborum, proſtratas vires, animi anguſtias &c.

Talibus cavillis primum tyrocinium exercent uroſcopi, ſed qui heroës inter eos evadunt, aliâ methodô, experimentis ſuæ confuſionis edocti, utuntur, quos ſæpè nimium falſa divinaſſe pœnitet, qualia numquam ſit æger conqueſtus: cùm in lethargo quandoque accuſarint vigilias, in furioſo debile corpus, in bulimia nauſeam &c. hinc retorridi tales laqueos & muſcipulas effugiunt: nec jam aliquid certi figunt cùm reſpondent; ſed oracula potiùs effutiunt gentilium ſacri-

ficulis

ſiculis ſimiles, talia utpotè quæ diverſos & quandoque contrarios admittant ſenſus: & ineptâ ambiguitate dum illudunt publico, inveniunt tamen favorabiles ſuarum divinationum interpretes, quos præconcepta opinio de admirabili uroſcoporum ſcientia dementat: tanta eſt apud homines vis præjudiciorum, quibus nulla ratione ducti pertinaciter imbuuntur.

Hîc autem maximè adnotandum eſt circumforaneos iſtos qui cautiùs rem ſuam agunt numquàm ſpeciem ipſam morbi proprio nomine exprimere, providè quidem, ne turpiter hallucinati & toto quandoquè cœlo aberraſſe videantur. Plurimas itaque allegant cauſas quæ cùm plurimos natæ ſint morbos producere, nemo tamen, ne *Hippocrates* quidem, ſtatuere poſſit talem vel eſſe vel non eſſe cauſam ægritudinis; quod ſola nempè anatome poſſet demonſtrare, dum æger remediis non egeret ampliùs. Habete ſpeciem divinationum: accuſant obſtructiones viſcerum; acida & acria plus æquò copioſa; ſanguinem viſcoſum, lentum, evanidum; motus ejus fermentativos vitiatos; affectiones viſcerum occultas; interna modò hâc modò iſtâ labe contaminata, &c. Atque etiamſi Medicus qui longos vitæ ſuæ annos jatricæ ediſcendæ & excolendæ inpendit aſſerat nulla iſtiuſmodi ſigna adeſſe, rationibus

nil proficit: nam veluti cæcæ fidei hìc meritum eſſet, mavult populus piè credere infallibilem eſſe uroſcopum, aut ſaltem non minùs certa ex lotio habere indicia, quàm ex aggregato totiùs conſtitutionis humanæ Medicus valeat colligere.

Tranſeo ad aliquid magis intolerabile, quippe inter varias affectiones & pathemata quæ recenſent, quorum forſan aliquà fuerint nonnumquam obſervata, aſſignari ab iis etiam audias mira & abſurda, quin etiam talia quæ nec viſa umquàm, ſed & impoſſibilia ut facta ſint vel aliquandò fiant. Commenta horum propono: ſtomachum è ſede ſua motum & prolapſum: hepati innatas veſiculas aquâ turgidas: aut idem hepar nimio potu penitus eſſe abſumptum, vel ità contractum ut fabæ magnitudinem non excedat: pulmonum fiſtulas obſtructas, hinc ſonum deficere: lienem ſic exhauſtum ut nihil ſuperſit; cerebrum concidiſſe: morbidis papulis cor vitiatum eſſe: renes eliquatos per veſicam diffluxiſſe: veſicam laceram & diſruptam. Ceterum ſimilibus verborum præſtigiis ſpondent intrepidè ſe hæc quæ defecerint redintegraturos, quæ abſumpta fuerint de novo creaturos; licet internorum viſcerum locum, ſitum, conſtructionem minùs norint quàm pecudum laniones. Nummos emungere hoc præ omnibus

norunt

norunt unicum; hæc eſt ipſorum magna Diana propter quam omne vulgus valent commovêre, dum verbis nemini intellectis ic non tantùm aures ſed & oculos faſcinant, ut idiotæ in urina ſe manifeſtè vidiſſe reliquias pulmonum & hepatis ægrotorum cum perjuris agyrtis audeant ipſi ſtolidè jurare.

Tædet me tot ineptiarum & mendaciorum, ità ut faſtidiens penè dicam: qui vult decipi decipiatur. Attamen pinguis rerum incitia patrocinatur credulitati populari, ut exuſationem mereri poſſe videatur: verùm uis ſine indignatione ferat etiam eos, qui clavum Reipublicæ moderantur, ſcientiâ, muiis, gradu, natalibus illuſtres, eò uſquè um turba abripi, ut & tam obſcuros homines protegant & inſuper vitam ſuam pulico utilem & neceſſariam, dum ipſis comnittunt, immaturè prodigant.

Eritne quiſpiam qui his perlectis ſeu autis rursùm dicat: quid factô opus? Sugeratur tandem medium quô uroſcoporum aus, impoſtura, inſcitia detegantur. Inerrogabo ego viciſſim quæſitorem: Crediſe eſſe aliquos ubicumquè tandem, qui innio, ſtudio, auctorum lectione, expemento verè ſcientiam medicam acquiſiennt; aliunde viri ſinceri, probi, cordati? exiſtimet non reperiri tales, huic quod ſpondeam non ſuppetit, præterquàm ut

naviget Anticyram. Si agnoſcat tales eſſe in quacumque alicubi medica facultate, coram his producat uroſcopum, illis curæ erit, ut ſubjiciant medicaſtri examini lotium alicujus aut plurium laborantium e. g. pleuritide, dyſenteriâ, variolis, febre ardente, aut apoplexiâ; & ſi, quiſquis ille fuerit uroſcopus, ſepoſitis nugis & ambagibus morbum in ſua ſpecie deſignarit, hic mihi jàm non Pſeudomedicus, ſed *Æſculapius* eſto.

Atque hoc facere prorſus illos decet, quibus incumbit proſpicere ne Reſpublica quid detrimenti patiatur, quorum poteſtati commiſſa eſt cura compeſcendi perniciosam licentiam: cùm in publicam vergant pernicciem, & familiarum exitium impoſturæ hominum, qui mortem per experimenta accelerant: quæ ſanè non tam eſt privatorum quàm totius humani generis injuria.

Sed tandem aliquandò finis ſit, ne & vobis *Auditores Ornatiſſimi*, moleſtior ſim, & de rebus tam abſonis nimium diu diſputando eis videar autoritatem aliquam conciliaſſe.

Apparet equidem, Doctiſſime Domine Præſes, argumenta ſatis multa ac firma allegata eſſe, ut ad propoſitam Quæſtionem negativè reſpondendo concludamus: Quòd nullâ ſcientiæ Medicæ inveſtigatione aut experimentô quiſpiam poſſit ex ſola urinarum inſpectione morborum naturam ad medelam dignoſcere. Dixi.

CENSURA ORDINARII.

Q*Uæſtionem hanc Quodlibeticam ſive* Clariſſimi D. Rega Tractatum de Urinis priorem, *non ſine voluptate perlegi. Judico eruditum, nihilque continere quod Orthodoxæ Fidei, boniſve moribus ſit adverſum, Datum Lovanii die* 13. *Aprilis* 1733.

P. L. DANES S. Th. D.
Prof. Reg. & Regens,
Librorum Cenſor.

TRACTATUS
DE URINIS UT SIGNO.

In quo ordinarius & naturalis hominis ſani urinæ aſpectus, ejuſdemque ab eo mutatæ conſtitutio morbi tempore proponitur; in cauſas inquiritur; & quid ſingulæ variationes indicent tam ex veterum, potiſſimùm Hippocratis quàm recentiorum obſervatione exponitur.

APHORISMUS PRIMUS.

OUroſcopia ſeu urinæ inſpectio, uti & ouromantia ſive judicium, quod Medicus ex inſpecta urina format de morborum indole, natura, ſtatu, ſpecie, cauſis, ſucceſſibus, eventibus &c. non eſt in Medicina res nova, ſed perantiqua & à primis Medicinæ parentibus in uſum adhibita: minimè tamen neglectis aliis ſignorum fontibus.

APH. II.

Cum indubitatum ſit urinam ſanorum normam eſſe ac regulam, juxta quam ad examen revocari debeant urinæ omnes ægrotantium, evidens eſt requiri ante omnia, ut uroſcopus ac uromantes notitiam habeat habitudinis ac naturalis conſtitutionis urinæ hominis ſani.

SCHOLION.

Princeps Medicorum *Hippocrates* ſcribit in Aph. 66. & 76. ſect. 7. Oportere Medicum ea inſpicere, quæ per veſicam prodeunt an ſint talia quæ à ſanis redduntur. Quæ ſi ita fuerint minimè ea tum morboſa eſſe: eo magis autem hæc morboſa, quo magis illis diſſimilia fuerint.

Huic notitiæ nullatenus adverſatur (ut objiciunt nonnulli) quòd lotium ſani hominis in eo ipſo & in aliis illi comparatis varium ſit pro varietate ætatis, ſexûs, temperiei, usûs rerum non naturalium; quibus ſæpe ita alteratur (ut verbis utar *Fernelii*) ut nec partium affectiones, nec qualitates expreſſas referre poſſit. Præterquam enim quòd pleræque ſanorum urinæ in præcipuis attributis conveniant (quia plerique noſtrûm, ait *Bellinus* de urinis fol. 3., dum bene valemus ejuſdem, ſaltem

ſaltem ad ſenſum, naturæ urinam emittimus)
varietates illæ etiam inductæ à rebus ſeu in-
ternis ſeu externis urinam mutare ſolitis non
ſemper tantæ ſunt, ut diſtingui non facilè
poſſint à Medico in hac arte verſato ac ad
omnes circumſtantias urinam mutantes ſe-
dulo attendente. Verſatum porro in hac arte
eum dico, qui non ſolum novit ordinariam
hominis ſani urinæ conſtitutionem, ſed va-
rietates quoque quas ſubit urina ex rebus
ſingulis quæ eam alterare & mutare ſolent.
es voco cum *Martinio* in Anatomia urinæ
ap. XV. *mutantes*.

Talem igitur volo uroſcopum ac uroman-
tem, qui non judicat ex urina foris ad eum
elata ſine ulla inſtructione conſtitutionis
lius, cujus urina conſpicienda ipſi exhibe-
ur; vel ſine relatione ullarum circum-
antiarum &c. verum qui non niſi præ-
nte ægrô vel patefactâ per litteras aut
er nuntium morbi hiſtoriâ, qui, inquam,
on niſi ægrum coram viderit, vel plena-
e edoctus ſit omnia ab aliquo qui viderit,
quid de morbi natura & exitu judicat.
n ut dum unô oculô intuetur urinam, al-
rum intentum habeat in ægri ſtatum, præ-
eſſa, ac præſentia.

Quod ſi vero idem Medicus deprehendat
rebus mutantibus urinam ita alteratam,
nec partium affectiones nec qualitates ex-

preſſas referre potis ſit, hôcce ſignô hac vice neglectô, certiora inquirit indicia, quibus morbum ejuſque naturam, indolem, magnitudinem vireſque ægri cognoſcat.

APH. III.

NE verò Medicus Rationalis ex mera aut levi ſolummodo conjectura judicet non ſolùm cognoſcere debet, quæ ſit urinæ ab homine ſano excretæ conſtitutio, ſingulaſque urinæ hominis ægri differentias perſpectas habere; ſed oportet eumdem quoque intelligere, unde hæc dependeant, ſeu pro ſingulis differentiis urinarum præternaturaliter conſtitutarum alterationum & immutationum cauſas cognoſcere. Urina enim ut effectus cauſam ſuam indicat in corpore.

SCHOL.

Certiſſimum eſt ab urinis indicari poſſe omnes illas cauſas à quibus permutatur; & ita quidem ut quæ eam mutent per ſe, urina indicet illa per ſe, quæ verò illam mutant per accidens ea quoque tantùm indicet per accidens. Nam prout unumquodque habet vim cauſæ erga ſuum effectum, ſecundùm hoc quoque effectus habet vim ſigni erga illam. Dum itaque urina ab una tantum cauſa ſolet permutari illam ſolam indicat, cùm verò à variis cauſis tunc nullam illarum præ-

præciſe indicat, ſed omnes ſimul, id eſt indicat unam ex illis omnibus. Quarum autem omnium illarum ſit, ex aliis cauſis & circumſtantiis inveſtigari debet. Ita quoque quæ per ſe non habent vim urinas permutandi de iis etiam urina non poteſt indicare, quia talium non eſt effectus. *Fienus Semeiotices* parte alterâ Cap. 5. de urinis §. 4. fol. 303.

Qui ergo cognitum habet, inquit *Sennertus* de urina Cap. 12. in fine, ex qua cauſa quælibet urinarum differentia provenit, ille eâdem operâ intelligit quid quælibet urina ſignificet.

Sunt tamen nonnulli qui arbitrantur non eſſe neceſſarium, ut quis ex urina rectè judicaturus intelligat ſingularum differentiarum, quæ in urinis obſervantur, rationes & cauſas; ſufficere ſi cognitum habeat quid experientiâ & obſervatione conſtat hanc vel illam præternaturalem urinæ conſtitutionem ſignificare. Verùm infundatè. Siquidem enim urina ut effectus nata ſit indicare proximè ſuas cauſas, evidens eſt quod hæc indicatio non poterit umquam formari niſi ab eo, qui intelligit quæ ſint iſtæ cauſæ, quomodo effectus ſuos producant. Atqui hoc ab experientia diſci non poteſt, ſed à juſta idæa œconomiæ animalis.

Sed objiciunt ulterius: non conveniunt

Medici in deſignandis cauſis ſingularum urinæ differentiarum. Aſſerit unus differentiam hanc oriri ab hac cauſa, dum alter eam negat aliamque profert. Ergo Medicus qui ex aliqua differentia urinæ ut effectu judicat de ejus differentiæ cauſa non niſi leviter conjecturat, utpote innixus ſolummodo cuidam opinioni.

Fatendum profecto eſt, quod Medici hypotheſibus nimium addicti ac indulgentes, quique rationes (quæ ſæpe aliud non habent fundamentum quàm ficta quædam & ſuppoſita principia) præferunt conſtanti & fideli experientiæ, non niſi leviter conjectent: ſecus verò eſt de Medicis, qui non fidunt rationibus, niſi quæ innitantur principiis indubitatis ac ab omnibus admittendis; quique noverunt rationes ità jungere experientiæ, ut illæ huic numquam dominentur ſed famulentur perpetuo: adeo ut ſolummodo inſerviant ad ea, quæ experientiâ jam ſunt confirmata, explicanda & magis illuſtranda.

Cavendum ergo hìc eſt, ne quis nimium fidens & tribuens alicui opinioni circa rationem mutationum quæ obſervantur in urinis, turpiter ſæpè aberret ac fere perpetuo fallatur.

APHO-

APH. IV.

URina alia potûs eſt, alia ſanguinis. Illa eſt, quæ à potu magis diluto aut tenuiore intra breve temporis ſpatium affatim hauſto copioſius quoque ac fere aquoſa, citò & ſine notabili mora, potûs introſumpti copiæ correſpondens excernitur.

SCHOL.

Urinam hanc per vias particulares, inſalutatô ſanguine, per poros ſcilicet ventriculi & inteſtinorum tranſpirare & ad veſicam ſub forma vaporis delatam parietes ejus quoque penetrare non modo docent recentiores, ſed opinati quoque ſunt veteres nonnulli. Hujus enim opinionis imprimis videtur fuiſſe primus Medicinæ parens *Hippocrates*: ut colligitur ex libro de oſſium natura. *Aſclepiades*, qui Romæ Medicinam fecit tempore *Pompei* magni ac in vivis adhuc exiſtente *Mithridate* Rege, ejuſdem quoque fuit ſententiæ: ut conſtat ex *Galeni* Lib. 1. Cap. 13. de naturalibus Facultatibus.

Porro tam hi quàm illi hanc amplexi ſunt ſententiam, quòd imaginari ſibi vix poſſent tam copioſam urinæ quantitatem tam brevi temporis ſpatiô per viam ordinariam

poſſe ad veſicam pervenire. Verùm, etiamſi ab eorum opinione omnino alienus non ſim, gratis mihi videtur proponi breve temporis iſtud ſpatium: ut patet ſi ſequenti modo computare lubeat. Supponatur ergo ſingulâ ſyſtole cordis expelli in aortam uncias duas ſanguinis; una duodecima ſive ſcrupuli quatuor intrabunt arterias emulgentes. Supponatur deinde, quod in ſingulo rene ſcrupulus ſemis ab iſtis quatuor ſcrupulis ſecedat in urinam; item quod tempore mediæ horæ fiant ſolummodo mille & quingenti pulſus, adeoque totidem cordis ſyſtoles; mediô horæ ſpatiô ſecernentur urinæ mille & quingenti ſcrupuli ſeu drachmæ quingentæ, quæ faciunt uncias ſexaginta duas, & hæ libras circiter quinque quæ ſufficiunt &c.

Hiſce adde, quod bibentes lautius vinum, cereviſiam, vel aquas etiam minerales, pulſus ſoleant habere frequentiores.

Sed hæc tantùm per tranſennam & obiter. Parum enim intereſt an urina, quam dicimus potûs, per vias particulares an ordinarias transferatur ad veſicam. Ad rem noſtram magis facit, quod conſtet talem urinam vix aliud eſſe, quam potulentorum aquoſiorem partem minimè alteratam; aliarum materiarum expertem; & cui ad ſummum admixtum ſit nonnihil hu-

moris

moris lymphatici ad digeſtionis negotium concurrere ſoliti; & forte (ſi venas ſcilicet tranſiverit lacteas) lymphæ aliquid in haſce confluere ſolitæ; vel pauxillum tum etiam ſeroſi laticis ex ſanguine communicati. Ita ut tamen, quidquid ſit, pars potulentorum aquoſior longè prædominetur,

APH. V.

URina verò ſanguinis eſt illa, quæ pluribus horis ab ultimo cibo potuque excernitur: adeoque illa, quæ aliquandiu cum ſanguine intimè commixta circulaverit; ac tandem per tenuia vaſcula renum uropojetica tranſcolata per ureteres demiſſa fuerit ad veſicam; ex qua denique, ubi vel ob quantitatem vel acrimoniam moleſta eſt, per uretram foras exprimitur.

APH. VI.

URina hæc ſanguinis eſt ejuſdem ſeri portio aquoſior, quæ, poſtquam vehiculi munere functa fuit, laudabili, nutritiâ ac gelatinosâ ſubſtantiâ ſuâ privata, jam locó ejus imprægnata eſt ſucci nutritii ſeu ſeri ſanguinis particulis ſuperfluis, excrementitiis, inutilibus, redditis ſcilicet jam magis ſalinis, oleoſis, penè putridis, ac terreſtribus.

SCHO-

SCHOL.

Quod urina ſanguinis ſit ſeri ſanguinis pars vel ex eo ſolo demonſtratur, quòd, etiamſi potus non aſſumatur & diuturna edilium & potabilium abſtinentia præcedat, urinæ tamen aliquid ſemper excernatur.

Differt verò urina à ſero ſanguinis, quod aqua, quæ ejus partem longè maximam conſtituit, non ſit infarcta & repleta particulis gelatinoſis, mollibus, lubricis, albugineis, mitibus ac nutrititiis; ſed locô earum in ſinum ſuum receperit moleculas ſanguinis magis ſalſas, ſulphureas terreſtreſque.

Urina itaque eſt ſerum à totius corporis coctionibus ſecretionibuſque omnibus ſuperſtes; ſanguinis lixivium, recrementorumque ejus vehiculum, quô ille elotus purgatur, dulceſcit, miteſcit ac balſamicam illam ſuam conſervat craſim.

Sed operæ pretium videtur hæc per analyſim chymicam eamque quo ſimpliciorem eo tutiorem confirmare. Per ſolam igitur urinæ exhalationem vel potius per leniſſimum etiam ignem ex cucurbita vitrea deſtillationem innoteſcit imprimis: quod urinæ pars maxima ſit aqua, ita ut hujus partes triginta deprehendantur ad unam partem ſolidæ commixtæ. Vide *F. Hofmanni* Med.

Ratio-

Rationalis T. 3. ſect. 1. cap. 13. de urinis ;. 6. pag. 289.

Addiſcitur deinde quod pars hæc aquo-ior exhalans, donec viceſima pars ſuper-it, collecta pura puta ſit aqua limpida, omnis alterius qualitatis expers; niſi q od fœtore ingrato, nauſeoſo ſingulari ſe pro-dat.

Eſt tamen hæc aqua nec alcalina, nec acida, nec ſalina, nec ſpirituoſa ut vina. Vide *Boerhave* Operationum chemicarum parte ſecundâ proceſſu XCIII.

Commemoratu dignum hìc eſt experi-mentum (quod primus videtur inſtituiſſe Doctiſſimus *Bellinus*, quodque refert in tract. de urinis fol. 7. & 8. & deinde *Boer-have* locô proximè allegatò) experimentum, inquam, quô exhibentur omnes mutationes colorum quas ſucceſſive ſubit urina ex-halans.

Hoc igitur in actu lotium ex colore natu-rali ſtraminis fit ſenſim & ſenſim rubicun-dius; & prout plus aquæ illius pellucidæ aſcendit, eo ſemper profundius rubrum co-lorem accipit, perque varios gradus altius tincta tandem fere redditur nigra, ferrugi-noſa, valde ſpiſſa, turbida, opaca, ſpumæ tenax. Quod ſi ad ſingulas illas colorum mutationes urinam ad libram expenderis, atque ita intellexeris quantum liquidi eva-poret,

poret : ut eædem mutationes contingant ac abſolutâ evaporatione, tantum communis aquæ ſedimento ſucceſſivè affundas, quantum ad ſingulas mutationes admiſcendum eidem eſſe ſedimento per ponderationem didiciſti : videbis (dictu mirabile) videbis, inquam, urinam ex nigerrima & plane viſcida per eoſdem diverſorum colorum & fluxilitatis gradus tranſire verſus citream flavedinem & fluxilitatem aqueam, ad quam poſtremò aptâ communis aquæ ſuper affuſione redigetur rurſus; nempe videbitur urina plane naturalis & ab animali emiſſa non per communem aquam comparata : ſimile etiam guſtu deprehendens in ſapore contingere, qui ex acerrimo ſenſim fit mitior, quo uſque ſit qualis naturalis urinæ.

Cùm ergo per affuſionem aquæ fontis locô aquæ ex urina evaporatæ urina producatur in omnibus qualitatibus cum priori omnino conveniens, palam fit ſeroſum urinæ laticem puram eſſe aquam.

Sal verò manifeſtatur vel ſolo ſapore ipſius urinæ & potiſſimum ſedimenti poſt exhalationem relicti. Cujus ſpiculis implexos & irretitos eſſe quoſdam tenuiſſimos ſulphuris ſeu olei ramulos ex fœtore, quem urina ſpirat, detegitur : uti ex eo quoque, quòd maſſa poſt urinæ exhalationem relicta non

facilè

ıcilè ad ſiccitatem conſtantem deducatur, :d quantumvis arida in aëre tamen liqueſ-ıt, inſtar omnium ſalium neutrorum, qui-us multæ particulæ oleoſæ, ſulphureæ dmixtæ ſunt, ut terra foliata tartari & ſa-a vegetabilia neutra. Confirmantur deni-ue prænotata ex tinctura quæ ope ſpiritûs ini extrahitur ex urinæ evaporatæ reſiduo. Vide Hof. MR. T. 3. ſect. 1. cap. 13. §. 7. rt. 3. & 5.

Terreæ denique, quæ inſunt urinæ, parti-ulæ inſipidæ, tum corruptione, quam ſubiens ırina fæces pollinis inſtar tenuiſſimi depo-ıit, tum factâ elixiviatione ſedimenti ad oculum demonſtrantur.

Ex hac ergo ſimplici urinæ analyſi quæ principia ejus immutare nullatenus apta eſt, ſed eas ſiſtit ante oculos in ea forma quâ ipſi nſunt, patet: urinam componi ex ſero-ſo latice, cui innatent particulæ ſalſæ, ſulphureæ & terreſtres: atque hæc eſſe ejuſdem elementa ſeu principia conſtitutiva. Nec me morantur ea, quæ vi ignis ex lo-tio educta ſiſtuntur ut ejuſdem elementa. Sunt enim hæc ipſius ignis ſolummodo pro-ducta: & ex quibus aliud addiſcere non poſ-ſumus, quàm in urina exiſtere talem mate-riam quæ ſumma vi ignis torta & agitata ſuppeditare valeat v. g. ſpiritum alcalinum, ſalem alcalinum volatilem, oleum fœtidiſ-ſimum

ſimum, fœcem ſalinam. De quibus qui ſincerè inſtrui cupit videat proceſſum 95. operat. chymicarum partis ſecundæ *Boerhave.*

Malè ergo ex hiſce & ſimilibus vi ignis elicitis inferunt nonnulli, ea formaliter urinæ ineſſe, & inde varias adſcribunt urinæ proprietates, e. g. eam eſſe acidam aut alcalinam, copioſo ſcatere ſulphure aut ſale volatili &c. Sed quam vana illa ſint quiſque addiſcere poterit ex chemia illa Celeberrimi *Boerhave*, omnium quæ hactenus prodierunt docta, accurata & completa magis, & potiſſimum in parte ſecunda operationum chemicarum, ubi urinæ inſtituitur analyſis. Cùm verò hoc opus non ſit in manibus omnium, quod tamen exoptandum foret, lubet ex eo aliqua ad rem hanc noſtram ſpectantia huc transferre.

Probæ omnes, quæ inſtitui ſolent ad explorandum an corpus aliquod ſit vel alcali vel acidum, inſtitutæ imprimis cum urina pura hominis ſani reddita poſt ultimum cibum potumque (quæ videri poſſunt in proceſſu 92.) deinde cum aqua hujus deſtillata (quas vide proceſſu 93.) & denique cum ſedimento (vide proceſſum 94.) evincunt urinam nec acidum eſſe nec alcali.

Tandem hinc ſcimus, ait *Boerhave* ubi uſus exponitur proceſsûs 95. ſalem fixum alcalinum non deprehendi in humoribus

noſtris

oſtris, quia numquam in maximâ copia
rinæ etiam per retortam deſtillatæ & igne
lcinatæ potui reperire vel granum.

Et in uſu proceſsûs 92. ſic loquitur: ſci-
Alcali numquam in ullo humore ſano be-
valentis hominis naſci, ſed quidem in-
ri poſſe aliunde. Scivi ne in morbis qui-
m putridiſſimis id umquam fieri ſive acuti
erint ſive chronici....

Certi ſumus nihil ſalis alcalini nativi in
ina hærere. Ergo neque in ullo humore
rporis humani, quia urina tenet ſales ma-
s quàm ullus alius humor; tum quia ſales
inæ ſunt magis acres alcaleſcentes, citius
re alcalini reddendi quam alterius humo-
in toto corpore.

Quam falluntur ergo artifices qui altum
amant, ſales alcalinos oleoſos volatiles na-
rales eſſe homini. Error quem chemia mi-
s prudenter exculta introduxit in Medi-
nam, quem ſana chymia unice iterum cor-
git.

Sicuti nihil acidi vel alcali, ita nec ſpiri-
oſi quidquam in ea deprehendas. Urina
im deſtillata nil ſubminiſtrat ſpirituoſi vi-
ſi: ut docet proceſſus 92.

Pars, inquit *Boerhave* in uſu ad hunc pro-
ſum, humorum ſalubrium maximè le-
, tenuis volatilis eſt aqua fere elementa-
; niſi quod in illa inſeparabiliter cohæret
illud

illud alterum æquè leve, tenue, volatile, fœtidum, putridi quid referens, non natum de ſalino principio, ſed ex oleoſo potius & tamen neutiquam ſpirituoſum, fermentatum inflammabile. Nulla igitur in iis fermentatio, qualis in fermentatione deprehenditur; nulla confectio ſpirituum talium, qui tam facilè ab aqua ſeparari poſſunt: dum fœtidum hoc nulla arte queat ſeparari.

Nullus igitur ſpiritus inflammabilis in noſtris humoribus volatilis. Oleum in corpore humano, per vires vitæ longè volatilius conficitur quàm ſal ullus in eodem corpore; cujus contrarium creditur. Fœtidum id oleoſum ſingulare vix uſquam, niſi in perſpirabili Sanctoriano, ſudore & vapore, qui naturaliter in cavitatibus naturalibus corporis....

Hinc & novimus nullum ſalem volatilem eſſe in corpore humano qui gradu aquæ ebullientis inde aſcendit: quidquid contra ſentiant autores chymici & Medici. Nihil alcalini volatilis aut ſimplicis aut oleoſi. Acidi volatilis nihil. Quam ergo erit corrigenda circa hæc hodierna Medicina!

Verùm petet aliquis, cum ſedimentum relictum poſt aquæ ab urina exhalationem ſit maximè acre, ſaporemque habeat valde ſalſum, adeoque indubitate contineat quoddam ſal, quod nullatenus dici poteſt eſſe ignis

gnis productum, cujus eſt tandem illud naturæ & indolis? Reſpondemus: ſal urinæ nativum imprimis longè minùs volatile eſſe quàm aquam; utpote cum ebullitionis calore non aſcendat: deinde ſal illud ſingularis eſſe naturæ (vide proceſſum 98) ſpeciemque eſſe ſalis neutri accedentis ferè ad naturam alcalini ſeu potius ſalis ammoniaci. Si enim magmati ab evaporatione relicto miſceas oleum tartari per deliquium, penetrans, urinoſus, volatilis fœtor nares mox ferit. Ita tamen ut in omni urina hominum ſanorum ſale communi veſcentium manifeſtè deprehendatur hoc ipſum ſal. Fœx enim ultima ſedimenti igne apertô calcinata; deinde per aquam in lixivium inducta verum ſalem marinum reddit, ſi homo illo uſus fuit. Ita ut inde ſciamus, ſalem marinum ingredi ſanguinem, illi miſceri, indè per vias lotii exire & tamen non mutatum manere, agere itaque per vaſa pleraque corporis, ſed reactione eorum non mutari. *Boerhave* chemiæ proceſſu 95.

Hæc confirmantur quoque experimentis inſtitutis ab *Hofmanno* quæ refert Medic. Rationalis Tom. 3. fol. 290. Sedimen-, inquit, nonnihil igne cremavi, & cineres relicti ſunt nigri, qui ſaporem ſalis communis linguæ imprimebant. Ci-

neribus his affudi quidquam aquæ, ut ſal in ſe reciperet, & liquamen inſtillavi ſolutioni lunæ, unde facta eſt præcipitatio: Alteri reſidui hujus portioni in vitro affudi oleum vitrioli & vehemens facta eſt turgeſcentia & ebullitio, cum denſo & albo aſcendente vapore, odoris penetrantiſſimi qualis ſolet emergere, quando oleum vitrioli admiſcetur ſali communi vel ſali ammoniacali. Et foliô ſequenti ita loquitur: & culinare quidem ſal cum alimentis ad maſſam ſanguinis tranſit ac per renes, ceu congruum ſalium emunctorium cum urinoſo ſero colatur. Quod verò ſal urinæ ad communis naturam accedat ex eo pateſcit, quòd non ſolum urina inſpiſſata cum oleo vitrioli ſpiritum & vaporem ſalis communis volatilem in auras emittat; ſed etiam lixivium ex cineribus combuſti reſidui cum aqua factum ſolutionem argenti præcipitem det; itemque per deſtillationem (quod ſæpius à me factum) ſal enixum culinari in omnibus quoad effectus ſimile educi queat.

Sed hæc pluſquam ſufficiant ut urinæ componentia, quantùm opus eſt, ab uroſcopo cognoſcantur. Concludimus ergo cum iis quæ *Boerhave* habet fol. 307. Fœtor urinæ ſanæ individuus oleo attenuato putrido, hinc & volatili, non ſali volatili alcalino debetur. Sapor autem amarus

ingratus ſalſus, ſali lotii compoſito & oleo ſimul debetur tenui ſali marino, qui plerumque adeſt.

APH. VII.

URina ſanorum, quæ norma eſſe debet & regula juxta quam ad examen revocari debeant urinæ omnes ægrotantium (vide aph. 11.) ſit urina ſanguinis; quæ ſcilicet, ut loquebantur veteres, poſt coctionem in corpore abſolutam redditur. Vide Aph. IV.

SCHOL.

Per coctionem in toto corpore abſolutam, intelligere debemus: poſtquam chylus cum ſanguine intimè commixtus aliquoties circulatus fuerit.

APH. VIII.

URina porro hæc apta nata eſt indicare chyli primarumque viarum conſtitutionem; maſſæ ſanguineæ motus ac craſes; partium ſe-& ex-cretioni urinæ inſervientium ſtatum & conditionem.

SCHOL.

Quiſquis novit urinæ geneſim, ac in œconomia animali, ut decet, verſatus eſt facilè percipit, urinam imprimis futuram variam

& diverſam, prout chyli diverſa fuerit indoles partiumque eam conficientium varia conſtitutio : in urinis varias quoque obſervatum iri qualitates ſecundùm variam craſim ac diatheſim ſanguinis humorúmque, nec non variatum gradum attritûs; eamdem denique variaturam ſecundum diverſam diſpoſitionem viarum urinariarum.

Cauſæ ergo proximæ differentiarum urinæ à Medicis non ſine fundamento ſtatuuntur tres : facultas, humores, & viæ urinariæ. Quas tamen aliqui reducunt tantùm ad duas; ad facultates ſcilicet & humores. Cum tertia, viæ ſcilicet urinariæ non immutent niſi ratione duarum aliarum. Vide *Plempii* inſtitutiones fol. 332.

Triplex eſt omnis urinæ materia, inquit *Duretus* fol. 509. una de cruditate rerum quæ aſſumuntur; altera de liquore ſeroſo eorum qui ſunt in venis humorum; tertia de humoribus atque liquoribus qui liquuntur ſeu colliquantur.

Notandum denique eſt, partes illas urinæ duriores ac ſolidiuſculas non ſolùm ex partibus fluidis ſed & ſolidis machinæ noſtræ ſequeſtrari ac deſumi. Dum enim per partes omnes & ſingulas totius corporis perpetua fit non tantùm fluida inter & ſolida, ſed inter ſolida & ſolida, fluida fluidaque alliſio, attritio, & tranſpreſſio, mixtæ moleculæ

eculæ diſſolvuntur, ex poris partium plures exprimuntur, ac tandem in prænotata principia convertuntur.

APH. IX.

IN contemplatione & examine cujuſcumque urinæ tria potiſſimum occurrunt conſideranda: nempe ejus quantitas, qualitas & contenta.

APH. X.

SAnorum urinæ quantitas fere æquat copiam potulentorum, quâ tamen non nihil minor eſt.

APH. XI.

RAtione qualitatis urinæ potiſſimum conſiderari ſolent ejuſdem conſiſtentia ſeu ſubſtantia, color & odor.

APH. XII.

IN ſtatu naturali urina mediocriter fluida eſt; ad fluxum ferè tam facilis quam ſit aqua communis; aliquanto tamen lentior.

SCHOL,

Major ille urinæ lentor ſeu minor facilitas ad fluxum quàm in aqua communi dependet ab eo, quòd urina non ſit purus ſeroſus aqueus humor, ſed qui imbutus ſit

particulis duris, craſſis &c. (Schol. 6.) unde exſurgat liquidum magis compactum atque cohærens partibus ſuis, quod vi ſubſtantiæ mediocriter craſſum ſit.

APH. XIII.

QUalitas altera urinæ, ad quam potiſſimum attendi debet, eſt ejus color: qui communiter in ſanis, poſt coctionem in toto corpore abſolutam, obſervatur dilutè flavus ſeu citrinus. Qualem præ ſe ferunt colorem mala citrea cum maturuerunt; vel qualis ſunt lixivia mediocriter imprægnata & cocta.

APH. XIV.

CItreus ille ſeu dilutè flavus urinæ color non dependet ab ejus perfecta coctione, nec à bilis permixtione cum liquido aqueo proficiſcitur (ut opinati ſunt veteres) ſed à particulis duris, ſolidiuſculis huic liquido commixtis: quæ ſeroſum urinæ laticem non tam tingunt, quòd ſalſæ & ſulphureæ ſint, quàm quòd in certa exiſtant quantitate varièque modificatæ.

SCHOL.

Quòd urinæ color dependeat à certa permiſtione determinatæ quantitatis aquæ & particularum ſolidiuſcularum comprobat, ut

ıt cetera omittam, modernorum phyſica
culta quam plurimùm & exornata; quæ
docet colores non eſſe aliquid reale, ſed co-
orum diverſimode apparentium & variè im-
mutatorum, nec non opacitatis & diapha-
neitatis in urinis v. g. cauſas (veluti in li-
quoribus aliis quibuſcumque) unicè depen-
dere à varia incidentia ac emerſione radio-
rum lucis. Dum v. g. liquoris compages
rarior eſt & tenuior, poros & meatus habet
apertos, ità ut radii lucis facile pertran-
ſeant, pellucidus erit & inſtar aquæ fontis
limpidus liquor: ſin verò contentis ſeu cor-
puſculis innatantibus laticis pori implean-
tur, adeo ut radii luminoſi in tranſitu ſuo
refringantur, utcumque demum emergant,
juxta varios iſtiuſmodi refractionum & emer-
ſionum modos color citrinus, croceus aut
rubicundus in liquore diaphano apparebit.
Quod ſi pororum ſpatiolis plus occupatis
lux minimè pertranſeat opacitas inducitur.
Si verò radii immerſi parum aut minimè re-
flectantur fuſci aut atri coloris liquor appa-
rebit: ſin verò repercutiantur, pro diversô
reflexionis modô color albus, cineritius aut
alterius generis inducitur. Non requirun-
tur ergo ſemper ſalia & ſulphura ad diver-
ſos repreſentandos colores. Juxta quod uri-
næ liquor modo partibus duris diverſimodè
modificatis imprægnatus fuerit, modicè aut

 valde

valde refertus radios incidentes aut in tranſitu diſtorquet, aut penitus imbibit, aut denuo repercutit, facile eſt colorum phænomenôn rationem invenire.

Horum veritas demonſtratur ex diverſitate colorum, quæ obſervatur in evaporatione urinæ & rurſus ejuſdem quantitatis aquæ reaffuſione. Vide Schol. Aph.6. Comprobant hæc quoque multiplices & variæ mutationes, quas ſubeunt in colore urinæ ſponte ſine alterius cujuſdam miſcela. Urinæ quæ rubræ redduntur aëri expoſitæ ſæpius albi aut fuſci coloris ac deinde aliquo tempore poſt citrini evadunt. Urina minùs tincta vel etiam turbida aut opaca tempore frigidiore ſi igni admovetur ſtatim intensè ſaturatur colore rubro.

APH. XV.

Numerus autem & modificatio particularum durarum variant. A diverſitate chyli partes illas ſubminiſtrantis. 2. A variato gradu diverſi attritûs earumdem particularum. 3. A diverſa diſpoſitione partium earum ſecretioni dicatarum.

SCHOL.

Attritus ille idem eſt qui veterum calor nativus. Variat vero ratione tùm variati motûs inteſtini fluidorum tùm preſſorii ſolidorum.

APH.

APH. XVI.

TErtia denique urinæ qualitas eſt ejuſdem odor, quem habet ſingularem ſi non fœtidum ſaltem inquinantem, nidoroſi quid & fracidi olentem.

SCHOL.

Aqua urinæ leni calore deſtillata donec viceſima pars ſuperſit fœtore ingrato, nauſeoſô ſingulari, non alcalinô volatili ei indelebiliter adhærente diſtinguitur. Nulli autem rei magis ſimilis eſt quam halitui gravi, qui ab abdomine vivi hominis per vulnera aperto ſpirat, aut de recentiſſimo cadavre hominis violentà morte ſubitô exſtincti. *Boerh.* proc. 93.

APH. XVII.

NOn communicatur peculiaris hic odor urinæ (ut arbitrabantur veteres, & inter alios *Henricus Martinius Anat. Urinæ Galeno Spagyrica* cap. 3. fol. 51.) à veſica humana, aut ejus proprio temperamento ut loco inquinante, ſed ab oleo quodam volatili, tenuiore ſubputridô inter circulandum ab humoribus ei admixto. Vide *Boerh.* uſum ad proceſſ. 93. fol. 309.

SCHOL.

Fœtidum id oleoſum ſingulare vix uſquam

quam niſi in perſpirabili ſanctoriano, ſudore & vapore, qui naturaliter in cavitatibus naturalibus corporis reperitur. Cæterum fætor ille lotii ſemper creſcit pro virium incremento in corpore ſano & decreſcit contra. Quò etiam plus labore quis & motu corpus exercuerit, eò etiam ſemper augetur fœtor & contrà. *Boerh.* locô prænotatô.

Convenit ut uroſcopi odorem urinæ proprium dignoſcant, ne aliquando à mulierculis (ut loquitur *Martinius* annotatô mox locô) quæ per fraudem eorum peritiam nonnumquam exploratum aut deluſum eunt, decipi velint. Nam & Hydromel, Syrupus Acetoſus, jus cicerum, aqua crocea Myrrea urina bovis, Ovis &c. urinæ humanæ perquam ſimiles ſunt; à quibus fere omnibus non aliter quàm odoratu diſtinguuntur.

APH. XVIII.

URinæ ſpecifica gravitas dependet à particulis ſolidis ſeroſo ejus latici innatantibus.

SCHOL.

Etiamſi uſu receptum non ſit ponderare urinas, liceat tamen aliqua de gravitate ejus ex *F. Hofmanni* Medicinæ Rationalis Tom. 3. ſect. 1. Cap. XIII. §. VI. hic annotare. Perpetuæ obſervationis eſt, quòd quò major

or eſt in corpore perſpiratio & interior ca-
or, quò minus fluidi aquei, quò plus po-
us ſpirituoſi aſſumitur & corpus motu agi-
atur, eo gravior ſemper eſt urina; levior
iciſſim ſi hæc dicta contraria ſunt. Ego
aque per aliquot ſeptimanas memoratâ vi-
tus ratione (vide §. IV. loci citati) utens
t tempore brumali domi degens, ſanus
eterum & valens, emiſſam, poſteaquam
urrexiſſem, urinam ad lancem Hydrome-
ricam exegi ac notavi libram ejuſdem mini-
nùm unciam dimidiam, interdum etiam
rachmas quinque complecti; & factâ aliquo-
ies evaporatione pariter ex libra dimidia
rachmas duas vel dimidiam adhuc obtinui.
Eandem quoque ſolidæ in urina ſubſtantiæ
ſſe quantitatem notavit *Antonius de Heyde*
bſ. 89. qui ex urinæ unciis tribus per eva-
parationem drachmam unam materiæ ſiccæ
duxit. Porro ad ſpecificam explorandum
gravitatem fluidorum, ſive quantitatem ſo-
idi in fluido contentam nihil aptius eſt, in-
quit, cylindrici ſtatici hunc in finem ar-
ificioſe confecti uſus.

Urinam puerorum etſi craſſiorem & à ſub-
ugalium lotio non multùm differentem le-
viorem deprehendimus, ait *Martinius* Ana-
omiæ urinæ fol 55., urinâ ſenum tenui,
ob ſpirituum copiam majorem. Definitè au-
em *Van Helmont* urinam hominis juvenis
&

& ſani annorum novemdecim, qualis media eſt, aquæ pluviæ pondus 96. granis ſuperaſſe ex propria experientia affirmat. *Joannes* autem *Rhenanus* urinam moderatam pondere ſex unciarum circumſcribere videtur.

APH. XIX.

URinæ contenta vocantur ea, quæ in ejuſdem inſpectione ab ejus ſubſtantia aliquid ſeparati conſtituere videntur.

APH. XX.

SUnt autem vel univerſalia vel particularia. Illa latici ſeroſo circulanti per omnes corporis partes ubique generaliter admiſcentur: ideoque etiam cenſenda ſunt urinæ partem conſtituere, & potiſſimùm cum in omni ferè urina conſpiciantur. Hæc verò ſpecialiter in hac vel illa ſolummodò parte ei communicantur: ut pus, arenulæ, calculi, ſemen, &c. Verum de hiſce hìc non eſt quæſtio: cùm ea in urina hominis ſani non inſint vel ſaltem non niſi per accidens, ut ſemen.

APH. XXI.

COntenta generalia nunc in ſuperficie urinæ vitrò incluſæ, jam in medio, jam verò in fundo apparent. Quæ in fundum reſident Græci hypoſtaſes, Latini ſubſidentias, reſidentias, ſedimenta aut ſubjecta appellant.

ant. Quæ medium locùm occupant æneo-
remata, ſublimationes, ſuſpenſa dicunt. Quæ
n ſupremo loco juxta ſuperficiem cernun-
ur nubes aut nubeculas vocant. Ergo:

In ſummo eſt nubes, ſubſidet hypoſtaſis
mò.

Aſt enæorema permanet in medio.

APH. XXII.

Contenta hæc manifeſtè conſpiciuntur eſſe minutiſſima quædam filamenta, ſeu cretes quædam ac oblongæ particulæ, quæ nter urinæ jam recens redditæ & adhuc ca- entis ſubſtantiam diſperſæ & interfluctuan- es aciem viſûs ſubterfugiunt quidem; aſt rinâ frigidâ ficnte, atque ita motu ejus in- eſtinô diminutô ordinariè in forma nebulæ cujuſdam per urinam diſperſæ primùm ſe manifeſtant, donec tandem plures ſibi invi- em implicitæ & cohærentes ad locum ſuum nſitô ſibi gravitatis motu ſeu propriô pon- lere feruntur: ſi quidem graviores fuerint undum vaſis petunt; ſin minùs graves me- lium; ſi verò leviores in ſummo urinæ hæ- ent.

APH. XXIII.

HÆc verò filamenta vel ſunt particulæ illæ fibroſæ quæ vi vitæ ex chylo in anguine perpetuò conficiuntur; nutritioni

tamen

tamen minùs aptæ, quòd non ſint gelatinoſæ ac albugineæ ſatis : vel ſunt particulæ quædam in ſanguine attritu ejus diuturniore aut vehementiore generatæ; aut denique à partibus ſolidis abraſæ aut earumdem poris expreſſæ & à ſeroſo latice abſorptæ moleculæ, quæ foras ut ſuperfluæ excluduntur. Ita tamen ut priores ſint frequentiores in homine ſano, corpus moderatè exercente, &c.

SCHOL.

Plurimorum Medicorum eſt opinio hypoſtaſim non eſſe niſi portionem ſucci nutritii ſuperfluam. Hypoſtaſis, inquit *Galenus* in prognoſticis, eſt portio alimenti quæ ſolidarum partium aſſimilationem ſubterfugit.

Juvat de hiſce contentis audire diſſerentem *Zypæium* noſtrum Fundamentorum Med. part. 5. art. 19. de urinæ contentis. Contenta, inquit; generalia nihil aliud ſunt quàm plurima quædam minutiſſima filamenta ſeu oblongæ ac teretes particulæ tam ex chylo quàm ſucco eo, in quem ſanguis noſter mutatur antequam in corporis nutrimentum cedit, quas ſerum ſanguinis in ſua per omnes partes tranſcolatione ſecum rapit, & quæ in urina inter ſe à ſpiritu & materia ſubtili commotæ ſeſe invicem ſuis aſperitatibus ramiſque apprehendunt, intricant: & ſic pro majore ſuâ gravitate & corporis,

poris, quod per eam conſtituunt vel nube-
culam faciunt vel enæorema vel hypoſtaſim:
ad hoc tamen multum etiam faciente urinæ
majore vel minore craſſitie.

Ejuſdem eſt ſententiæ *Williſius* de ortu & generatione contentorum urinæ cap. 3. de urinis: quamdiu, inquit, ſanguinis maſſa ſerô & humore alibili perfuſa in vaſis continuò circulatur, ex ea ſuccus quidam nutritius perpetuâ digeſtione elaboratur: qui in nutrimentum ſolidis partibus continuò adponendum faceſſit: hic primò in humorem glutinoſum inſtar ovi albuminis, poſtea in tenuia filamenta excoquitur, quæ poris & ſpatiolis ſolidarum partium intertexta iis novæ uſque ſubſtantiæ accretionem præbent: dum verò ſanguini commixtus univerſas corporis regiones perluit ultimi hujus alimenti ſolidis partibus adponendi portionem quamdam ſuperfluam in ſe abſorbet & ſecum foras educit; atque hoc eſt quod in urinis hypoſtaſim conſtituit.

Quod hujuſmodi filamenta in urinis ſanorum hypoſtaſim faciant veriſimile eſt, eo quod ſanguis bene conſtitutus & ad nutriendum diſpoſitus fibris ſeu filamentis albis quam plurimùm ſit refertus. Humor omnis, inquit *Zyphæus* fol. 190. nutritioni jam viciniſſimus vergit ad albedinem cum craſſitie quâdam & fibroſitate, ut non malè ovi albumini aſſimiletur.

Non abſonum ergo eſt credere, quòd tenuia quædam ramenta cum ſeroſo latice abrepta ſint flocci iſtius in urina ſubſidentis materiæ.

Confirmantur hæc quoque, quòd hypoſtaſis in ſanis omnino deſit poſt longam inediam, immodicos labores, ſudorem copioſum: materiâ nutritiâ aut penitus abſumptâ aut per diaphoreſim evaporatâ.

Eſt tamen cum grano ſalis accipienda hæc ſententia. Credibile enim non eſt, quòd pars quædam ſucci nutritii laudabilis inſervire apti è corpore per urinas perpetuo eliminetur, quantumcumque etiam abundet.

Addite quòd urinæ examen chymicum ſucci iſtius gelatinoſi & albuginei nullum præbeat indicium. Neque enim ſollicitiſſime intentus, inquit *Boerhavius* chymiæ proceſſu 93. umquam reperi vel minimum coagulati illius apparere, in quod lympha de vaſis lymphaticis & ſerum de ſanguine ad calorem ſemper coeunt. Rurſum nihil caſeoſi quoque adfuit quomodocumque tractaretur. Mirabile, ait in uſu ad hunc proceſſum, nihil materiæ nutritioni aptæ contineri in hac (nempe ſanorum poſt duodecim horas redditâ urinâ) umquam: nam chylus, lac, caſeus, ſerum, lympha, igne coagulanda hìc abſunt, quæ medici jure agnoſcunt pro ſola originali nutritionis materie. Ergo nutrimenti nihil cum lotio exit de corpore.

Ut ut ſit ſedimentum non obſervatur in urinis niſi chylus ad ſanguinem delatus in eum, ut ajunt, converſus fuerit.

Ex præmiſſis facilè deciditur Quæſtio, quæ inter medicos agitatur, num hæ particulæ ſint portio ſucci nutritii ex alimentis elaborati laudabilis? Num vero ſint portio chyli crudior indigeſtibilis & inſanquiſicata, ſeu crudior pars chyli nutritioni inepta, inutilis, utpote quæ ſubigi decenter & in ſanguinem converti non poſſit?

Item an in omni ſanorum urina contentum aliquod apparere debeat? Vide *Plemſium* 134. *Capivacc.* fol. 215. *Heurnium* T. . fol. 51.

Sciendum eſt, inquit, *Willis*, nihil præter hypoſtaſim debere urinæ ſanæ ineſſe.

APH. XXIV.

Sedimentum verò optimum, & quô exiſtente exiſtimandum eſt, ſanquiſicationis nutritioniſque opus bene perfici, illud eſt, quod non ſit nimis paucum, neque nimis multum, ſed mediocre, potius exiguum quàm copioſum; acuminatum, figuræ rotundæ ſeu pyramidi ſimilis; album, læve & æquale, ſubſtantiæ tenuis; verſus fundum ſubſidens, minimè verò planum contra fundum matulæ jacens, ſed quaſi in fundo ejus volitans ac ſuſpenſum, facile mobile.

Conſule *Capivaccium* 218. *Fienum* fol. 361. *Bellin* fol. 5.

SCHOL.

Lævis & æqualis dicitur hypoſtaſis, quæ ſibi eſt continua & coacta in unum & continuum corpus, cujus partes non videntur eſſe veluti rugis inter ſe conjunctæ & conſtrictæ neque à ſe invicem diviſæ, nullis hic illic exſtantibus portiunculis ejus: cujus partes denique ſunt ejuſdem conditionis ubique ferè ſibi ſimiles ejuſdem tenuitatis &c vide *Actuarium* lib. de urinæ differ. c. XIII.

APH. XXV.

LOtium ergo optimum eſt, ut ſcribit *Theophilus* in ſuo libello de urinis fol. 105., quando ſedimentum album fuerit læve & æquale omni tempore: conſiſtentia mediocre, colore aureum aut ſubaureum alicujus flavedinis particeps.

SCHOL.

Urina oritur optima, ait *Martinius* in Anatomia urinæ, quæ ſcilicet eſt conſiſtentiâ mediocri & clarâ, colore ſubaureo; quantitate moderatâ; odore acri, eôque inquinante potius quàm fœtidô; ſapore ſalsô; gravitate aquam pluviam haut multum ſuperante.

Ut verò de qualitate urinæ rectè judicetur neceſſ

neceſſe eſt ut ad ſequentes ejus variationes à *Boerhaave* annotatas Inſtitution Aph. 368. reflectatur perpetuò. Quæ à copioſo, aquoſo potu fit cruda, copioſa, lenis, inſipida, inodora, aquea, facilè retinenda. Sed quæ redditur à chylo jam facto eſt magis cocta, parcior, acrior, ſalſa, parum fœtens plus urgens. Illa iterum quæ chylô jam in ſerum versò habetur, rubicundior, coctior, longe parcior, ſalſior, fœtidior, acrior, valde ſtimulans, adeoque diu retineri non potens. Tandem vero hæc, quæ poſt diuturnam abſtinentiam ex humoribus valde & diu attritis ut & deterſis ſolidis partibus oritur, hæc demum pauciſſima, acerrima, ſalſiſſima, fœtida, ruberrima, vix retinenda & putrefactæ proxima, deprehenditur.

APH. XXVI.

HUc uſque de urinarum in ſanis naturali habitudine & conſtitutione. Proximum eſt ut ordine proponatur, quomodo urina ægrotorum à naturali illa conſtitutione deflectat; deinde quæ ſit iſtius immutationis ratio; & denique quid ſingulæ alterationes & immutationes indicent ſive præteritum ſive præſens, ſive futurum.

APH. XXVII.

URina ergo à debita menſura ſeu quantitate deficit interdum; non numquam verò eamdem excedit.

APH. XXVIII.

Fit imprimis ſolitò parcior excretio ob potûs penuriam. Sed hoc parum ad rem. Examinandum potius híc eſt, cur lotium potulentis ingeſtis interdum longè parcius excernitur? Fit hoc primò quia aliæ excretiones per alvum e g. aut habitum &c. vel auctæ ſunt vel fuerunt. 2. Quòd latex aquoſus alibi in corpore ſubſiſtat, ut in hydrope, affectibus catharroſis. 3. Quod vaſa urinæ ſe- & ex-cretioni dicata ſint obſtructa vel ſpaſmodicè conſtricta.

APH. XXIX.

PArciorem urinæ effluxum ſequi ſolent repletiones, ſalivæ ſapor urinoſus, corporis gravitas, torpor, ſopor, tremor convulſivus, apoplexia, mors.

SCHOL:

Ut non ſolùm hæc ſed & cætera omnia, quæ à variis urinæ conſtitutionibus ſignificari docebo, majoris ſint pretii & ponderis; conſtetque ea non tantùm eſſe producta alicujus imaginationis aut theoreticæ ſpeculationis, eadem numquam non, ubi potero, authoritate *Hippocratis* aliorumque Principum Medicorum, qui in arte obſervandi claruerunt, munire conabor.

Notandum hìc obiter eſt, quòd textus quos citamus ex *Hippocrate* ſint ſecundùm verſionem quam fecit *Vander Linden*; in citatione verò locorum unde deſumpti ſunt, ubi citamus articulum intelligamus numerum ſecundùm *Foeſium*: ubi verò citamus §. & verſum intelligamus ſecundùm *Vander Linden*.

Sed ad rem. Urinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones peſſimæ. *Hipp.* lib. prim. prædictorum art. 51. vel §. 7. verſ. 15.

Urinæ ſuppreſſio, quibus rigores & in convulſoriis affectionibus. Ibidem art. 110. §. 15. verſ. 6.

Urinæ cum rigore ſuppreſſæ malæ & convulſoriæ, tum aliàs, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus fuit. *Hipp.* coacar. art. 25. vel num. 34.

Veſica intercepta tum aliàs, tum cum capitis dolore habet quid convulſorium. Ibidem art. 588. vel §. 5. verſ. 68.

Renum dolor repentinus, cum urinæ ſuppreſſione calculorum aut urinarum craſſarum mictionem ſignificat. Ibidem art. 589.

Urinæ ſuppreſſio & gravitas in imo ventre plerumque ſtillicidium urinæ ſignificat futurum. Sin minùs alium morbum ex quo ægrotare ſolet (veſica ſcilicet, ut interpretatur *Duretus* fol. 540.) *Hipp.* ibidem art. 591.

Et verſu proximè ſubſequente: in bilioſis (ſeu potius ileoſis ut legit *Foeſius*, & ut etiam confirmat Aph. 45. ſect. 7.) Quibus ex ſtranguria ileos ſupervenit in ſeptem diebus pereunt. Urinæ interceptio brevi occidit.

Hydropico febricitanti urina parva & turbata pernicioſa eſt. Coac. art. 456. vel §. 3. verſ. 284.

Urinæ ſuppreſſio interdum criſeos per ſudores imminentis indicium eſt, præſertim ſi prægreſsô ſudore ſuperveniant.

APH. XXX.

COpia urinæ augetur ultra ſolitum: vel quia major ſeroſi laticis eſt in corpore abundantia; vel quia ſecretorii tubuli copioſius dimittunt & exprimunt.

APH. XXXI.

FIt primum: primò ob abundantiam potûs aſſumpti & præcipuè aquoſi. 2. Ob alias evacuationes imminutas, ut perſpirationem &c. 3. Quòd liquidi prius coacervati fiat ſolutio: E. G. ſi lotii ſuccedat profluvium hydropicis aut laborantibus urinæ diminutô effluxu. 4. Propter cruoris imperfectam miſcelam, quâ aquoſus latex facilè ſecedat & dimittatur à reliqua maſſa. 5. Vel denique major excernitur copia, quia corporis

poris aliquid colliquatur, uti contingit in diabete.

Augetur verò ejuſdem ſe-& ex-cretio ob laxitatem ſingularem fiſtularum renalium; vel ob tubulorum ſecernentium ſyſtalticos & expreſſivos motus auctos; E. G. à diureticis aſſumptis, affectibus nervoſis, hypochondriacis &c.

SCHOL.

Vidi non numquam hypochondriacis nimiam certis temporibus contigiſſe urinæ profuſionem; idque veroſimiliter à ſtricturis quibuſdam ſpaſmodicis ſerique tendentia ad vias urinarias: quibus fortè etiam juncta erat ſanguinis quædam fuſio.

APH. XXXII.

URinæ evacuatio copioſior, ſi critica non fuerit, præſagit. 1. Craſſitiem remanentis. 2. Acrimoniam ejus. 3. Sitim. 4. Anxietates. 5. Obſtructiones harumque effectus. 6. Tabem ex diabete.

SCHOL.

Cæterum, inquit Hipp. lib. prædict. 2. art. 37. §. 10. ℣. 1. urinam juxta potionis copiam mingere oportet & ſemper æqualem, & quàm maximè acervatim, & momentô paulo craſſiorem quàm id quod in

potu acceptum fuit. Si verò fuerit aquoſa & copioſior quàm pro eo quod bibi imperatum eſt, ſignificat hominem non obedire, ſed copioſiore potu uti, aut non poſſe renutriri quàmdiu talia urinam faciunt.

Æqualis dicitur urina dum excernitur æque multum omni tempore; ita ut non cogatur unâ horâ frequentius aut copioſius mingere quam alterâ *Martianus* in comment.

Acervatim verò dicitur excerni ea, quæ non prodit per ſtillicidium.

Mictio noctu multa contingens parvam dejectionem ſignificat Hipp. ſect. 4. aph. 83.

Non numquam multæ urinæ magnô ægri cum ſolamine criticè prorumpunt.

In quantitate mediocri mingere optimum eſt, niſi cum criſis agitur, tunc enim optimum eſt mingere quantitate magnâ. *Valeſius* de urinis cap. 4. fol. 1056.

Urina copioſa poſt ejus ſuppreſſionem à calculis, hydrope &c. ſalutaris eſt & morbi ſolutionem indicat.

Vocis interceptio ſeu linguæ & dextrarum partium ſiderationes ſolvuntur urinis multis acervatis derepentè prodeuntibus coac. 359.

Quibus urinæ paucæ, grumoſæ, non ſine febre, copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Coac. art. 597. Confer. Aph. 69. ſect. 4.

Grumoſæ ſunt in quibus corpuſcula quædam craſſiora furfuracea ferè innatant.

Per

Per tenues non debent intelligi urinæ
queæ pellucidæ, ſed ut à grumoſis & craſ-
is per comparationem condiſtinctæ, quæque
edimentum aliquod oſtendant continuò.

Quibus ſpes eſt abſceſſum fore ad articu-
os, eos liberat ab abſceſſu urina multa &
raſſa & alba prodiens, qualis in febribus
aboriosis quartâ die quibuſdam fieri incipit.
ect. 4. Aph. 74.

Febres diuturnæ & cum laſſitudine ſolent
bſceſſus facere: verùm ſi urina multa &c.
on ſuborientur, ſed per hanc evacuationem
olventur criticè.

Urina liberaliter emiſſa quæ habet pin-
uem hypoſtaſim febrim abire denotat. *Du-
rt.* fol. 528.

Antiquum in Medicina receptum dogma
t: multas urinas in die decretorio appa-
entes criſim ſalutarem indicare. Hiſce ſane
rinis copioſis multos judicatos commemo-
t Hipp. lib. epidem. Ita judicati referun-
ir. v. g. ægrotus primus, quintus lib. 3.
oid.

Multæ verò tenues, inquit *Alpinus* lib.
præſag. vita & morte ægrotant. fol. 505.
quoſæ ſine contentis nihil juvantes aut quô-
s modô vitioſæ in acutis morbis pluri-
ùm ſunt timendæ. De his *Hipp.* lib. 3.
idem. art. 43. ita loquitur: urinæ multæ,
ques nihil neque decretorii neque boni ha-
bentes,

bentes. Et art. 68. Urinæ prodeuntes multæ quidem erant, non pro potûs ingeſti ratione, ſed multùm excedentes. Verùm multa quædam malitia urinarum ejectarum erat: neque enim craſſitudinem, neque concoctiones neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per veſicam contingentes bonæ ſunt. Significabant autem plurimis colliquationem & turbationem & dolores & nullam judicationem. Et ibidem art. 83. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ.

Multæ quoque (pergit *Alpinus*) craſſæ aut turbidæ non reſidentes aut quidquam non juvantes maximè damnantur. Multæque urinæ omnes in morborum principiis damnantur, & merito inutiles habentur; quoniam tunc temporis nihil concocti excerni, nullamque probam purgationem fieri poſſe aliàs à nobis fuit demonſtratum.

Ut ut ſit, largior mictio potiſſimùm tamen tenuium urinarum in acutis plerumque mala: copioſior verò qualiumcumque urinarum diuturnior excretio in intermittentibus aut aliis chronicis morbis hecticæ eſt prodromus.

APH. XXXIII.

PErverſa urinæ qualitas conſiſtit potiſſimùm in ejuſdem conſiſtentiæ vel coloris vitio

ritio Duplex hocce vitium rectiùs junctim, uàm quodque ſeorſim ob mutuam ab inicem dependentiam, & ad evitandam repeitionem, examinatur & proponitur.

SCHOL.

Cum omnis colorum diverſitas dependeat præcipuè à liquidi cum particulis duris & olidis ei innatantibus diverſa proportione, quà certe oritur quoque ejus ſubſtantia ſeu onſiſtentia; atque adeo ſecundùm varietaem conſiſtentiæ variare debeat ejus color Aph. XIV.) cumque de urinæ conſiſtentia lerumque non aliter quàm viſu ex perſpiuitate & opacitate dijudicari ſoleat: (in uſu nim non eſt explorare craſſitiem urinarum x pondere) duplex hoc vitium non nimis ſcrupuloſè diſtinguendum, ſed ſimul comrehendendum eſſe judicamus.

APH. XXXIV.

CUm color naturalis urinæ hominis ſani ſit citrinus, erit illa in ſtatu morboſo vel pallidior, ſeu minus tincta, vel tincta magis & ſaturatior.

APH. XXXV.

OMnis verò minus tincta erit vel purè aquea, tenuis ſcilicet & excolor, fontis d inſtar limpida ac pellucida; vel erit pallida, alba,

alba, craſſior, turbida, vix tranſparens. opaca.

APH. XXXVI.

DIfferentiæ quæ ſunt inter ſubſtantias ſeu conſiſtentias urinarum duæ primæ ſunt: tenuitas & craſſities, & ex his mixta. Et quoniam & albus color alios præcedit, ſicuti tenuis cæteras etiam præcedit conſiſtentiæ qualitates, tenuem & albam priùs componere convenit.

Vide *Theophilum*, quem hìc imitamur.

APH. XXXVII.

URinæ, quæ aquea eſt & tenuis, duo ſtatui poſſunt cauſæ generaliores: prima tubulorum renalium ſpaſmodica contractio & criſpatura: altera verò vel nulla vel imperfecta & debilior humorum, ut veteres loquuntur, coctio.

APH. XXXVIII.

HÆc urina ratione primæ ſuæ cauſæ indicat & portendit nephritidem; in genere nervoſo ſpaſmodicas affectiones, inſultus epilepticos, hyſtericos, hypochondriacos, phrenitidem &c. Ratione alterius cauſæ viſcera coctioni imparia; motum attritûs debilem & languidum; particularum durarum ſanquinis majorem tenacitatem, cohæſionem

em intimiorem, difficiliorem excrementi-
rum particularum à laudabilibus ſegrega-
onem; ſeri à reliqua maſſa ſeceſſum; ob-
ructiones &c. Et ex his oriri ſolita: puta
uditates in primis viis, appetitum proſtra-
m, cachexiam, hydropes, pallidos virgi-
im colores; morborum criſes & ſolutio-
s difficiles vel adhuc longius remotas.

Schol.

Cum urinæ tenuitas & craſſities uti &
iſdem color dependeant à particulis ſo-
iuſculis ac duris latici urinoſo interflu-
iantibus & interſperſis; patet urinam te-
em & excolorem ſeu minus tinctam ex-
rni, ubi particulæ illæ tingentes deſi-
nt. Sed hoc imprimis fit; ubi tubuli re-
es vel per ſe vel per conſenſum criſpati
corrugati admittunt & exprimunt ſolum-
do particulas aquoſas ſecluſis extenſiori-
. Hanc ob cauſam, urgente dolore ne-
itico, urina, quæ excernitur, tenuis eſt
xcolor & aquea. Urinam ſplendidiſſimam,
Hipp. lib. de aërib. aquis & locis art. 41.
§. 23. verſ. 8., calculoſi mingunt, ad ſi-
itudinem ſeri: eò quòd id quod craſſiſſi-
m eſt ac biliosiſſimum, iſthic manet &
ervatur ac concreſcit.

Comitiali morbô laborantibus urinæ te-
s & crudæ præter morem, ſine repletio-
ne

ne (h. e. dum non prægreſſa fuerit alimentorum ſatietas) morbi invaſionem ſignificant, tum aliàs, tum ſi quis dolor aut convulſio in ſummum humerum aut collum aut dorſum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum ſomnum viderit. *Hipp.* coac. 599.

Et quod probè notandum eſt, inqui *Hoffm.* T. 3. fol. 294., tenues & aquoſæ ejuſmodi urinæ non modo in ipſo ſtatu & exacerbatione horum morborum prodeunt, ſed & aliquot dies ante, ac paroxyſmos imminentes nuntiant. Unde non mirum eſt quemdam apud *Tulpium* lib. 2. obſ. 19. ex tenu lotio triduò ante præſagire potuiſſe cordi palpitationem.

Tenues cum aliquantula nubecula in medio conſiſtente rigorem ſignificant. Coac 532.

Familiare mihi in praxi eſt latentes & minùs manifeſtas hyſtericas paſſiones detegere & cognoſcere ex urina fontana cryſtalli æmulâ. Hanc *Zydenham* habet pro ſigno fere pathognomonico in maribus hypochondriacæ in fœminis hyſtericæ paſſionis.

Obſervatur quoties adeſt colica hypochondriaca, toties urinam reddi copioſiorem & aquoſam. Quòd primus fere annotavit *Zydenham* tractatu de affect. Hyſterica & melancholica, & nos frequentiſſimè ſumus ex-

perti

erti, inquit *Lentilius Etiodromo Medico Practico* fol. 142.

Docent denique obſervationes Medicæ ab nimi paſſionibus, à quibus genus nervoum ſolet convelli & ſpaſmodice affici, ſimiles urinas excerni.

In initio paroxyſmi febrium intermittenium, quô tempore apparent omnia ſpaſmolicè contracta, ſi quæ excernitur urina, toa limpida, tenuis & aquea eſt.

Peſſimæ vero ſunt hæ urinæ aqueæ ſub ebribus continuis prodeuntes. Urinæ tenues, inquit *Baglivus* lib. 1. prax. §. de urina in acutis, ſemper ſuſpectæ in acutis. Cum llis ne purgandum, ex *præcepto magni ſenis*, quia inflammatoriam viſcerum labem fere emper ſequuntur, in quo caſu omnis purgatio ſuſpecta.

Febres ardentes, inquit idem Author, ſemper habent urinas tenues & coloratas: hinc ſi tales urinæ fiant albidiores tenuioreſque & adſint vigiliæ, oculorum perturbatio, lingua balbutiens, prognoſticare poteris delirium. Hoc ipſum aliô locô clarius exponit: peſſimum, inquit, ſignum erit, ſi circa initia ſtatûs morbi urina rubicunda & contentorum excrementitiorum copiâ valde atura ſenſim mutetur in tenuem & pallidam: ſi pulſus evadat celerior, debilis & ere vacillans: denique ſi tendinum ſubſultus

ſultus, præcipuè dum pulſum ægrotantis tangimus, loquacitas, inſomnia horrenda & hujuſmodi alia ſuperveniant. Si quidem in tali rerum ſtatu breviter erunt exſpectanda funeſta capitis ſympthomata, utpote deliria, vigiliæ, comata, vel etiam aliarum partium mala; ſed præ cæteris febris in malignam mutatio. Confer. *Hoffm.* M. R. T. 3. fol. 294.

Alba vero & diffuſa, pellucida urina mala eſt, maximè ſi in phreniticis comparet coac. 579. Et in ſect. 4. Aph. 72. ita docet: quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maximè autem in phreniticis obſervantur.

Dixit verò pellucida, ait *Martianus* fol. 483. h. e. ſtatim excreta, ad differentiam illius quæ ſtatim micta lucida non apparet, fit tamen inde clareſcens, poſtquam refrigerata eſt depoſuitque contentum: quæ tantùm abeſt, ut mala dicatur, ut inter bonas conditiones reponenda ſit. Imo urina quæ, poſtquam depoſitionem fecit, non exacte clareſcit, perfectam coctionem indicare non poteſt, etiamſi contentum ſit optimum.

Sed de hiſce urinis pellucidis juvat audire *Galenum.* Cujus hæc ſunt verba: qui è phreniticis convaluerit, cui talis urina fuerit in conſpectu, novi adhuc neminem.

In febre ardente ſtupefactoriô modô detentis peſſima eſt urina valde alba. coac. 581.

Per

Per ſtupefactoriô modô detentos intelligit *Duretus* fol. 527., eos; qui cum febre ſunt catochi. Illi ſcilicet, qui catochorum more, palpebris numquam connivent, oculoſque oſtentant firmiter fixos atque immobiles; tùm cœptis immanibus efferi ſomnum inire non poſſunt oculiſve aut pectore noctem accipiunt, & ſunt phrenitici, quales deſcripti ſunt prorrhetico. Caput vehementer dolentes, deliri, alvo ſuppreſſa, oculis ferocientes, rubenteſque facie, opiſthotonici fiunt.

Sed ad alteram cauſam progrediamur. Dum urina mingitur tenuis & clara, ità ut talis etiam permaneat, tam ſecundùm veteres quàm recentiores eſt ſignum maximæ cruditatis, hominemque non nutriri ſæpe ſæpius ſignificat. Urina inculpata eſt, inquit *Galenus* commentar. 11. in lib. prædiction. *Hipp.* §. 1., ea quæ colore flammeola & conſtitutione eſt media, id eſt nec nimis tenuis nec nimis ſpiſſa: cruda verò eſt quæ nec nubeculas in ſummitate nec ſuſpenſa in medio nec ſubſidentia in fundo habet, ac inſuper colore alba & tenuis eſt aquæ inſtar. Cruditatis autem peſſima nota eſt, ubi urina fuerit exquiſitè aquoſa: collapsâ, ut ait *Duretus* fol. 532., virtute coquendi ſigna præ ſe fert omnia cruditatis. Hujuſmodi urina in puellis, ait *Willis* fol. 159. chloro-

ſim plerumquè denotat, in pleriſque cachexiam aut hydropem; in quibuſvis apepſiæ & cruditatis indicium eſt. Qui tenue & aquoſum aliquandiu mingunt qualicumque ægritudini obnoxii ſint, ſæpiſſimè adjunctam habent reſpirationem difficilem & à motu crebram, atque circa regionem ventriculi diſtenſionem & à paſtu veluti intumeſcentiam: debilium ventriculorum & cruditatum ordinarios comites; quorum item urinæ limpidæ ſunt effectus & ſignum. Quarè, inquit idem Author, tali urinâ conſpectâ non ineptè hariolari poteris, quòd ſit gravitas in ventriculo, inappetentia, & duſpepſia, tenſiô in hypochondriis, ineptitudo ad motum, ſomnolentia, reſpiratio difficilis & crebra intrà exercitandum, palpitatio cordis, pedum & abdominis intumeſcentia; dicas periculum eſſe, ne fortè incidat aut jam inciderit in cachexiam aut hydropem, & ſi virgo ſit quòd picâ vel malaciâ afficiatur. Docet equidem experientia Lovanii non infrequens, cachecticorum urinam aqueam eſſe omnino ſimilem magnorum potatorum, quæ ſimiliter nullo colore tincta eſt. Quare ægrè eas quis diſtinxerit, niſi, ut docet *Walſmidt*, per coctionem & alcali alicujus præcipitationem, quibus illa cachecticorum immutatur, altera vero eadem manere ſolet. Conſule *Hofm.* M. R, T. 3. fol. 296.

In

In febribus longis, tenuibus, erroneis urinarum tenuium mictiones ſplenicæ ſunt. Coac. 594.

Aquoſa & alba perpetuò, in diuturnis morbis difficulter judicat, & ſecura non eſt. Coac. art. 576.

Plerumquè ſi crudæ ſint urinæ & alia ſigna non ſecundùm rationem eveniant, morbus in die judicatoria recidivat. *Hipp.* de judication. §. 33. ſeu. §. 10. v. 1.

Urina cruda ante & poſt criſim lethifera eſt docente *Galen.* Initio quidem morborum talem mingi pernicioſum non eſt; in morbi tamen augmento ſeu potius ſtatu talem permanêre malum eſt : in morbis acutis ordinariè mortem in aliis morbi longitudinem ſignificat. *Fienus* in *Semeiotice.*

Quibus in peripneumonia, urinæ craſſæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale eſt. Coac. 415. Peripneumonicis pernicioſa eſt, quæ in principio quidem cocta eſt poſt quartum vero diem attenuatur. Ibid. 580.

Peripneumonia eſt pulmonis ſyſtrophica inflammatio : cujus ſymphomata hæc ſunt; febris aſſidua ; difficilis reſpiratio parva & frequens, calida exſpiratio ; pectoris gravitas; dolor ſub homoplata, qui prorepit ad jugulum & ad mammas; anguſtia & anxietudo, delirium quoque ipſum. *Duret.* fol. 525.

Craſſa intelligenda eſt reſpectivè, ſeu mediocris conſiſtentiæ. Sic enim res eunt, ait *Duretus*, principio peripneumoniæ, ut in pulmonis vitio maneat ſæpe integritas œconomiæ naturalis.

Urina cruda multo tempore manens, aliis ſignis ſalutaribus, abſceſſum & dolorem ſignificat, & magis in partibus ſub ſepto tranſverſo : ſi verò dolores in lumbis oberrant ad coxam & in febre & ſine febre. Coac. 582. Quod etiam ex Pithione ægroto primo lib. 3. epid. patet : cui cum tenues per totum morbum fuiſſent urinæ, morbi ſolutio contigit per abſceſſum factum circa ſedem cum ſtranguria.

Criſes morborum, quibus eorum diſceſſio eſt, ſuſcipiuntur & abſolvuntur; aliæ quidem excretione humoris morbifici; aliæ verò abſceſſu. Ac ſanè diuturnorum morborum, niſi poſt exacerbentur, ut in Cleanactide octogeſimo; proprii ſunt abſceſſus ad inferas partes, quando eorum diuturnitas in pepaſmi difficultate conſiſtit, meatuumque anguſtia; validæ autem adhuc ſunt vires, alioquin pro abſceſſu corruptio exſpectanda quæ cachexiam inducit. Vide *Duret.* fol. 527. ubi ulterius agit de Criſibus.

Dicit autem Hippocrates *urina cruda multo tempore*, ut nulla, inquit Duretus fol. 528. ſit excuſatio nec ineuntis morbi, nec paroxyſmi:

xyſmi : quibus temporibus cruda meiendo redditur, & aquoſa.

Præterire nequeo, inquit *Dekkers* in exercitationibus practicis circa purgantia Titulô *Signa purgantia indicantia* fol. 338., urinas in phtiſicis ac tabe affectis ſæpius eſſe limpidas, claras & maximè quaſi crudas. Verùm obſervavi haſce igni impoſitas mox lacteſcere, imò lac redolêre & lactis dulcis ſaporem habêre; inſtillatâ verò guttulâ unâ vel alterâ aceti acidioris aëri frigido ſi exponatur, mox coagulum album, particulas nempe caſearias fundum petere, & oleoſas, ſeu butyratas particulas ſuperficiei innatare, ſerumque dulce dictis jam particulis orbatum non tantùm non æmulari, quod & omnes adſtantes mecum judicarunt : quarè non tam urinas quàm chylum ſeu chymum limpidum valdè diſſolutum vel aquoſum eſſe concludere debemus.

APH. XXXIX.

EX iis quæ de urinæ aquoſæ & limpidæ cauſis & per eam indicatis dicta ſunt, facilè erit unicuique judicare, undè reliquæ omnes urinarum tenuium coloriſque alterius infrà citrinum ſpecies oriantur & quid indicent.

SCHOL.

Colorum porrò aliorum infrà citrinum apud authores ſequentes reperio citari ſpe-

cies. 1. Dicitur exactè aquea ut cryſtallus & aqua fontana. 2. Lactea dicitur quæ coloris eſt ſimilis ſeri lactis. 3. Eſt quæ dicitur glauca, eſtque inſtar cornu tranſparentis. 4. Græcè dicta Charopos eſt coloris ravi ſeu cineritii, qualis pili camelorum ſubalbidi ſunt. *La Griſe.* 5. Denique eſt ſubſpicea ſeu coloris citrini palearis, quæ quidem videtur colorem aliquem citrinum admiſiſſe ſed multò remiſſiorem.

Pallidula ſeu ſubſpicea pallidi ſeu ſpicei (*Bleekgeel*) diminutionem ſignificat. Hi enim colores ſi exquiſitè tales ſint ita appellantur, ſi verò non exactè tales exſtiterint, ſed remiſſiores ſub particula, addi ſolet: unde urina ſubalba ſignificat remiſſè albam.

Et hi quidem ſunt præcipui colores juxta qualitatem albi ſeu potiùs pallidi & tenuis ſecundùm magis & minùs differentes. Vide *Actuarium* de urinarum differentiis cap. 8. fol. 46. Item *Martinii* Anat. urinæ fol. 56.

APH. XL.

ALtera ſequitur urinæ citrinæ pallidioris atque coloris ſubalbidi ſpecies; verùm minimè tenuis, ſed craſſa, turbida, confuſa plùs minùſve opaca.

Urinæ hæ triplicis deprehenduntur eſſe generis: quædam claræ ac pellucidæ minguntur, ac deinceps perturbantur & craſſæ fiunt; aliæ fluunt craſſæ, ſubſidentes verò

tenues

-enues evadunt : aliæ funduntur ſpiſſæ & -nanent ità : & hæ ſunt quas ſubjugales vo-ant, eò quòd jumentorum urinis ſimiles -int quòad craſſitiem, colorem atque pertur-batam & confuſam ſubſtantiam.

APH. XLI.

EX dictis de cauſa & ratione conſiſtentiæ & coloris urinæ facilè colligitur, cauſam -roximam craſſioris ac perturbatæ urinæ -onſiſtentiæ, uti & ejuſdem coloris ſubalbidi -ſſe particulas duras, ſolidiuſculas, alterius -ortè etiam modificationis quàm in urina ſa-norum, largius & in majori copia reliquæ -quoſitati innatantes & interagitatas.

APH. XLII.

URinæ turbidæ & confuſæ tria potiſſi-mum ſignificant : 1. In primis viis ex-crementorum copiam, digeſtiones læſas & -præcipuè infarctus mezenterii. 2. Motum -attritûs plurimùm perverſum & plerumquè -anguidum, ſive craſim ac diatheſim ſangui-nis multûm alteratam. Hoc eſt : magnam -confuſionem & imperfectam miſcelam par-ticularum ſanguinem componentium vel jam -adeſſe vel præceſſiſſe. 3. Tubulorum rena-lium ante conſtrictorum relaxationem no-tabilem. 4. Fluorem album, gonorrhœiam, -ſeminis prægreſſam emiſſionem, ulcera &

 abſceſſus

abſceſſus viarum urinariarum, vel etiam aliarum partium.

SCHOL.

Trium iſtarum differentiarum rationes fuſiùs proſequi cùm nimis foret prolixum & fortè non magnæ utilitatis, paucis eas tantum attingemus. Docet experientia quotidiana magno aëris externi frigore omnem ferè urinam perturbari: item multas urinas turbidas calore reddi tenues tranſparentes & coloratas. En urinam hanc, inquit *Boerhave* chemiæ part. prim. fol. 726., ante paucas horas à ſano, jejuno, homine redditam. Illa frigido hoc tempore craſſum hoc depoſuit, quod in fundo urinalis ſubeſt. Videte autem dum igni appoſitum urinale ſenſim cum lotio hoc calefacio, incipit pellucere iterùm, atque omnes illas fœces craſſas, quas in fundum dimiſerat, diſſolvi denuò ita, ut brevi evadat iterum talis qualis fuerat dum reddebatur. Atque hinc eſt quòd aſſerant aliqui turbiditatis urinæ, quæ ſupervenit ejuſdem tenuitati & perſpicuitati, unam tantùm eſſe cauſam frigus aëris externi, & omnem urinam quæ ex perſpicua turbatur talem fieri, quòd frigus aëris eam congelet & condenſet, & ſic condenſata evadat turbida. Verùm eos falli patet ex eo, quod urinæ quædam etiam turbentur in media æſtate vel ſoli etiam expoſitæ.

Quam-

Quamobrem ſtatuendum potiùs eſt cum *Fieno* fol. 321. quòd cauſa præcipua perturbationis urinæ ſint particulæ aliquæ ſolidæ ei permixtæ, quæ non ſunt ſufficienter à calore excoctæ neque in aqueis ſubſtantiis perfectè incorporatæ, adeo ut tandem per malam illam diſpoſitionem urina evadat turbata. Quò urina autem, inquit, ſeriùs conturbatur, eò perfectioris urinæ concoctionis & conſequenter humorum in corpore exiſtentium, ac majoris roboris ac perfectioris attritûs indicium eſt.

Hùc etiàm ſpectant ea quæ *Riverius* de tribus ſpeciebus urinarum perturbatarum docet: urina, inquit, quæ clara meitur primùm, deinde per aliquod tempus conturbatur, bona. Subintellige ſcilicet reſpectivè. Quæ urina craſſa, turbida & confuſa meitur, deinde per ſe ipſam clara evadit & limpida, bona. Urina craſſa turbida taliſque permanens, ut igni appoſita clareſcere non poſſit, mala. Hæc antonomaſticè *confuſa* vocatur.

Recepto nomine, inquit *Fernelius*, confuſa appellatur, in qua nihil innatare manifeſtò deprehenditur, ſed eſt tota ſui ſimilis nec tamen hypoſtaſim nec aliud quidpiam (etiamſi diutiùs quieſcat) deponens quo magis inclareſcat; igne omnique calore manet indiſſolubilis.

Porrò cum urina aliquando turbida ſit ex indiſpo-

indiſpoſitione interna, aliquando à frigore ambientis, ne Medicus in judicio fallatur & ut cognoſcat an ſit turbida micta an verò poſteà turbida evaſerit, *Rhaſes* 23. *continent* cap. de urinis ponit duo ejus ſigna. Primum quod urina quæ mingitur clara & poſtea turbatur, nullam habeat tranſparentiam, ſed ſit alba ac inſtar pinguedinis congelatæ, & ſi calefiat ad ignem clara reddatur: contrà quæ turbida mingitur eſt tranſparens. Secundum ſignum eſt: quia quæ turbatur poſt mictionem à cauſa externa, illa facit in matula circulum album, quæ verò turbida è natura ſua non facit. *Fienus* 325.

Turbida differt à craſſa, quòd craſſæ lucidæ eſſe poſſint ut myrrhina vaſa, quæ ex craſſa materia conſtant, perturbatæ autem urinæ numquàm ſint claræ. *Heurn.* fol. 52. Craſſa urina & alba indicat cruditatem & ſtomachi debilitatem; alimenta non perfectè ſubigi ſed indigeſta relinqui, & ſic multum crudi & pituitoſi generari. Præcipuè autem talis urina hoc indicat cùm diù talis perſeverat. *Fienus* fol. 319.

Quamobrem in ſanis ſi obſervetur portendit & præſagit ordinariè inſtantem morbum.

Multiplici experientia conſtat pueros excernere urinam pallido-turbidam, dum lumbricis ſcatent.

Qui-

Quibus in principio urinæ nebuloſæ aut etiam craſſæ ſunt, tales depurgare oportet, ſi etiam alia contulerint. Quibus verò in principio tenues, tales ne purgato, ſed ſi viſum fuerit infuſum per clyſterem adhibeto. *Hip.* de vict. acut. art. 39 §. 44. verſ. 4. fol. 304.

Martianus hujus dogmatis hanc aſſerit eſſe rationem : quòd concocta medicari oportet, & non cruda, niſi turgeant, plurima autem non turgent.

Quandoque, teſte *Williſio*, in febribus præcipuè puerorum urinæ albicant ob vitiatam hæmatoſim, quâ fit ut indigeſtæ unà foras emittantur particulæ chyloſæ.

Perpetuum eſt, ait *Hofm.* M. R. Tom. 3. fol. 298. turbidam in febre continua urinam, quæ nec igne nec quiete clareſcit aut ſedimentum ponit, multum periculi minari.

Quibus autem in febre urinæ conturbatæ ſunt qualis jumentorum, his capitis dolores adſunt aut aderunt. *Hippocrates* Aph. 70. ſect. 4.

Frequentiſſimè & conſtanter id ab *Hippocrate* obſervatum fuiſſe colligitur ex pluri-mis librorum ejus locis, in quibus legitur conſuetas fuiſſe decolores, albas & turbatas ſeu denſas urinas iis, qui phrenitide, capitis dolore & convulſionibus torquebantur. Plurima ſimilia exempla videri poſſunt in fine libri ſeptimi epidemiorum, & inter cætera

art.

articulo 121. §. 121. verſ. 8. Eualcidæ, inquit, famulæ, quum multo tempore denſæ urinæ prodiiſſent & capitis dolores adeſſent, phrenitica facta mortua eſt, eôdem modô ex vehementibus doloribus. Nam urinæ denſæ ac conturbatæ certum ſignum ſunt doloris capitis & convulſionis ac mortis. Videantur hujus in rei confirmationem hiſtoriæ aliorum ægrorum huic proximè junctæ.

Urinæ, inquit *Baglivus*, ſubjugales id eſt craſſæ & turbidæ in acutis morbis ferè ſemper morbos capitis poſt ſe trahunt: ideo ſi apparentibus illis æger in ſomnum propendeat, pulſus ſint parvi & ſimilia ſigna coaguli adſint, futurum lethargum infallibiliter prognoſticato adſtantibus: ſi verò cum talibus urinis vigiliæ ſæviant, dolores capitis, linguæ aridæ, & ardores viſcerum, prognoſticato brevì delirium. Ut nos fecimus in Zenodochiis per Italiam.

Turbatæ urinæ, inquit *Heurn.* c. 3. de urinis fol. 53. cum virium robore ad diuturnitatem, cum infirmitate ad mortem apparent & cum delirio & convulſionis metu. Quod deindè probat pluribus exemplis ex *Hippocrate* deſumptis.

Actuarius vetus Medicus, qui compoſuit ſeptem libros de urinis, docet quoque, urinam flaveſcentem turbidam, confuſam, jumentorum ſimilem vertiginem & affectus hyſtericos prodere.

Walſmidt

Walſmidt aſſerit eas in febribus ſemper portendere periculum.

Si craſſiores & pallidiores fuerint meliores ſunt, ſi verò tenuiores ac nigriores deteriores. *Hipp.* de vict. acutor. art. 40. vel §. 45. v. 1.

Urinæ craſſæ & ſubjugales, ſi non ſint albæ, ſed alterius coloris peſſimæ, ut in febribus peſtilentibus. *Galen. Comment.* 10 libro 1. prog. & com. 72. ſect. 3. epidem.

Urina craſſa & turbida in febre tenuem & limpidam inſequens ſæpiùs morbi declinationem ſignificat teſte *Actuario* de urin. c. 4. idque confirmante quotidianâ experientiâ. Talis enim, inquiunt Veteres, ſeparationem fieri & coctionem imminêre denotat. Sæpè & aliàs craſſæ urinæ ſunt bonæ & indicant robur facultatis expultricis pravos corporis humores expellentis. *Fienus* fol. 320.

Quæ urina turbida mingitur & poſteà clara redditur optima eſt inter turbidas, nam brevem fore morbum denotat: quæ autem turbida permanet longum morbum. *Heurnius* de urinis c. 3. fol. 53.

Urina craſſa alba, qualis *Archigenis*, familiaris erat in laſſitudinoſis febribus. Quarta die aliquandò prodit & liberat ab abſceſſu. *Hippocrates* lib. 6. epidem. ſect. 4. art. 1. Item lib. de humorib. in fine art. 74.

Undè

Undè cuidam articularibus doloribus, inquit *Mayerne conſ. medicinal. de arthritide.* per intervalla obnoxio, dum incipiente malo craſſa multùm & copioſa mingeretur ab eo urina, prædixi dolorum ſævitiem & minorem & breviorem omninò futurum paroxyſmum quàm antè. Et reverà contigit.

Craſſa verò urina albam ſubſidentiam habens, aut circa articulos, dolorem aliquem aut tumorem ſignificat. *Prædict. l. 2. art.* 40.

Num & aquoſæ urinæ alba innatantia habentes & quæ variè exalbidæ ſunt ac fœtidæ abſceſſus juxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ frequentes ſanguinis è naribus ſtillæ profluunt? *Hipp. Prædict.* 1. *art.* 163.

Verùm tenuis valde urina ſi denſa fiat num ſudorem futurum indicat? *Hipp.* coac. 583.

Interrogando, inquit *Duret. fol.* 532., illam dubitanter propoſuit quam affirmando non potuit abſolutè extuliſſe. Vide eumdem fol. 533.

In febre denſitatem habens divulſam, recidivam aut ſudorem ſignificat. Coac. 593.

Subſidentiam habens turbata deſinens rigorem circa judicationem ſignificat: fortaſſis autem & in tertianam aut quartanam tranſitionem. Coac. 585.

Urinas turbidas & ſedimentoſas excerni ſolutô paroxyſmô nephritidis res omnibus nota eſt.

Urina

Urina craſſa, lactea ſi per dies compluſculos talis proceſſerit, renum aut veſicæ calculum oſtendit. *Theophil. de urin.* fol. 95.

Urina lactea vermium præſentiam indicat. Vide *Lentilio* Miſcell. fol. 366.

Albeſcunt quandoque & non nihil ſpiſſiores ſunt urinæ ex fluore albo, gonorrhæa, ſeminis emiſſione prægreſſa, vel ob pus ei admixtum.

Undecumquè id ſit, ait *Willis* fol. 160. cum color urinæ albus ab ejus contentis producatur, hiſce demùm ſubſidentibus & ad fundum depoſitis liquor plerumque evadit coloris ſubflavi & pallidi. Verùm plura alia ſunt ſigna & quidem Medico ſcitu valde neceſſaria, quibus dignoſci poteſt utrum urina à contentis generalibus, an vero à particularibus & à quibus craſſior ſit & albicantior?

Contenta imprimis generalia ſæpe, ubi urina recens reddita adhuc calet, ſunt inconſpicua urinamque reddunt ſolummodò turbidam dum frigida eſt, tardèque ad fundum deſcendunt: poſtquàm verò ſubſederunt à calore matracio adhibito eorum apparentia rurſum deletur. Si vero iſthæc contenta à particulari foco amandata ſint, urinam recèns emiſſam illicò turbant & incraſſant, citò præcipitantur & calore minimè evaneſcunt. *Willis* de urinis c. 6. fol. 169.

Et

Et ut ad particularia deſcendam: dum urina, in cujus fundo jacet contentum album è ſeminali materia, agitatur & commovetur, prænotatum contentum inſtar quorumdam floccorum ſeu potius filorum oblongorum conſpicitur diſpergi.

Si à ſemine, inquit *Walæus* inſtitut. lib. c. 6. de urin. fol. 80., filotum magis & agitatum diſſolvitur.

Hoc tamen in urina virorum ſolùm vel potiſſimum locum habet. *Eygel* enim in libro flandrico, cui titulus Apologema pro urinis humanis contra *Foreſtum* & *Stratenium*, fol. 261. aſſerit, ſe numquàm contenta albicantia in urina mulierum apparentia & quæ à fluore albo, gonorrhæa, aut alia quacumque effuſione ſeminis (ſi liceat ita cùm vulgò nominare ſerò-pituitoſam illam materiam quæ ex vagina non numquàm ſtillat) producta erant inſtar filamentorum quorumdam vel floccorum, ſed potiùs ad inſtar parvularum quarumdam & albarum ſquammularum conſpexiſſe: vel ſi quæ filis ſimilia apparerent, fila non viſa fuiſſe longa nec rotunda, ſed ordinariè non nihil plana eaque admodùm pauca.

Ut ut ſit, *Joel* Tom. 1. fol. 208. docet: ſemen quod ſubſedit fieri filamentoſum, dùm matula commovetur; & per hoc diſtingui à materia viſcida & pituitoſa, quæ urinæ etiam

etiam non numquam ineſt. Illud certum eſt, ait *Martinius* fol. 200., ſemen ſi corruptum non ſit urinæ ſemper innatare, tamquàm tenue & leve, quô ipsô etiam à pure & pituita, quæ ſubſident, diſtinguitur.

Savonarola fol. 105. aſſerit, urinæ aliquando innatare viſcida filamenta quæ neutiquam ſint ſeminis. Ab invicem autem diſcerni poſſe per hoc, quòd ſeminis fila ſint tranſparentia, alba, nec ita ad fundum depreſſa uti filamenta illa viſcoſa & glutinoſa, quæ etiam nòn ſunt ita albida ac pellucida ut priora.

Urina, inquit *Albertus* introductionis in Medicinam parte ſecunda fol. 61. remiſſius citrina cum nubecula referta, quæ inſtar tenuioris lanuginis paulùm ad fundum ſe dimittit, excernitur poſt prægreſſam ſtranguriam, ſpermatis ejaculationem ac pollutionem nocturnam, nec non poſt gonorrhæam benignam: ubi non numquam ſubtilis muciditas intermixta & interfluctuans conſpicitur, quæ urinam paulò turbulentam reddit.

Oblatæ ſunt mihi, inquit *Eygel* fol. 258., non numquàm urinæ, in quibus mihi videbar percipere quoſdam vermiculos albicantes, quos propius tamen intuens deprehendebam non eſſe niſi quaſdam ſeminis particulas per malignos & corroſivos humores ab-

raſas urinæ interfluctuantes. Indicant hæ particulæ gonorrhæam: &, quod mirandum, quò gonorrhæa eſt virulenta magis eò vermiculi apparent majores.

Dum verò urina craſſa & alba eſt ex pure, id dignoſcere docent Medici ex fœtore: Verùm illud ſignum eſſe valdè incertum docuerunt *Fienus* & *Plempius* noſtri quondam Prædeceſſores.

Pus, inquit *Plempius* fol. 335 urinæ permiſtum, non reddit neceſſariò urinam propriè fœtidam, ſed aliquando gravius ſolùm olentem, ut fit dum pus eſt bene coctum album & æquale. Etenim experientia docet pus optimum ab ulcere exiens & abſceſſibus ruptis erumpens non ſenſibiliter fœtere: quomodò ergò fœtebit urinæ permixtum?

Deinde ſi quantitas puris ſit parva, non debet neceſſariò urinam reddere fœtidam: quia multa aquoſitas permixta fœtorem facilè tollet.

Fœtet denique aliquando alia materia, pituita v.g. quæ diu in veſica fuit retenta. Ut autem hanc à pure diſtinguere valeas, ſinenda eſt urina primùm quieſcere, donec totum craſſamentum ſubſederit, tùm decantanda eſt urina clara. Quod ſi ſedimentum tunc ſit tenax & viſcidum, eſt pituita ſi diſſolvatur facilè, eſt pus. Et hoc verùm
eſ

ſt quando pus venit ab alia parte quàm à
eſica: quando enim à veſica prodit tùm pus
ſt valdè viſcidum & fœtens. Pus, inquit
oel T. 1. fol. 208. commotum funditur mi-
nutim per totam urinam, minimè verò pi-
tuita, quæ commota agglutinata manet.

Hic notent juniores Medici, ait *Henr. Ab
Heers* lib. 1. obſerv. medicinal. obſ. 18., à
paucis enim obſervatum invenio practicis;
ſemen, pus, pituitam, etſi ſæpè eodem
candore in urina ſeſe exhibeant, facilè ta-
men à perito ità diſcerni: ſemen ab aliis ſe-
paratum circa ſumma natat conſtanter nec
ſidit agitatum ne quidem in gonorrhæa: pus
& pituita fundum petunt, ſed ad minimum
motum pus omninò diſſilit, ut viſum penè
fugiat, urinamque galactoidem exhibet. Pi-
tuita gyratur: puriformia partim diſſiliunt
partim rotantur; cæterùm utraque quieſcen-
te lotiô ſtatim ſubſident, ſemine ſemper
nante, niſi magnam à virulentia putredinem
contraxerit.

Non minimùm etiàm intereſt noſcere ex
qua parte pus prodeat. Cognoſcitur autem
ex veſica procedere, quando nullus dolor aut
nulla ſigna ulceris aut inflammationis in ulla
alia parte præceſſerunt; ſed ſigna quaſi cal-
culi veſicæ adſunt, & urina cùm maximo do-
lore emittitur, dolorque percipitur in extre-
mitate virgæ, & pus copioſum, fœtidum

viſcidumque, ut jam dictum eſt, effluit. Quod ſi verò venit ex renibus non ità albicat ſed potiùs rufeſcit nec ità fœtet. Si veniat ex ulcere aut abſceſſu aliarum partium. ex dolore aliiſque ſymptomatibus abſceſſum talem concomitari ſolitis dignoſci debet. Addite, ſi pus ſine urina ſolùm aliquandò excernatur, illud ex veſica vel urethra venire; ubi numquam ſine urina prodit, ſed exactè cùm ea commixtum eſt dum à ſupernis partibus ducitur : ſin verò obiter mixtum ſit è renibus fertur.

APH. XLIII.

URinæ coloratiores, ſive intenſioris & ſaturatioris coloris quàm ſit citrinus, vel flavæ ſunt, vel rubræ, vel nigræ.

SCHOL.

Plures quidem colorum magis ſaturatorum ſpecies reperiuntur apud authores, verum omnes facilè reduci poſſunt ad unum ex tribus prænotatis.

Prima igitur urinæ magis coloratæ ſpecies eſt urina citrinâ flavior. *La Jaune*. 1. *Hoog geel.* Cujus coloris rurſus ſpecies ſunt, color luteus, qui eſt perſpicuè flavus ſeu potiùs dilutè rufus ut in floribus cheri. *Licht-geel. Jaune clair, comme dans le ſouphre.* 2. Croceus. *Saffranée.* 3. Fulvus qualis obſervatur

is

n auro Arabico. *Gout-geel*, *Rouſſatre*, *fauve.*
4. Rufus. *Rouſſe. Ros.*

Altera ſpecies rubra eſt, cujuſmodi coloris ſunt ſanguis bonus & purus, ceraſa & poma rubea. Hujus rurſum ſpecies ſunt 1. flammea, rutila, ſpadicea ut *Galenus* vocat, Phœnicia; quæ ſynonima ſunt. Rubedo tenuis eſt & coruſcans *Hoog-rood vlammig. La Rouge* 2. Rubida quæ plus habet nigredinis quam præcedens. Ad hanc quoque referri poſſunt vinea, Græcè Oenops; qualis eſt vino rubro, vel hepati noviſſimè ex vivo animali exempto. 3. Denique eſt nigra. Hujus ſpecies ſunt: 1. Fuſca. *Doncker Bruyn, Swartachtig.* 2. Badia. *Kaſtanie verwig.* 3. Livida, quæ obſcurior eſt fuſcà. Et quarta denique eſt viridis. Viridis autem, inquit Theophilus fol. 87., ut porraceus ad braſſicæ colorem vergens & Herbaceus. Latitudo certè in eo conſideratur; æruginoſus enim, ſmaragdinus, & glaſteus omnes virides ſunt ſecundùm majus & minus. Vide collecta Med. pract. *Barchuſen* fol. 260. & *Theophil.* fol. 85.

APH. XLIV.

CUm autem omnes coloris flavi & rubri ſpecies ſolummodò differant (exceptô fortè croccô) quòad majus & minùs; quòad rubedinem ſcilicet magis vel minùs intenſam,

ſam, ſuffecerit urinam rubram in genere examinaſſe, ut reliquæ ſpecies comprehenſæ ſub rubro vel flavo colore intelligantur.

APH. XLV.

URina rubra tenuis eſt vel craſſa; & cum ſedimento vel ſine ſedimento. Urina tenuis vel ſine ſedimento indicat; motum validum attritûs inter partes humorem conſtituentes; inter vaſa & humores. 2. Tubulos renales magis conſtrictos. 3. Cruorem fervidum, particularum ſalſarum & ſulphurearum vel ſummam attenuationem & volatiliſationem, vel intimiorem & tenacem permiſtionem. Portendit autem morbi magnam cruditatem, criſim difficilem ſummum periculum, utpote vaſculorum & fibrarum attritionem, debilitationem, deſtructiones gangrænoſas ac corruptiones ſphaceloſas.

APH. XLVI.

RUbra verò craſſior, ſeu potiùs cum ſedimento ordinariè gravi lateri rubro contrito aut bolo rubræ ſimili deſignat 1. Prægreſſum motum attritûs vehemenriorem. 2. Vaſa jam laxata. 3. Cruorem acrem, ſalinum ſolutum. 4. Febres intermittentes validô paroxyſmô defunctas 4 Scorbutum in oris ſeptemtrionalibus. Præſagit verò morbi longitudinem, vaſculorum attritionem, debilitatio-

-rationem, deſtructionem, evacuationes colliquativas, hydropes quoſcumque.

SCHOL.

Rufa ſeu rubicundula in juvenibus monſtrat eos vel rebus acrioribus uſos fuiſſe, vel nimiùm exercitationibus indulſiſſe. Idem indicat flammeola in muliere inque ſene. Dictæ urinæ non numquàm præſentiam febris indicant: verùm flammeola vel ſubflava in adoleſcentibus ſanitati congrua eſt. *Barchuſen* in collectis Medicinæ practicæ fol. 276. ex *Actuario*.

Cum conſtantis ſit obſervationis urinam excerni eò rubicundiorem, quò fervidior eſt ſanguis, ſeu motus ejus inteſtinus intenſior; mirum non eſt quòd ubi cruor febriliter æſtuat ac quaſi efferveſcit lotium reddi intenſe rubrum. Prout notum faciunt febres imprimis ardentes, in quibus plerumque urinæ rubicundæ ſunt.

Lotium quò inſpiſſatur magis igne eò ſimul acriùs, profundius coloratum evadit ſenſimque ita, per gradus varios colorem, ſpiſſitatem, acrimoniam auget mutatque, quò magis incraſſeſcit, utità percurrat omnem diverſitatem lotii, quæ ſolet obſervari in morbis acutis chroniciſque, ut nobilis *Bellinus* pulchrè obſervavit: in acutis ſanè quò fervidior febris, magiſque diſſipans humi-

 da,

da, eo ſimul rubicundior, acrior, ſpiſſior urina habetur. *Boerhave* chem. Proceſſ. 93.

Porrò in omni calore, ait *Hofman.* M. R. T. 3. ſect. 1. cap. 13 de judicio in morbis ex urina &c. §. 15. præter naturam aucto & æſtu febrili, urinæ pauciores & coloratiores flavo & rubro colore plus minùs ſaturato tinctæ profluunt, eò quòd internus accenſus calor partes ſanguinis ſulphureas, à quibus color, valde exaltat, auget, humidum inſenſibiliter conſumit ac diſſipat. Tales urinæ febricitantium plus minùs rubicundæ, vel tenues & leves, vel craſſæ & pondere graves, tam in intermittentibus, quàm etiam continuis, manant. Scilicet ipſo in paroxyſmo, ſive motuum febrilium, & intermittentium, & continuarum, exacerbatione atque vigore, urinæ redduntur tenues, perſpicuæ, ſine ſedimento, uti obvium eſt in tertianæ continuæ aut intermittentis paroxyſmo, in ardente, item cholerica febre, ubi ordinariè urinæ pellucidæ, ſed flammeo colore, qualis in deſtillatione ſpiritus nitri apparet, tinctæ conſpiciuntur. In intermittentibus verò, aliquot horis poſt intermiſſionem & die à febre vacuo craſſiores ſecedunt, & quam facilè, ſi quieſcunt, vel levi tantùm frigori exponuntur, ſedimentum dimittunt, quod etiamſi ſit in febribus continuis, circa dies præſertim criticos, febrem ſolutam & ſalutem portendit.

Cur

Cur urinæ tenues rubræ ſint malæ. Vide ibidem §. 18.

Urina rutila aliter flammea calorem corporis eſſe adauctum vel inflammationem ſignificat *Rhaſis.*

Oris ventriculi dolor cum præcordio diſtento & capitis dolor malignum & quidpiam anheloſum, num hi repente moriuntur? veluti in *Dyſode.* Huic etiam urinæ vehementer fermentatæ, erant valde rubicundæ. *Hippocrates* prædict. lib. 1. art. 72. §. 9. verſ. 4.

Præclara eſt *Baglivi* de hiſce urinis doctrina. In curatione febrium, inquit praxeos Med. lib. 1. de urina 71. nullas vidi pejores quàm nimiùm rubras. Magnam enim ſalium in ſanguine apparatum denotant. Si cum talibus urinis lingua ſit humida, adſit inappetentia ſigna ſunt apparatûs crudorum humorum in primis viis & præcipuè mezenterii. Cave hic ne rubedinis causâ ſanguinem mittas. Sin autem cum talibus urinis lingua ſit arida, ſicca, calor acris per totum corpus, viſcera intenta cum hypochondriorum calore, quæ ſingula ſignificant incipientem viſcerum inflammatoriam criſpaturam & oſcillationem morboſam ab exaltatis ſalibus dependentem: tali caſu venæſectio poteſt prodeſſe ad capitis prævenienda mala.

Periculoſa eſt urina Bilioſa non ſubrubra,

bra in acutis. Coac. art. 578. Quod ſic interpretor: periculoſa eſt rubicunda non inducta à cruditatibus nidoroſis in primis viis latentibus.

Quàm diu verò fulva fuerit urina & tenuis morbum incoctum eſſe ſignificat. Si verò & diuturna talis fuerit exiſtens, periculum eſt ne ſufficere hoc poſſit donec urina concocta fuerit. Lib. prænot. art. 31. Idem docet lib. de judicat. art. 21. Si veró fulva ac tenuis fuerit urina multo tempore, periculum eſt, ne homo ſufficere poſſit donec concocta fuerit urina: & ſi aliàs ſuperſtitis futuri ſigna fuerint, his abſceſſum affore exſpecta ad locos infra ſeptum tranſverſum. Hæc *Celſus Hippocrates* dictus latinus ità latinè exprimit lib. 2. c. 6. fol. 56. Urina verò fulva & tenuis in magna cruditate eſſe conſuevit; & ſæpè, antequam ſpatio matureſcat, hominem rapit. Itaque ſi talis diutius permanet periculum mortis oſtendit.

Surditas & urinæ non conſidentes, valdè rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. His morbo regio corripi malum eſt. Prædict. lib. 1. art. 32. Et *Hipp.* lib. coac. art. 198. idem docet aliis tamen non nihil verbis: accedente, inquit, ægritudine ſurditas & urina ſubrubicunda ſubſidentiam non habens, ſed id quod in medio innatat, mentem emovet. Morbo regio corripi in his malum eſt.

Circa

Circa morbi initia, inquit *Martianus* 435., ſurditas cùm urina ſubrubra, quæ non ſubſideat, ſed œneorema tantum habeat futurum delirium indicat. Vide eumdem.

Cum præſcriptæ urinæ coctione penitus careant nihil criticum & ſalutare poſſe apparere oſtendunt: unde ſequitur morbum Regium ſymptomaticè neceſſariò apparere, ſignumque eſſe internæ inflammationis.

Si verò urina ſubrubra fuerit & ſubſidendentia ſubrubra & levis, diuturniorem quidem hæc morbum quàm prior (quàm illa ſcilicet quæ pura micta fuerit ſubſidentiam verò lævem ac albam habens) ſignificat, ſed valdè ſalutarem. *Hippocrates* lib. de judicat. art. 18.

Et ſi ex judicatione factâ urinam rubicundam, rubram ſubſidentiam habentem mixerint, etiam his recidiva febris fit eâdem die: & pauci ex hac ſervantur. Ibidem art. 32.

Si ſudore ſuborto morbus deficiat, & urina fulva albam ſubſidentiam habens conſpiciatur: his eadem die recidiva febris fiet, atque hæc quinta die citra periculum judicatur. Ibidem art. 3. Item art. 31. ubi etiam adjungit: haſce recidivas quinto die judicari extra periculum

Mala etiam eſt valdè rubicunda ex his, (quas ſcilicet modo poſuit) florulentiam æruginoſam continens. Coac. 579.

Floreſcentia æruginoſa dicitur contineri, dum apparet quaſi quid effloreſcere viridis. Vide *Duret.* fol. 521.

Urina craſſa & ſubrubra ac ſi tale fuerit ſedimentum diuturniores morbos efficit & ſanabiles. *Theophilus* fol. 95.

Quid ſignificat craſſa rubra? Talis urina in febribus continuis & acutis paulatim fuſa periculum ſignificat. Ibid.

In pthiſicis ſive hectica febre urina ſæpè conſpicitur intensè rubra cum ſedimento craſſo & copioſo: ipsô ſcilicet ſuccô nutritiô per attritum majorem ex poris partium expreſsô & cum urina eductô. *Willis* ſeſe caſdem in arthritide obſervaſſe dicit.

Elegans eſt *Baglivi* de urina intermittentium locus, digniſſimus qui hic referatur: in febribus, inquit, intermittentibus urina eſt intensè rubra & colorem lateritium æmulatur, eſtque urina taliter colorata ſignum ferè pathognomonicum & maximè familiare talibus febribus. Si urina profunda rubedine tincta eſt & aëri expoſita ſedimentum lateritium deponit pro certo habeas morbum illum, ſub quacunque ſpecie appareat, à fermento febrium intermittentium originem ſuam ducere, ut pluries atque pluries, inquit, obſervavi.

Rubris & ſupra modum tinctis exiſtentibus urinis cave chin chin præſcripſeris. Idem prax. lib. 1. §. de urin. fol. 71.

Confer. *Hoffm.* locô paulò antè citatô §. 17.

In ſcorbuto diuturno ait *Willis* de urinis c. 4. fol. 161. urinæ liquor ſæpè ità intenſe rubeſcit ut non magis in febre ardente. In ſcorbutò, inquit *Moebius* pag 333. confirmato, urina non raro intenſius rufa eſt, etiam citra febrilem æſtum. In oris ſeptemtrionalibus urinam rubram craſſam propriam eſſe ſcorbuticis nos docet *Eugalenus* in doctiſſimo ſuo libro de morbo ſcorbuto & imprimis fol 18. Dum urina, inquit, craſſa & rubra redditur, quæ craſſa ſedimento rubro aut ſubfuſco & furfuraceo in matulæ fundum ſubſidat ſuaque ſubſtantia ſuperiore ſupra ſedimenta eminente craſſa nihilominus viſitur & conturbata, certum habes & indubitatum hujus morbi argumentum, in quo tuto aquieſcere poſſis: ſiquidem pleriſque omnibus ab hoc ſymptomatè (puta vomitu ſcorbutico de quo agit) ægrotantibus, cum his urinis, quantum memoriâ mecum repetere poſſum, morbum hunc adveniſſe memini. Talis enim urina pharmacopæi Hamburgenſis fuit; talis mercatoris Auguſtani; talis ruſtici & aliorum quos ab hac affectione correptos ſcio. Certiùs verò & infallibile ſignum erit talis urina ſecundùm eumdem authorem, ſi reddatur ab eo, cui vix ulla vel modica eſt ſitis, aut vix moleſtans caloris ſenſus.

ſenſus. Nam quorum, inquit fol. 155. in urina majora putrefactionis ſigna ſunt, quàm foris ſitis & æſtus oſtendunt, morbo lento exiſtente, & nulli veterum morbo ſuis ſignis & ſymptomatibus accedente, magnum imò certiſſimum hujus morbi argumentum habere uſus monſtrat.

Verùm quidem eſt, quòd ex eodem authore addiſcamus; urinas ſcorbuticorum aliter nonnumquam eſſe conſtitutas: verùm docet idem author id tantùm contingere ex peculiari ægri conſtitutione, victûs ratione, aut quòd morbus nondum ſit confirmatus; ita ut pauci numero ſint ſcorbutici, qui in decurſu & progreſſu iſtius morbi urinam craſſam rubram &c. non reddant.

Cum autem rem hanc præ cæteris magis elucidaverit digniſſimus qui legatur author, operæ pretium mihi apparet, ea, quæ de ſcorbuticorum urina memoriæ prodidit, huc tranferre.

Sunt, inquit fol. 23., urinæ eorum, qui à ſcorbuto ægrotant, variæ pro temperamentorum ægrotantium diverſitate & varia humorum putreſcentium morbique natura. Nam ſi levior putredo & morbi initium ſit, urinæ quandoque citrinæ & tenues, quandoque craſſæ & albæ viſuntur, quales reddi in omni cruditate ſolent: ex quibus nihil certi de hoc morbo conſtitui poteſt: creſ-

creſcente verò putrefactione & morbo, non nunquam tenues & rubræ intenſæ rubedinis, ſed ad fuſcum declinantis apparent, ſimiles iis (niſi quod obſcurè liveſcant.) quæ in ardentibus febribus redduntur *Cum quibus, ſi nulla aut nullius momenti ſitis, putrefactionis, quas urina habet, notis non correſpondens, conjuncta fuerit, certiſſimum hujus morbi*, ſicuti non ſemel experti ſumus, indicium habet; maximè ſi obambulantibus & omnia vitæ munia ſine offenſione adminiſtrantibus, tales reddantur.

APH. XLVIII.

URinæ virides vel nigræ, quæ ejuſdem, pejoris tamen ſunt naturæ, indicant humores atrabilarios. Bilem, inquam, ipſam degenerem, ut porraceam, æruginoſam, iſatodem, uſtulatam quaſi mordacem acerrimamque. Seu potiùs iſtius naturæ cruditates in primis viis, conſtrictioneſque circa haſce partes ſpaſticas violentiores atræ bilis promos condos; vel ſanguinis deſtructam craſim per vehementiorem partium trituram; uti ejuſdem ſummum fluorem, reſolutionem, exaltationem ac tandem quaſi aduſtionem; vel ſanguinem denique fœcatum & reſidem qui diu ſtagnatus ſæpè ſub morbis his finientibus inopinatò ſolvitur foraſque vel ſolitariè vel cùm aliis humoribus excrementitiis

mentitiis prorumpit vel educitur. Portendit itaque vel ſummum in morbis malitiæ gradum, ut in acutis gangrænam, ventriculi eroſionem; in febribus malignis & peſte necroſim generalem, vel morbi chronici ſolutionem.

SCHOL.

Urinas virides nigraſve reddi ab atra bile non ſolùm unanimis eſt omnium veterum Medicorum, ſed & recentioris cujuſdam non infimi ſubſellii ſed Nobiliſſimi & Doctiſſimi pariter Medici *Boerhaavii* ſententia. Viridis, inquit inſtitutionum Aph. 1006., colore urina unà cum ſedimento craſſo ſignificat. 1. Temperiem atrabilariam. Ejuſque materiam jam ſolutam. 3. Adeoque anxietates ad præcordia, perturbationes alvi, dolores iliacos. Præſagit talis urina materiam atrabiliariam ſolutam motamque raptum iri in cruorem & viſcera, undè infinita & acuta ſæpè mala, quæ ex hiſtoria atræ bilis ſic diſpoſitæ peti debent.

Hanc verò hiſtoriam traditam habemus ab eodem authore Aph. 88. Bilis, inquit, flava, vitellina porracea, æruginoſa, iſatodes ſolo motu, convulſione, animi affectu ſæpè naſcitur, causâ vix explicatâ hactenus; producit autem multos maloſque morbos, nauſeas, horrorem contra cibos, anxietates,

fingul-

ſingultus, cardialgias, vomitus, dolores iliacos, colicos, tormina, flatus, borborygmos diarrhæas, dyſenterias, acutos morbos, febres, convulſiones. Bilis autem, atra dicta à colore ſuo & bilis vocata à ſede ubi colligitur & undè excernitur, aliquando ſapore acerrimi aceti, quandoque verò putrefacti cruoris rodit, urit, eliquat, inflammationes, gangrænas, ſphacelos, dolores atrociſſimos efferveſcentias enormes excitat. Triplex quidem talis in cauſis morborum deſcribitur: 1. Mitiſſima ex ipſa materie ſanguinis nimis moti, hinc exuſti dicti. 2. Ex hac prima magis magiſque exacerbata. 3. Ex bile corrupta, exaſſata; quæ ſi exflava, vitellina, porracea, æruginoſa, iſatode orta fuerit, poſterior ſemper pejor eſt.

Color viridis fit in tranſitu ad nigrum & quoddam veluti principium nigri. Nam ſi morbus malignus fuerit & vomitibus & alvi excrementis & urinis viridibus poſtmodum nigræ ſuperveniunt *Galen.* lib. 1. de criſ. Cap. 12.

Ad nigram urinam, inquit *Duretus* fol. 524., de viridi tranſitus eſſe ſolet, ut bilis æruginoſæ in atram, quando ad ultima ventum eſt ſinceri liquoris urinam fundentis & peruſtorum corporum quæ intra urinam ſunt ſpectabilia.

Sed ad rem. Urina viridis, docente *Avi-*

cenna, ſpaſmum in pueris ſignificat, aut venenum in potu ſumptum, & ſi fuerit in ea hypoſtaſis ſpes erit vitæ: alioquin metum incutit. Cujus loci cùm memor foret *Foreſtus* inſpecta viridi urina ſuſpicatus eſt & conjecturâ aſſecutus quod res erat; venenum ſcilicet aſſumptum. Vide C. 28. lib. 18.

Urina fuſca inſtar cereviſiæ denotat pathemata hypochondriaco-hyſterica. Item fuſca tenuem cereviſiam æmulans cum ſedimento furfuraceo aut ſquammoſo, fluorem album cum anguſtiis præcordiorum hypochondriaco-flatulentis indicat. *Neuter* fundamentorum Medicinæ Theoretico practicorum fol. 205.

Meminit *Eugalenus* fol. 150. cujuſdam ſcorbutici, cujus urinæ craſſæ, conturbatæ, cùm obſcura nigredine virides erant.

Urinæ atræ dolorem nephriticum præcedunt non numquam. Vide *Piſonem* de morbis à ſeroſa colluvie. Sect. 4. cap. 11. fol. 313.

Omnes nigræ urinæ ſtatim etiam craſſæ, omninò pernicioſæ ſunt. Raro enim aut numquàm invenitur tenuis & nigra. *Aetius* Tetr. 11. ſerm. 1. cap 44.

Lethaliores autem & ſunt urinæ & fœtidæ & aquoſæ. At tum in viris tum in mulieribus nigræ urinæ peſſimæ ſunt: in pueris autem aquoſæ. *Hippocrates* prognoſt. art. 33.

33. §. 11. verſ. 14. Talis, inquit *Theophilus* fol. 99., urina in febribus acutis cùm fœtore proveniens, veſicâ non laborante, mortis eſt nuntia.

Omnium quidem, inquit *Duretus* fol. 524. deterrima eſt nigra urina, quam facit ardor febris perurendo ſerum & ſanquinem: ac tùm ad ultima ventum eſt humorum incendiô conflagrantium, ut in propinquo ſit ipſa naturæ alienatio. Sed tamen in pueris urina aquoſa propterea̍què tenuis longiùs abeſt à natura eorum quàm nigra urina virorum atque mulierum; ac propterea̍ pejor cenſenda eſt in illis quàm nigra in cæteris. Scitum eſt illud *Galeni* ad hoc prognoſticum lib. 1. de criſ. c. 11.: urinæ naturalibus maximè contrariæ peſſimæ.

Malæ ſunt & in acutis viridantis palloris, non exiſtentes in colore. Perniciosa eſt & urina nigram ſubſidentiam habens & nigra. Coac. art. 580. *Duretus* vertit *nec ſuperficietenus*. Hoc eſt quòd urina toto liquore virore perfuſa ſit. Vide fol. 523. 524.

Periculoſa eſt, & quæ ex nigra in tenuem biliosam tranſmutatur. Coac. 578. Vide *Duret.* fol. 519. Si ſcilicet febris nullatenus miteſcat ſignificat particulas excrementitias aliò verſas.

In turbatis vigilantibus urinæ decolores nigræ, innatantes in ſudoribus phreniticæ.

Lib. 1. prædict. art. 1. verſ. 4. Docet ait *Duret* fol. 531. quomodo ex urinis de futura phrenitide ſit prædicendum. Si ergo in conturbatis vigilantibus urinæ ſint coloris expertes ut aquoſæ, cùm œneorematibus nigris, etiamſi æger ſudet, phreniticus fiet.

Lethalis eſt item in pleuriticis brevi *praſina* (*Duretus* vertit porracea) nigram ſubſidentiam habens aut furfuraceam. Coac. art. 581. Vide *Duret*. 526.

Docet *Sanctorius* mortis eſſe ſignum urinam nigram quoad ſubſtantiam non quoad contentum, quia hæc mala non eſt. Nigra quoad ſubſtantiam fuit lethalis in *Heraclide*, *Oprophane* & *Melidia*.

Peſſima eſt igitur omnis urina denigrata, adeò ut neminem umquam ſervatum viderim ex iis qui talem urinam minxerunt. Minùs verò pernicioſa, ſi ſolùm id quod ſubſidet nigrum fuerit: atque hæc adhuc minùs, ſi ſolùm id quod in medio jacet: ac multò etiam minùs ſi nebula. *Galen*. lib. 1. de criſ. c. 12. Tom. 2. c. 4.

In acutis morbis, ait *Aetius* Tetr. 11. ſerm. 1. cap. 44., pernicioſiſſima eſt omnis urina denigrata & præſertim quum & graveolens fuerit, & craſſa & nigram ſubſidentiam habuerit. Fieri enim non poteſt ut ſervetur æger ex acuto morbo qui talem urinam minxit, & ſi quidem ſubſidentia fuerit nigra, perniciociſſimum eſt: ſi verò id

quod in medio pendet nigrum fuerit, minùs malum; aut non ſimiliter malum. Si autem nubecula fuerit nigra, adhuc mitius & non ſimiliter malum.

Urina nigra, inquit *Martianus* fol. 483., ſive ſubſtantiâ ſive contentô perniciosa communiter cenſetur, non adeò tamen quin cum urina nigra aliquis evadat. Nam 3. epidem. ſect. 3. legimus ægrotum undecimum, mulierem ſcilicet illam moroſam cum urinis nigris ſervatam eſſe. Imò per urinas nigras quartanæ febres non raro judicantur.

Nos tamen, inquit *Plempius* fundam. lib. 5. ſect. c. 5. fol. 339., ætatulâ noſtrâ aliquot ſervatos vidimus, ſed præſertim pueros. Contingit porrò urinam nigram ſalubriter emitti potiſſimùm per criſim in malignis morbis, aut in declinatione febrium quartanarum vel in ſolutione delirii melancholici.

In æſtate anni 1729. vidi ego hìc Lovanii duorum ægrorum, qui adhuc ſuperſtites ſunt, urinam per plures dies atram valdè cum ſedimento quoque nigro.

Scire operæ pretium eſt, inquit *Aetius* locô mox citatô, quòd & in febris quartanæ declinatione & in melancholici delirii ſolutione urinæ apparent nigræ & craſſæ. Splenicis autem ut plurimùm talis urina mingitur quando debilis fuerit ſplen.

Urina nigra non ſemper eſt malum ſignum, ſed morbis chronicis imprimis ex acido oriundis ſuperveniens concoctionis optimæ, hoc eſt excrementorum præcipitationis ex maſſa ſanguinea, & ſic cum urina ſeparationis eſt indicium. Et hoc imprimis uſu venire ſolet in morbis ex ſplene ortis vel cum ejus affectu conjunctis. Sic *Schenkius* lib. 3. obſervationum de liene, refert quemdam lienis tumore laborantem per quindecim annos annuatim bis vel ter per urinæ profluvium inſtar atramenti convaluiſſe. *Etmuler.* mihi fol. 58.

Valeſius exercitatione in caput 40. *Hollerii* refert ſe noviſſe religioſum, cui ter aut quater in anno maximè vere & autumno lien intumeſcebat, dolore hypochondrii tum manifeſtus, qui ſublividus fiebat toto corpore, tandem profuſis urinis atramento ſimillimis per 5. aut ſex dies ſanus evadebat.

Hoffmannus meth. medendi lib. 1. c. 12. id à nobis quoque, ait, annotatum in juris conſulto quodam eximiè lienoſo, cui per intervalla excretio urinarum atramento colore & conſiſtentia ſimillimarum accidebat. Quam juvabamus emulſionibus diureticis.

Morbum Regium febris expertem & obſtructorum Bilis meatuum ſymptomaticum, ſæpe urina tota liquore vireſcens atque etiam nigra exſolvit. *Duret.* fol. 523.

Quid

Quid ſignificat craſſa nigra? Hæc etiam complexio datur & humoris melancholici evacuationem declarat, uti in quartanæ febris declinatione, & melancholici morbi ſolutione. *Theophilus* fol. 97.

Dum urinæ interfluctuare conſpicitur materia ſeminalis filamentoſa non nihil viridescens, & urina coloris etiam viridis eſt, ſignum id eſt gonorrhææ malignæ, portenditque periculum luis venereæ. *Eygel.* 270.

Ex urina turbida, liuido-nigra, achores ſeu favos atque ejuſmodi capitis & faciei exulcerationes haud incertô eventu præſagire auſus eſt *Zuingerus pædojatreia. obſ.* 125.

APH. XLIX.

URina, quæ nec à cibis & aſſumptis, nec à pure & potiſſimùm è veſica prodeunte, ſed ſpontè præter morem fœtet ac peſſimè òlet, notat ſalia & olea attenuata, ſoluta, ferè putrefacta, putredinoſamque tam ſolidarum quàm fluidarum partium necroſim: adeòque diſcrimen ſummum tàm in chronicis quàm acutis, nec facilem ſanationem indicat.

SCHOL.

Fœtor ergò urinæ ſanæ individuus, oleo attenuato putrido hinc, & volatili, non ſali volatili alcalino debetur. Sapor amarus in-

gratus ſalſus, ſali lotii compoſito & oleo ſimul debetur, tum ſali marino qui plerumque adeſt. *Boerh.* chem. Tom. 2. proc. 92. vide Aph. XVI. XVII.

Ab allio fœtoris contracti in urina meminit *Hippocrates* lib. VI. de morbis.

Experientia quotidiana docet ab aſparago & aniſo aſſumptis urinam excerni fœtidam: terebintinam urinæ non solùm conciliare ſuum odorem, ſed & eamdem colore tingere violaceo.

Si quis ſanguinem & pus & ſquammulas cum urina fundat, graviſque odor adſit veſicæ exulcerationem ſignificat. *Hipp.* ſect. 4. Aph. 81.

Odorem gravem putrefactionis eſſe effectum docet *Galenus* lib. 1. de criſ. c. 12.

Lethaliores ſunt, inquit *Hippocrates* lib. prognoſt. Art. 33. & fœtidæ & aquoſæ & nigræ & craſſæ. Talis enim, inquit, urina in febribus acutis cum fœtore proveniens veſica non laborante mortis eſt prænuntia.

Nec verò decipiat te, inquit *Hipp.* eôdem lib. art. 35. ſi veſica morbum aliquem habens ejuſmodi urinas reddiderit non enim totius corporis ſignum eſt, ſed ipſius per ſe veſicæ.

Omnis verò odoris expers non minùs quandoque mala eſt. Inter ſigna enim mortis *Sanctorius* ex *Avicenna* refert urinam nullum habentem odorem.

APH

APH. L.

Superſunt urinæ contenta (Aph. XIX. & ſequen.) examinanda: quæ non minori conſideratione digna ſunt, ac reliquæ omnes urinæ variationes ſimul junctæ. Cum ſedimentum urinæ optimum cenſeatur eſſe illud, quod nec ſit nimis paucum, nec nimis multum ſed mediocre; album deinde, læve & æquale omni tempore (Aph. XXIV.) ſequitur quòd ſedimentum minùs bonum ſit cenſendum, quod in uno horum vel pluribus modis convertitur.

APH. LI.

PEccat ergo ſedimentum vel in defectu vel exceſſu; in colore; in ſubſtantia ſeu potiùs forma; conſiſtentia, figura; loco & tempore.

APH. LII.

BOni autem & laudabilis ſedimenti præſentia indicat aſſumptorum coctiones omnes in corpore animali ritè perfici & abſolvi, ſeu potiùs motum attritûs peragi naturaliter, debitè, & convenienter; tubulos renales ſuum habere tonum; ſuccos nullibi eſſe irretitos aut cumulatos, nuſquàm abreptos; vel ſi fuerint, jam liberos & expeditos in circuitûs ordinem eſſe redactos.

SCHOL.

SCHOL.

Lotium optimum eſt, inquit *Theophilus* fol. 105. quando ſedimentum album fuerit læve & æquale omni tempore. Vide Aph. XXV.

Optima verò eſt urina, quum fuerit Alba ſubſidentia & lævis & æqualis, per totum tempus donec judicatus fuerit morbus. Significat enim & ſecuritatem & morbum fore brevem. *Hippoc.* prænot. art. 29 §. 11. verſ 1.

Idem iiſdem ferè verbis docet lib. de criſibus ſeu judicationibus art. 3. Urina autem optima eſt, inquit, quæ habet albiſſimam ſubſidentiam & lævem ac æqualem per totum tempus donec judicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac brevem fore morbum.

Urina, inquit *Boerhaave* Inſtitut. Aph. 1016., quæ habet ſedimentum album, leve, læve, æquale, cito ſubſidens, turbinatum, vix odorum, toto morbi tempore uſque ad criſim, eſt optimi indicii & præſagii.

Quæ bene coloratæ ſunt & ſubſidentias habent albas & læves & æquales aut nebulas quaſdam aut ſuſpenſa ſimilia omnes urinas bonitate præcellunt: maximè autem in quibus ſubſidentia lævis fuerit: ſecundùm bonitatis obtinent locum in quibus ſuſpenſa talia ſunt: tertium in quibus nebulæ. Hæc igitur

igitur coctionis ſigna ſunt. Reliqua verò omnia partim cruditatem partim perniciem portendunt. *Galenus* lib. 1 de criſ. l. 12.

Urina in febre albam habens & lævem ſubſidentiam firmatam, ſignificat celerem dimiſſionem. *Hippoc.* Coac. art. 575.

Quibus urina citò ſubſidentiam habet, hi citò judicantur. Ibid. art. 597.

Ex urinis ſiquidem quod mictum fuerit purum fuerit, ſubſidentiam verò albam ac lævem habuerit, diuturnior fit morbus, & minùs quàm optima ſecura eſt hæc urina. *Hipp.* de Criſ. art. 18.

APH. LIII.

DEfectus ſedimenti indicat materiæ alibilis ſeu ſucci nutritii defectum: ut contingere ſolet in ſanis poſt longam inediam, immodicos labores, ſudorem copioſum &c. vel ſecundum Veteres viſcera aut coctioni imparia, aut fortius coquentia: & ſecundùm noſtram ſententiam; motum attritûs debiliorem quàm ut ſuccus nutritius elaborari poſſit. 2. Motum attritûs validiſſimum, quô ſucci omnes ſummè attenuantur, in ſalia & olea maximè volatilia reſolvuntur, filamenta ſucci nutritii (ex quibus ſedimenta laudabilia potiſſimùm conſtare debent) deſcerpuntur, ita ut impoſterum coire & ad fundum ſecedere nequeant. 3. Strictam ſanguinis com-

pagem, arctamque principiorum ejuſdem cohæſionem. 4. Materiam morboſam ſeroſo-excrementitiam à viis ſuis naturalibus aberrantem, abalienatam, aliò verſam ac ſæpe in partes interiores depulſam. 5. Tubulos renales ſtrictiores. In ſanis igitur diu ſubſiſtens ſæpe denotat imminentis morbi periculum. Sub morbis magnam eorumdem portendit cruditatem; criſes difficiles & periculoſas; vel alias futuras evacuationes, vel ſuboriturum abſceſſum.

SCHOL.

Sanis, inquit *Galenus* lib. 1. de criſ. Cap. 21. qui multum laborant & pauciori cibo veſcuntur ſunt urinæ bilioſiores ſine ſedimento.

Urina tenuis & ruffa non ſubſidens, alba tenuis aquoſa; aurea tenuis aquoſa; aurea tenuis conſtans, non turbata, turbida perpetuò nec ſubſidens, notat in morbis valde acutis coctionem impeditam, cruditatem magnam, criſim difficilem, morbi longitudinem, ſummum vitæ periculum; ſed in acutiſſimis inflammatoriis ferè certam portendit mortem; denique in acutis moderatis deſignat longum moleſtumque morbum, deinde abſceſſum fore varium, aut metaſtaſim mali variam. *Boerh.* inſtit. Aph. 1016.

Quemadmodùm verò boni ominis ſignum

num, ait *Frid. Hofman.* M. R. T. 3. ſect. 1. Cap. XII. de judicio in morbis ex urina §. XVII., ſi urinæ febricitantium craſſiores fiunt & ſedimentum ponunt : ità contrà quæ in febribus intermittentibus extra paroxyſmum nullam exhibent ſubſidentiam & pellucidæ diu ſtillant, nec frigoris acceſſu in fundum quid dejiciunt, pejoris ſunt notæ. Inprimis crebriori experientiâ compertum habeo, quando in tertiana vel quartana febre, finitô paroxyſmô, urina non turbatur & craſſamentum rejicit, peſſimi eſſe præſagii, præſertim ſi àb imperitis Medicis improvidè tractetur iis remediis, quæ motus febriles intempeſtivè ſupprimunt & ſufflaminant. Non ſemel enim ſed aliquoties hâc ratione in pueris ingruente paroxyſmo lethalem epilepticum inſultum acceſſiſſe vidi : ſenes autem non facilè convaleſcunt, ſed demum viribus fractis, ſub frigore & ſpaſmis, nullo ſuccedente calore intereunt. Quod ſi porro in febribus inflammatoriis, pleuritide, peripneumonia, inflammatione ventriculi, meſenterii, uteri, urina vel tenuis perſpicua & purpurei coloris, vel bruno & auſtero colore imbuta exit, cum ſpuma, ſine omni ſedimento, non fauſtum præbet ſignum. Antiquiſſimum hanc in rem *Hippocratis* eſt teſtimonium *prænot.* §. *XI.* ita differentis : *ſi*

in

in febribus urina fulva eſt & tenuis, materiam incoctam ſignificat, ſi vero diuturna fuerit talis, periculum eſt, ut homo ſuſtinere poſſit, niſi concocta fuerit. Pariter id etiam perpetuum eſt, turbidam in febre continua urinam, quæ nec igne, nec quiete clareſcit, aut ſedimentum ponit, multum periculi minari: malum tamen etiam eſt indicium, quando in continuis urinæ primis diebus craſſeſcunt, reliquis vero & maxime criticis, tenues & ſine ſedimento manant.

Rationem verò cur ſedimenti defectus ità ſit malus vide paragrapho prænotatum proximè ſubſequente.

Tenuis & bilioſa, & vix tenuem ac exiguam ſubſidentiam habens, & quæ ad melius, ac deteriùs mutatur, diuturna eſt. Hæc autem diutius conſequens, aut temporis diuturnitate circa judicationem trahente, periculô non vacat: Coac. 575.

In hydropicis ſiccis urinæ ſtillicidia, mala. Malæ etiam urinæ parvas ſubſidentias habentes. Ibid. 453.

In tertianis exquiſitis & in diariis febribus nubecula ſola aut illud in medio pendens ad morbi ſolutionem ſuffecit: aliquando verò etiam urinam ſolùm boni coloris factam eſſe. *Aetius Tetr.* 11. *ſerm.* 1. *C. XXX. fol.* 195. *apud Principes Medicos.*

APH.

APH. LIV.

COpioſiora vero ſedimina indicant, reliquiarum ſucci nutritii, vel ſuccorum excrementitiorum abundantiam. 2. Motum attritûs nonnumquam prægreſſum validiorem. 3. Materiæ morboſæ & excrementitiæ coctionem. Hoc eſt; laxiorem jam redditam ſanguinis compagem; ſuccos excrementitios extricatos, expeditos, ac verſus renes copioſiùs determinatos; vel ſuccos antè abalienatos & devios jam ad proprias ſedes reductos ſuiſque ſingulos ſecretoriis reſtitutos. Et 4. denique tubulorum renalium motum tonicum liberum & integrum.

SCHOL.

Diſputatur & potiſſimùm apud Veteres, an ſedimentum ægrorum ſit idem quod ſedimentum ſanorum; reliquiæ ſcilicet chyli ultimò elaborati fortè ſuperfluæ & excrementitiæ. (Vide Aph. XXIII.) an verò quid aliud diſtinctum ab hoc?

Communis ab omni ſeculo, *Galeni & Avicennæ* ſententia eſt, inquit *Fienus* fol. 349. ſedimentum ægrorum ſpecie eſſe diſtinctum à ſedimento ſanorum, adeòque non eſſe partem reliquiarum chyli, ſed humoris morbifici putridi in venis contenti febrem v. g. facientis jam coctam & maturatam plus minuſve

nuſve pro ratione temporis morbi etiam cum ſero expulſam. Quid, inquit *Avicenna*, eſt ſedimentum niſi humor, qui febrem facit, qui jam coctionem eſt aſſecutus?

Inficias quidem ire non poſſumus quin materia morbifica per urinas nonnumquam criticè educatur. Seu potius admittendum eſt, ſedimentum quod in morborum declinatione & ſolutione apparet aliquando eſſe portionem ſuccorum excrementitiorum antè in corpore retentorum, qui jàm copioſiùs educantur: adeòque tali in caſu ſedimentum ægrorum aliud eſſe quàm ſanorum. Noſtra tamen fert ſententia, ſæpiùs ſedimentum, quod in declinatione vel ſolutione morborum apparet, idem eſſe ſpecie cum ſedimento ſanorum: nempè quod tunc apparere incipit cùm motus attritûs naturalis incipit redintegrari & reſtitui.

Sedimentum igitur apparere non eſt ideò ſemper bonum, ait *Fienus* fol. 356. quòd ſedimentum ſit pars humoris putridi concocti, ſed quia, quandò ſedimentum apparet in urina, indicium eſt, quòd calor nativus & facultates naturales incipiant benè habere; utpotè quæ incipiant redire ad ſtatum ſanitatis, & ea iterum facere quæ faciunt in ſanitate

Conjecturare verò licebit ſedimentum eſſe legitimum, quod conſpicitùr produci, ſicuti docuimus Aph. XXII. produci in uri-

na

na ſanorum : ſi ſedimentum, inquam, in urina antè inſtar nubis volitaverit aut viſum fuerit fuiſſe ſuſpenſum. Vide *Fienum* fol. 363.

Sed ad Rem. ſi colorem exquiſitè ſervaverit, ſubſidentiam verò albam & lævem & æqualem & multam fecerit, ſic quidem etiam ſignum exquiſitum fuerit : plus autem de humore qui crudus nominatur evacuari demonſtrat. *Hippocrates.*

Præterea & in pueris omnibus ferè & perfectam ætatem habentibus, qui otioſam vitam degunt aut quôvis aliô modô repleti ſunt ſatis multam habent ſubſidentiam .... Hæc quoque cauſa eſt, ut iis qui ex otio & repletione febricitant, ſi ſanitati reſtitui debent, neceſſariò plurimùm ſubſideat : contrà iis, qui ex inedia & labore rufæ quidem & bilioſæ urinæ ſunt (ſolvitur enim morbus priuſquam aliquid ſubſideat plerumque) ſufficit enim in his & nebula alba & ſuſpenſio bona : talis autem eſt alba & lævis & æqualis: nam ex ipſis ſanis, qui multum laborant & pauciori cibo veſcuntur, ſunt urinæ bilioſiores. *Galenus* lib. 1. de Criſ. cap. 12

Et *Rhaſes* quoquè memoriæ prodidit obſervari in ægris, quòd otioſi & pingues plus habeant in urinis ſuis, cum ægrotant, ſedimenti.

Urina multam ſubſidentiam habens à men-

tis emotione liberat. Qualis erat *Dexippi*. *Hippocrates* lib. 6. epid. ſect. 6. verſ. 22.

Urina multa, alba, ſtranguriosa cum ſedimento copioſo alboque critico tempore emiſſa, ſanat & abſceſſus tollit. Urina die indice critico copioſior cum ſedimento albo vel rubello, copioſo levante, notat die critico ſanationem fore integrâ criſi. *Boerh.* inſt. Aph. 1016.

APH. LV.

Sedimentum in qualitatibus ſuis naturalibus, puta in colore, craſſitie, forma, vel etiam materia converſum, (ut ſi fuerit rubrum, flavum, viride, nigrum, vel nimis craſſum, aut aſperum, divulſum, non acuminatum, ſed planum, vel etiam alterius materiæ) in genere ſignificat motum attritûs depravatum; ſuccos, inquam, malè tritos & ſubactos ac aliô quôvis modô perverſos ac corruptos; vel ſaltem inſolita, extranea & hæterogenea corpuſcula unà cum urina eliminari.

SCHOL.

Si fuerit urina ſubrubra & ſubſidentia ipſius ſimilis & lævis, diuturniorem quidem hæc morbum quam prior ſignificat; ſed valde ſalutarem. *Hipp.* prænot. §. XI. verſ. 6. Item lib. de criſ. verſ. 2. Quæ ſit illa urina

prior,

prior, de qua hìc meminit, vide verſus immediatè præcedentes hìc annotatos.

At ſubrubra & ſubſidentiam ſubrubram habens & lævem, ſiquidem ante ſeptimum diem prodeat, ſeptima die liberat: poſt ſeptimam verò tardiùs aut omninò poſt tempus aliquod diuturnius. Et quæ in quarto die nubeculam ſubrubram habet, ſeptimô liberat, ſi reliqua juxta rationem habeant. Coac. art. 575.

Quibus morbi ſeptimâ die judicantur, iis nubeculam rubram urina die quartâ continet, & alia ſecundùm rationem. Aph. 71. ſect. 4.

Pulchrè ad hæc loca commentatur *Duretus*: certa, inquit fol. 513. & cita eſt criſis ad ægri ſalutem quam colorata bellè urina denuntiat, habetque hypoſtaſim albam & lævem: ſic in ſubrubra cum pari conjuncta hypoſtaſi multum quidem eſt ſecuritatis; ſed tamen ut ea celeriùs ſeriùſve apparet, ſic brevioris aut longioris eſt morbi. Et fol. 514. ait: eſt quarti diei magna vis ad indicandum & inde ſeptimi magnæ vires ad judicandum, præ omnibus aliis qui ſunt de numero dierum criticorum.

Quibus verò bilioſæ ſubſidentiæ, ab initio verò tenues, acutum morbum ſignificant. Aph 32. ſect. 7.

In pleuriticis urina ſubrubram habens læ-

vem ſubſidentiam ſecuram judicationem ſignificat. Coac. art 586.

Nubeculæ, quæ feruntur in urinis albæ, quidem bonæ ſunt, nigræ verò malæ. *Hipp.* lib. prænot art. 30.

In acutis perniciosa eſt urina nigram ſubſidentiam habens & nigra. Coac. 580.

Lethalis eſt item in pleuriticis brevi prasina, nigram ſubſidentiam habens aut furfuraceam. Ibidem art. 581.

At in febribus erroneis nigræ nubeculæ quartanam indicant. Ibidem 582.

In tertianis cum horrore veluti nubeculæ nigræ horroris inconſtantis indicia ſunt. Coac. 584.

Nubeculæ in urinis albæ quidem & infernè commodæ ſunt. Rubicundæ verò & nigræ & lividæ difficiles ſunt. Coac. 577.

Periculoſa eſt quæ ex compactis quibuſdam innatantibus ſubſidentiam habet ſublividam limoſam. Coac. art. 578.

Sedimentum metum quoque adfert ſiniſtri exitûs ipsô locô, quem occupat, & ſuâ divulſione.

Periculoſa eſt quæ ex ſubſidentia divellitur. Coac. 578.

Urina in febre habens denſitatem divulſam recidivam aut ſudorem ſignificat. Coac. 593.

Quodnam dicatur ſedimentum divul-
ſum

ſum addiſci poteſt ex ſcholio aph. XXIV.

Sunt hæ urinæ, inquit *Duretus* in hunc locum fol. 541., recidivis crebræ; ab inchoata criſi, cujus perfectio ſperari nequit cum tali urina. Tum inde ſudor expreſſius finem non adfert morbi, nec ejus remiſſionem: quia eſt ſoboles oppreſſionis.

Quibuſcumque diſparatæ urinæ ſunt, his vehemens turbatio in corpore eſt. *Hippocrat.* ſect. 7. aph. 33.

Pleuriticis Urina cruenta, caliginoſa cum ſubſidentia varia indiſcreta lethalis eſt plerumque in quatuordecim diebus. Coac. 581.

Si id quod ſubſidet diſcerptum floccorum inſtar per ambitum liquoris diſperſum eſt, prodit id catharros & morbos ex lymphæ vitio oriundos ſecundùm *Walſmid.*

Non tamen ſi etiam mediocriter craſſa fuerit & breve quidquam quod ſubſideat habuerit, jam cocta erit. Si enim vel farinæ hordei craſſiori vel ſquammis vel furfuribus ſimiles ſubſidentiam habuerint, vel nigras vel virides vel lividas vel fætidas; præter id quòd quæcumque tales ſint, cruditatem habent, etiam aliquæ ſunt pernicioſæ; nam farinæ hordiaceæ craſſiori ſimiles duarum ſunt diſpoſitionum indicia, grandis ſcilicet colliquationis, & caliditatis æſtuoſæ, quæ ſanguinem adurit. At quæ ſquammas repræſentant, ſunt vaſorum partes ſuperficia-

 les,

les, quæ ſcilicet omnino reſolvuntur & colliquantur. *Galen.* lib. 1. cap. 12. de criſibus.

Conformis fere eſt medicorum recentiorum opinio, qui ſtatuunt ſedimenta ſquammoſa, furfuracea indicare prægreſſum motum attritûs vehementtſſimum, vaſa laxa, vaſculorum attritionem, debilitatem, deſtructionem &c. A motu enim illo attritionis vehementiſſimo fibrillæ ſanquinis, ſeu filamenta ſucci nutriticii diſrumpuntur ac in partes globulares effinguntur.

Juvat hic ex *Actuario* deſcribere quæ dicantur hypoſtaſes orobeæ, ſurfureæ &c.

Orobus inter legumina globoſus eſt & rubeus Hinc urina *Oroboides*, quòd contenta hiſce ſimilia appareant.

Furfureæ hypoſtaſes ſunt quæ videntur ſimiles furfuri bene moliti tritici.

Laminea ſimiles ſunt laminis, ſed non per longitudinem (hâc enim potius videntur diſſimiles) ſed ſimiles ſunt ſpecie. Laminas vero novimus appellatas eſſe, quæ & longitudinem & latitudinem habent, non attentâ latitudine.

Alia eſt hypoſtaſis, quæ accepit nomen à *Simila.* Similas novimus omnes vocatas eſſe, quæ ex malè molito frumento hordeove videntur furfures. Quæ namque furfuribus ſunt pleniora, hæ ſimilæ vocantur, non ut furfures ſed ut tripliciter ſpaciatæ. *Actuarius* de urinar different Cap. XV. fol 51.

Sed ad rem. Quibuſcumque febricitantibus in urinis ſubſidentiæ craſſiores farinæ partes referentes fiunt, longum morbum ſignificant. *Hipp.* ſect. 7. aph. 31.

At ſubſidentiæ in urinis craſſiores farinæ partes referentes pravæ ſunt. His autem pejores ſunt laminoſæ. Albæ verò & tenues valde malæ ſunt. Verùm his deteriores ſunt furfuraceæ. Lib. prænot. art. 29. §. XI. verſ. 8. Vide *Heurnium* fol. 146.

Urina alba aquoſa, ſubſidentiam craſſas farinæ partes referentem, fulvam habens dolorem & periculum ſignificat: & quæ cum virore pallida eſt fulvam craſſas farinæ partes referentem ſubſidentiam habens tempus & periculum ſignificat. Coac. 586. Vide *Duret.* 537.

Docet equidem experientia urinam rubram, in qua ſubſidet lateri rubro trito ſimile ſedimentum prodere morbos diuturnos, ut ſcorbutum, futuram atrophiam, hydropem, febres intermittentes &c.

Tale imprimis ſedimentum rubrum farinæ ſimile ſcorbutum lymphamque depravatam indicat ſecundùm *Hofmannum*.

Mœbius vero docet rubrum ſedimentum inſtar boli armenæ in febribus vel ſcorbuto ab aduſto ſanquine provenire.

Ut ut ſit, ſedimentum tale lateritium ſæpè effectus eſt criſeos particularis & febribus inter-

intermittentibus proprium, ut docuimus APH. XLVI.

Elementorum *Pitcarnii* author aſſerit, hoc ſedimentum æquè eſſe proprium febre intermittente laborantibus, ac album læve & æquale bene valentibus.

Quamquam multa arte, inquit *Morton* c.4. de febribus fol. 47. genium ſuum aliquando diſſimulent febres intermittentes, certò certius tamen ex urina (quæ jam multum tincta eſt, contentis ſaturatur & ſedimentum præcipitat colore plus minùs lateritiô, ut verè intermittentibus ferè ſemper fit) deprehendi & cognoſci poteſt.

Hìc autem commemorare libet, inquit *Sydenham* in Epiſtola prima reſponſoria, quòd ſub primos hujus conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne febribus intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum paroxyſmi non cum rigore & horrore, quas poſtea febris excipit, invadebant, ſed æger iiſdem planè ſymptomatis tentabatur, ac ſi apoplexia vera laboraſſet, quæ tamen nihil aliud eſſet, utcumque hunc affectum æmularetur, quàm ipſa febris caput impetens, ut ex aliis ſignis, ità ex colore urinæ ſatis liquebat; quæ in intermittentibus ut plurimùm rubore ſaturato exſtat, qualis cernitur in urina eorum qui ictero laborant, etſi non adeo intensè rubet, & pariter ſedimentum

deponit

deponit pulverem laterum ferè referens.

Quæ ſputo ſimiles ſubſidentias aut limoſas habet rigorem indicat. *Hippocrates* Coac. 582

Quibus in urina arenoſa ſubſident his veſica calculo laborat. ſect. 4. Aph. 79.

An arenulæ in renibus generatæ in matula factæ ſint inde conſtat, inquit *Walæus* fol. 81. ſi lineamento impoſitæ adhæreant, ſunt in corpore generatæ, ſi verò non adhæreant, coagulatæ ſunt in matula.

Suprà quoque cum de analyſi urinæ naturalis actum fuit, ait *F. Hofmannus* M. R. Tom. 3. ſect. 1. C. 13. §. 23., mentio facta eſt, quòd ſal acidum cum alcali, ſive fixo mixtum ſive neutrum ſive tartariforme ordinarium ſit urinæ ingrediens, quod dubio procul ab exceſſivo acido per alimenta ingeſto & in ſanquine contento oritur. Hoc autem ſale tartareo ſi urinæ nimium refertæ ſint, quòd cognoſcitur, quandò matulæ parietes & fundus copioſo tartaro incruſtantur, indicium eſt diſpoſitionis ad calculum renum & veſicæ. Majoris periculi eſt, ubi craſſum, rubrum & friabile ſabulum, mox emiſsâ urinâ, fundum petit, quippe quod morbum nephriticum adeſſe plane evincit. Vide Autorem.

Arenulas, inquit *Etmuller* inſtitutionum ſemeiotices Cap. 2. fol. 59., ſæpe cum urina

na excerni notum eſt, ſed bene eſt obſervanda earum varietas. Veræ enim arenæ *Duræ* & *tactui reſiſtentes*, nec friabiles calculi ſunt prodromi. Sæpe autem cum urina excernuntur arenoſa: hæc ubi paululum ſteterit, lateribus vaſis ſe affigunt arenulæ, vel ſabulum rubrum & copioſum idque facilè friable; & hoc ſcorbuticis ferè proprium videtur & quaſi ejus infallibile ſignum eſt. Vide *Hoffer. Hercul. Med.* pag. 180. *Horſtium* manuduct. ad Med. pag. 191. *Eugalenum* de ſcorbut. fol. 213. Quæ ſcorbuti ſuſpicio eò magis confirmatur, ſi ſupernatet urinæ cruſta quædam quaſi pinguis vel oleoſa.

In ſcorbuticis, inquit hic autor, urinæ non numquàm rubrô quôdam ſedimentô furfuraceô & rotundô ſubſident, quod Medici aliqui perperam calculi recrementum putant: cùm manifeſtè inter ſe differant hæc ſanquinis recrementa ab arenoſis corporibus, ſi *Mathæo de Gradibus* celebri olim Medico credimus, qui hanc ponit differentiam, quòd iſta ſanguinis recrementa mollia ſint & digitis cedentia, calculi verò dura & renitentia.

Craſſior pituita inſtar muci narium matulæ fundo inhæreſcens cum dolore emicta, veſicæ calculum aut cervicis ſordidum ulcus ſignificat. *Fernelius* fol. 236.

Quando

Quandò cum urina mucus multus, ſpiſſus, mucidus, turbulentus, tenax & confuſi coloris excernitur, qui mox poſt evacuationem decidit; aut quandò ſpiſſior ſemifurfuracea & ſquammoſa ſubſtantia in urina conſpicitur, tunc labes quædam veſicæ ulceroſa præſumenda eſt; quæ tunc tantò magis affligit, quò copioſiùs hæc materia excernitur. *Albertus* ſemeiologiæ fol. 62.

Urina, inquit *Boerhaave* inſtitut. Aph. 1015. pallida, tenuis cum ſedimento mucoſo, tenaci ſalſamenta putrida ſpirans fere ſemper notat calculum veſicæ.

Si ergo cum urina excernatur quantitas non minima materiæ cujuſdam mucoſæ, viſcidæ ſummè tenacis ac glutinoſæ, quæ poſtquàm urina aliquandiu quievit, reſidens in fundo matulæ aut vitri ouroſcopi ei tam firmiter agglutinetur ac tenaciter adhæreat, ut nec poſt urinæ effuſionem vehementi concuſſione excuti valeat, *Riverius* praxeos ſuæ libri fol. 422. docet, hanc materiam prædictis conditionibus ſtipatam ſemper & certiſſimè indicare calculi veſicæ præſentiam. Hoc uſus, inquit, nos docuit quod à nullo authore hactenus eſt animadverſum.

Quin ipſe in calculo & ulcere veſicæ, inquit *Hofmannus* locô mox citatô, ſæpius lotium tam tenax vidi, ut inſtar albuminis ovi cohæſerit, nec guttatim aut per vices

potuerit

potuerit effundi, ſed inclinatâ matulâ, omne ſimul maſſæ inſtar elapſum ſit. Eamdem quoque in rem facit notabilis obſervatio in M. N. C. *Dec.* 3. *An.* 8. *Obſ.* 11 conſignata, de urina craſſa glutinoſa, quæ ad ulnæ longitudinem potuit extendi, & filtro impoſita ne guttulam tranſmiſit.

Mucoſum tamen, inquit *Bonetus* Medicinæ ſeptemtrionalis Tom. 2. fol 714, urinæ contentum non ſoli, nec omni renum aut veſicæ ulceri convenit, adeoque etiam ex ſuperioribus partibus derivatur. Experientia enim contrarium docet. Ita *Sennertus* vidit ejuſmodi ſedimentum tenax & mucoſum renibus & veſicâ illæſis. Idem bis obſervavit *Prevotius*. Primum in Domino *Petro Gennaro* Presbytero, qui ante ſexennium ſuæ valetudinis causâ *Patavium* acceſſit, poſtquàm triennium iſchuria laboraſſet cum urinæ ardore & ſumma diffi ultate ac gravitatis ſenſu in veſica veluti plumbei ponderis ut non niſi cruribus elatis meiet. Sedimenti mucoſi ea erat tenacitas ut à feneſtris cubiculi in alto ſiti ad terram continuè pertingeret. Id quotidiè ad libras tres produit, certò argumentò non fuiſſe à renibus aut veſica, cum tandem eæ partes à tanta excrementi copia colliquatæ fuiſſent. Hic tandem urinæ ſuppreſſione *Patavii* ſublatus. In ejus cadavere nihil præter naturale inventum,

præter

præter mucum in renibus ureteribus & veſica. Alteram obſervationem vide ſis locô prænotatô.

Quibus in urina craſſa exiſtente furfuracea ſimul minguntur, his veſica ſcabie laborat. Sect. 4 Aph 77.

Vera tum adeſt illius deſquammatio, quâ detrita illius ſubſtantia intereà adunata malè eò appellens, aut aſſimulata minùs nutritia lympha in ſquammulas aut furfures ſecedit. *Hecquet* in Aph. *Hippocratis.*

Quibus in urina craſſa exiſtente, carunculæ parvæ ac veluti pili unà exeunt, his de renibus excernitur. *Hipp* ſect 4. Aph. 76.

Qui ſponte ſanquinem meiunt iis à renibus venæ ruptionem ſignificat. Sect. 4. Aph. 78.

Si quis ſanguinem mingit & grumos & ſtranguriam habeat, & dolor incidat ad hypogaſtrium & perinæum, partes circa veſicam laborant. Ibidem Aph 80.

Nota quòd micturiendo reddatur qui à veſica venit aut pàrtibus adjacentibus ſanquis: Deindè qui à veſicæ parietibus venit paucior eſt & dolore ſævior, acrimoniâ pungens, roſione lancinans, locorum urinæ vitia prodens aut promens offenſas. *Hecquet.* in Aph. *Hippocratis.*

Febriles in dorſum diſtenſiones, urinæ geniture ſimiles ſolvunt. *Hippocrates* Coac. art. 363.

Quibuſ-

Quibuſcumque arenoſa aut tofi in urinis ſubſident, his initio tubercula circa craſſam venam enata ſunt, & ſuppurata: poſtea verò tuberculis non citò effractis, tofi ex pure coaliti ſunt, qui per venam foras exprimuntur unà cum urina in veſicam. Quibuſcumque verò cruentæ urinæ ſunt his venæ laborant. Quibuſcumque autem in urina craſſa exiſtente carunculæ parvæ capilliformes ſimul prodeunt, eas à renibus prodire noſſe oportet, & ab arthriticis. Quibus vero pura urina eſt, & aliàs atque aliàs velut furfures in urina innatant, horum veſica ſcabioſa exiſtit. *Hipp.* de natura humana, Art. 86. & 87. §. 26.

APH. LVI.

INter aliena urinarum contenta oleum & pinguedo enumerantur. Pingue in urinis, ſi corpus integrum ſe tueatur, plethorici habitûs indeque redundantis nutritii ſucci ut ut cocti laudabiliter ſignum eſt. Si verò emacreſcat corpus, colliquationis ſit indicium. *Hecquet* in Aphoriſmis *Hippocratis* ad mentem ipſius expoſitis. Comment. in Aph. 35. ſect. 7.

SCHOL.

Pinguis apparens urina inquit *Boerhaave.* Inſtit. Aph. 1010., plerumquè gerit arenu-

las minimas viſcidô quôdam nexas, & ſic effingentes ſpeciem membranulæ oleoſæ; tum notat abundantiam terræ & ſalis hebetioris in ſanquine; præſagit hinc ſcorbutum, calculos, & ſimilia. Et aph. ſequenti. Urina autem verè pinguis & oleoſa varia certè, ſi obſervaretur umquàm, notaret Vaſa attrita per majorem motum, hinc ſoluta, cruori mixta & cum urina excreta pinguia 2. Humores acres: & ideo minabitur pthiſim & atrophiam.

Nonnumquam redduntur urinæ copioſâ materiâ pingui imbutæ ſive oleoſæ ait *Hofmannus* M. R. T. 3. ſect. 1. cap. 31. de judicio in morbis ex urina §. 22. quæ ſine ſtrepitu mittuntur, in ſuperficie cutem variegati maximè cærulei plerumque coloris exhibent, ac vitri urinalis parietibus tam firmiter adhæreſcunt, ut nonniſi lixivioſo liquore detergi poſſint. Origo harum procul dubio calori interno nimio ipſam pinguedinem colliquanti tribuenda, quæ liquefacta & poſtea in ſanguinem recepta ſeſe miſcet cum ſanquine & ſero, ac humore ſalſo muriatico demum diſſoluta, per renum colatorium in urinam defertur. Annotavit *Sylvius* exemplum feminæ juvenculæ, cujus urinæ tam copioſa innatavit pinguedo, ut in perfrigeratæ ſuperficie butyri inſtar aut olei frigidi concreti comparuerit. Et memorabilis

rabilis quoque eſt *Fernelii lib. III. cap. 2. de urina* hiſtoria, de bibulo quodam optimi corporis habitûs, qui diebus circiter octo, ex ingenti corporis mole ad ſummam gracilitatem, citrà ullam morbi vim, traductus eſt. Potiſſimùm tamen tales pinguiuſculæ urinæ in conſumtione corporis, atrophiâ, phthiſi, hecticâ obſervantur; quinimmò in omnibus febribus, urinæ, quando profluunt craſſioris ſubſtantiæ, multum pinguedinis ſecum evehunt, quæ eò copioſior eſt & diutius durat, quò corpus eſt pinguius.

Non conveniunt Authores qualis ſit urina oleaginoſa. *Galenus* tertiô epidemiorum refert urinam oleaginoſam quibuſdam dici, cui innatat pinguedo, quæ mala eſt, quia colliquationem ſignificat. Aliæ oleaginoſæ dicuntur, quæ colore & conſiſtentiâ oleo ſunt ſimiles, quas refert *Galenus* ſe vidiſſe nullô ægri detrimentô, imò cum coctionis ſignis redditas; quas tandem ſtatuit non eſſe revera oleoſas, cùm pingues non ſint, nec periculum portendant. Aliæ autem urinæ, quæ propriè ſunt oleaginoſæ, pingues ſunt olei inſtar, fiuntque ex colliquatione adipis aut carnis, & ideò indicant fervorem maximum carnes colliquantem vel totius corporis vel renum.

Et ſanè, inquit *Primeroſius* apud *Bonetum* in Theſauri Medico-practici tom. 1. fol. 39. etſi

etſi hecticas plurimas hactenùs viderim, hujuſmodi tamen urinam pinguem numquam obſervavi, quæ in aliis quàm pluribus affectibus ſeſe mihi obtulit, qui tamen ab hectica febre erant longè alieniſſimi. Arabes quidem docuerunt in hectica urinas excerni pingues & oleaginoſas. In principio tamen quidem vix à naturali ſtatu diverſa eſt, quia calor extraneus non multùm naturæ limites exceſſit; in ſecundo verò gradu urinæ ſunt pingues & inſtar telæ araneæ, adeps innatat liquori; in tertia verò urinæ ſunt oleaginoſæ.

Pulchrè hæc diſcutit *Cardanus* commentans in Aphoriſmum *Hippocratis* 35. ſect. 7. *Actuarius* meminit, inquit, trium urinarum, quæ ſunt in ſuprema ſuperficie pingues. Prima quæ habet velut telam araneæ continuam ſed virgulis quibuſdam craſſioribus rectis diſtinctam, ut etiam ſunt telæ aranearum. Hanc, tantum abeſt, ut non viderim, ut ſingulis diebus in urina mea jam quadraginta annis ſine ulla noxa, tum in aliis pluribus videam. Fitque cum tenuis eſt ex quodam humido admodum tenui colliquato, pingui tamen, ut nunc docebo. Secunda eſt, in qua apparent & in medio & in circulo ut olei puncta & granula, aliquando plura, aliquando pauca: aliquando majora vel minora, & ſplendent & ſunt coloris au-

ſrei ut oleum: diceres olei pauculum infuſum. Sed oleum infuſum ſupernatat & diffunditur, hoc in granula colligitur & non ſupernatat, niſi media & ſuperiore parte. Hoc bis vidi, nec in quibus morbis ſatis memini. Eſt tamen res rara & mira. Tertia eſt cum colligitur quod à græcis vocatur γραῦσ & eſt ut cruſtula pinguedinis velut in lebetibus cum jus concreſcit à frigore. Et hoc ſæpe vidi & in magnis colliquationibus hecticarum. Eſt tamen advertendum, quòd in his quæ conturbantur & concreſcunt, quia refrigerantur, non ſolùm in ſuprema ſuperficie, ſed in tota urina & urceo adhærens apparet hujuſmodi tela craſſa pinguis ſine ulla ſignificatione hecticæ: ſi tamen contingat ſine concretione urinæ, vidi non apparere niſi in colliquantibus febribus. Ergo de hoc intelligenda ſunt verba *Hippocratis* in prognoſticis non de prima, cum dixit: ſi pinguè deſuper nàtans araneorum ſpeciem referat, damnandum eſt, ſignificat enim conſumptionem. Unde *Galenus* in comment: quale pinguioribus juſculis refrigeſcentibus ſupernatat, vocata à multis cruſtula, tale in urina ex conſumptione exiſtit. Indè admonet nos, ut caveamus ne veſicæ vitio decipiamur. Manifeſtum eſt ergo, non de telis illis tenuiſſimis intelligendum *Hippocratem*, quæ forſan in veſica fieri conſueverunt, ſed de

de pinguedine concreta. Quartum genus urinæ pinguis eſt, cum ſubſtantia talis eſt: nec eſt perſpicua, ſed juri ſimilis. Et hoc ſæpius vidi in hecticis & pthiſicis, in quibus quamvis nihil ſupernataret, proximi tamen erant morti. Et eſt quaſi deterior urina omnibus. Aſſueſce igitur videre juſculum in vitro, ut etiam hujuſmodi urinas deprehendas. Urinarum autem oleacearum *Actuarius* in primo de judiciis urinarum cap. 19. tres facit ſpecies: quæ olei ſpeciem refert, quæ ſimilis eſt oleo colore; & quæ ipsâ ſubſtantiâ. Quæ oleo ſimilis eſt colore, tantùm in principio febrium colliquantium accidit: quæ ſplendorem refert olei, ac plenè colorem in incremento: quæ verò oleo prorſus aſſimilatur & ideo, ut dixi, minùs perſpicua eſt, hæc in vigore talium febrium mingitur. Et ſingulæ harum ſpecierum etiam renum vitio contingere poſſunt. Tunc repentina fit ad illas mutatio, & cum calore ac dolore & renum laſſitudine. At ſi ex febre, ſenſim & ſine renum læſione ulla. Hactenus *Cardanus*. Tom. 8. fol. 556.

Hæc ſufficiant ut faciliùs intelligantur quæ *Hippocrates* de urinis oleaginoſis memoriæ prodidit.

Quibus autem pingue eſt & confertum quod ſupernatat, his affectiones nephriticas & acutas ſignificat. *Hippocrates* Aph. 35. ſect. 7.

Senſus eſt : ſi urina ſit oleoſa, ſeu potiùs, ſi ejus ſuperficies tecta ſit cruſtâ adiposâ ſeu pinguedinis. Si reddatur confertim, hoc eſt cum copioſa pinguedine in magna quantitate & brevi tempore, affectiones nephriticas eaſque acutas ſignificat.

At quæ emittitur urina pinguedinem habens in ſubſidentia, febrim ſignificat. Coac. 582.

Mala eſt quæ ante rigorem oleoſa mingitur. Ibidem art. 579.

Celerem febris demiſſionem ſignificat ea, quæ ex indiſcreta pinguedinem quamdam habens, exaqueſcit. Coac. art. 575.

Lib. 3. epid. ſect. 3. *Parius* ægrotus 1. febre detentus continuâ, & ut videbatur acutâ, ſexto die minxit oleoſam, & obiit centeſimo & vigeſimo die.

Sed & pinguedines supernè inſtantes araneorum ſimiles damnare oportet, ſunt enim colliquationis ſigna. *Hip* prognoſt. Art. 35.

Quæ aranei telis ſimiles ſubſidentias habet, colliquationem indicat.

De bullis ſuperſtantibus vide Aphoriſmum 34. ſect. 7 & *Hollerii* explicationes.

De corona vero *Martinii* Anatomiam urinæ fol. 222.

APH.

APH. LVII.

URinarum contenta, utcumquè materiâ & aliis qualitatibus videantur eſſe bona, peccant tamen aliis etiam nonnumquàm modis; puta ſi non appareant certô ordine, debitô locô, conſtanter ac determinatô tempore.

Indicant autem hæc vitia motum attritûs præpoſterum, varium, mutabilem, non ſatis ſibi conſtantem, infidum, inſidioſum ac minùs tutum, communiterque erraticos paroxyſmos.

SCHOL.

Conſtantis eſt experientiæ bonum eſſe ſignum, dum tempore morbi in urinis antè tenuibus primò ante omnia apparet nubecula; vel, quod præſtat, ſuſpenſum, cum ordinariè hanc ſubſequatur quantociùs hypoſtaſis; quo in caſu ægri ſalus prædici poteſt. Sin verò in morbis hæc contentorum ſeries ità ſe non habeat, ut v. g. dum priùs ſedimentum mox nubecula, inde ſuſpenſiones, inde iterum nubecula ac rurſum ſedimentum, cui ſuccedant ſuſpenſiones vel quæcumque alia perverſi ordinis, tum rem ſemper in ancipiti verſari judicandum eſt. Similiter nubecula ſub initium apparens, inde evaneſcens, nullis aliis contentorum ſuccedentibus,

contumacem morbum atque periculoſum indicabit.

Conſiderare verò convenit, inquit *Hippocrates* prænot. art. 35. § 12., in urinis, in quibus nubeculæ ſunt an ſupernè aut infernè ſunt: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorſum feruntur cum coloribus relatis eas bonas eſſe putare ac laudare, quæ verò ſurſum feruntur cum coloribus relatis malas eſſe & tales damnare.

Hoc verò etiàm in ſubſidentibus contemplari oportet, ſi non modò alba ſint & levia, ſed ſi omninò æqualia, & quia in nulla parte divulſa ſint, & quia omni tempore talia ſint. Nam ſi alternatim mingatur pura in ſubſidentibus, ſemicoctum eſſe morbum oſtendit. De hiſce igitur omnibus admirabilis *Hippocrates* primus omnium, quos ſcimus, optimè docuit. *Galenus* lib. 1. de criſ. c. 12.

Urina autem optima eſt, ait *Hippocrates* de criſ. art. 3., quæ habet albiſſimam ſubſidentiam & levem & æqualem per totum tempus donec judicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac brevem fore morbum.

Si intermiſerit (ſedimentum) & aliquandò quidem pura mingatur, aliquandò verò ſubſidet album ac læve, diuturnior fit morbus & minùs ſecurus. *Hippocrates* prognoſt. art. 29.

Secun-

Secundum locum, inquit *Heurnius* in commentatione ſuper hunc locum, habet ea urina, quæ non perſeverantem bonam hypoſtaſim gerit.

Urina ſi quandoque pura micta fuerit, quandoque ſubſidentiam lævem & albam habens, diuturnæ tales ſunt, & minùs ſecuræ quàm optima urina. *Hippocrates* de criſ. art. 21.

Urina bonam habens ſubſidentiam, derepente non habens, dolorem (alii dicunt laborem) & mutationem ſignificat. Coac. 585.

In febre aliàs aliarum urinarum mictiones morbum producunt. Coac. 595.

In febribus ſi mutationes habeat urina, diuturnitatem temporis ſignificat. Et neceſſe eſt ægrotum mutari & ad deteriora & ad alteram partem. *Hippocrates* de criſ. art. 22.

Si mutationes habent urinæ temporis diuturnitatem ſignificant: & neceſſe eſt ut morbus & ad deterius & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterùm inconſtantes febres ſinere oportet, donec conſtiterint. *Hippocrates* de vict. acut. art. 40. §. 46. verſ. 4.

Notat. *Avicenna* c. 3. doct. 3. 2. prim., quod ſigna mala in urina debeant eſſe permanentia.

Et *Galenus* 2. præſag. 9. com. 26. docet hæc verba loquendo de optima urina: ſi inter coctas urinas nulla cruda incidit, ea optima eſt.

 Con-

Concoctiones urinarum paulatim matureſcentes, ſi in judicatoriis diebus concoctæ fuerint, morbum ſolvunt. *Hippocrates* de criſ. art. 14.

Urinæ quæ derepente citra rationem paulatim (hoc eſt dum illa coctio eſt exigui temporis. Id enim ſignificat ἐπολιγον.) concoquuntur malæ ſunt: & in ſumma quæ citra rationem matura eſt in morbo acuto mala eſt. Coac. art. 579. Vid. *Duret.* fol. 520.

Urinæ quæ in his qui juxta aures abſceſſus habent, citò & modicè (hoc eſt paulatim) concoquuntur, malæ ſunt. *Hippocrates.* prædictor. lib. 1. art. 153.

Ad quam ſententiam, inquit *Duretus* in Coacas fol. 520., *Galeni* hæc fuit logica obſervatio: Quod in hac oratione dictum fuit particulatim univerſali ſubjacet huic ſententiæ: quôd ſcilicet quovis in morbo quæ citò & paulìſper coctæ ſunt urinæ ſiniſtri aliquid præ ſe ferant.

At peripneumonicis pernicioſa eſt, quæ in principio quidem cocta eſt, poſt quartum verò diem attenuatur. Coac. 580.

Monendi autem hic eſtis ut quæcumque de hypoſtaſi dicta ſunt, eadem de enæoremate & nube dicta reputetis. Situ enim, inquit *Theophilus* 113. hæc ſolummodò differunt, adeo ut ex loco nihil amplius colligamus quàm ſignificatorum menſuras.

Liceat

Liceat quoquè coronidis locô duas *Hippocratis* ſententias, quamvis ad rem non ſpectantes, quòd alibi aptè inſeri nequeant, hìc apponere.

Quibus urina clandeſtinè elabitur ad pudendum, exolvuntur deſperati. Coac. art. 474.

Urinæ quæ minguntur à non recordantibus nec commonefactis pernicioſæ. Nùm his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? *Hippoc*. Prorrhetic. ſeu prædictor. lib. 1. art. 29.

APH. LVIII.

UT vero ouroſcopus ouromanteſque ſecundùm jam traditam doctrinam rectè ex urina judicet, oportet ut ſequentes obſervet cautiones ac regulas.

APH. LIX.

NEmo ex ſola lotii inſpectione judicium ferat, multò minùs medicinam faciat.

SCHOL.

Nemo ergò ex urina dumtaxat conjiciat, neque umquàm, niſi præſente ægrô vel patefactâ per litteras aut nuntium morbi hiſtoriâ, aliquid de morbi natura & exitu prædicat aut remedia præſcribat.

Incertam & plerumque dubiam mercedem refert, qui periclitatione medicos tamquàm Vates augurari coget. Conſultor verò prudens & fidelis ſani conſilii fructum percipiet,

cipiet. *Fernelius* fol 241. *Malum enim conſilium conſultori peſſimum, ut eſt. in proverbio.* Huc etiam collimant verba celebris *Wedelii*: præſtat ex urina judicare interrogando, quàm decidendo Vide ejus Theor. Med. part. 3. ſect. 2. n. 55.

APH. LX.

URina potiùs in ædibus infirmi, quàm peregrè allata à Medico conſpiciatur.

APH. LXI.

OUromantes numquàm non accuratè inquirat in rationes ætatis, ſexûs, temperamenti ejus cujus urinam inſpicit; conſideretque conſtitutionem & anni & temporum, vitæ genus, rerumque non naturalium uſum; morbi deindè tam prægreſſa quàm præſentia, & denique adhibitorum medicamentorum naturam perpendat. In ſumma noſcat diſcernere ſingulares circumſtantias ſecundum quas urina immutari & variare ſolet.

APH. LXII.

CUm igitur varient urinæ ſecundùm diverſitatem prænotatorum, neceſſe eſt Medico ex urina judicanti cognitas habêre ſingulas & diverſas conſtitutiones & variationes in urina induci ſolitas à ſingulis eorum.

SCHOL.

Noſcat ergò imprimis oportet quæ & qualis

llis urina propria ſit ſingulis ætatibus, quomodò variet eadem ſecundùm ſexûs differentiam. Viro bonæ temperiei ac in florida ætate conſtituto urina eſſe ſolet qualem docuimus (Aph. 25.) optimam eſſe; nempe quæ ſubfulva ſit aut ſubflava, ut ait *Aetius* Tetr. II. ſerm. I. C. XXVIII. de urinarum notis, & moderatè craſſa, & talis manens, colore qualis micta fuit, & levem ac albam & æqualem ſubſidentiam habens omni tempore: copiam verò, potûs ratione. Non enim alteri cuiquam talis obtigerit.

Mulieris verò urina ſubſtantiâ apertè craſſiuſcula eſt, neque ut viri pura & pellucida, ſed aliquantùm turbida & multis innatantibus impura: quorum proportione hypoſtaſis copioſior quàm viris, craſſior & albior. Mulieris, urina, inquit *Walæus* inſtit. libro 2. cap. 6. de urinis, craſſior; & aliquid continuò fluit per ejus urinam, ut ferè atomi in ſole: non debet ad candelam, ſed de die videri. Color deindè ex albo liveſcens non modò cruditatis ſed ſexûs præcipuè index. Qui ſæpe, inquit *Fernelius* fol. 230 & ſedulò maris & fœminæ urinas inter ſe contulerit, eas tandem internoſcet oculorum conſuetudine.

Infantum & puerorum urina albior quidem, ſed craſſior & copioſiore ſedimento, quàm ætate florentium. *Fernel.* De urin. C. 10.

Senum alba tenuis, hypoſtaſi pauca, cruditatis

ditatis & imbecillæ concoctionis nuntia. Idem docuit *Actuarius* de urinar. judic c. 5. fol. 59.

Urinæ impuberum craſſiores ſunt, ſenum verò aquoſæ & dilutæ. *Helmontius* de Lithiaſi cap. 4. mihi fol. 680.

Dubitant plures num ex urina poſſit dignoſci an mulier utero gerat? Nec immeritò.

Poteſt dignoſci urina gravidæ, inquit tamen *Walæus* inſtitutionum lib. 2 cap. 6. de urinis, à non gravida (verum non quando ægrotat mulier & habet ſedimentum contra naturam, ſed quando non ægrotat & habet ſedimentum naturale) ſedimentum gravidæ eſt inſtar carptæ lanæ & ſunt parvæ particulæ paulò minùs quàm dimidium piſi; & magìs candicat quàm ordinarium ſedimentum: ſed carptæ lanæ proprii ſedimenti ſunt majores particulæ & filoſiores.

Summa cautela opus eſt, inquit *Roſinus Lentilius* in miſcellaneis medico-practicis, §. Circa inſpectionem urinæ monita quædam. Fol. 331. in pronuntiando de puellarum urinis quæ menſium obſtructionem cauſantur, ſiquidem & Expertiſſimis Medicis aliquando turpiter imponant. Ego quidem hactenus vix errare conſuevi, ſi urina puellæ fuerit ſanorum planè ſimilis, at cum *enæoremate*, inſtar *Lanæ Carptæ*, divulſo, ipſa vultu roſeo prædita, non difficulter anhelans, non laſſa, probe appetens &c. *Menſium* tamen ſuppreſ-

ſuppreſſione laborans, eam gravidam ſuſpicando, accedentibus imprimis cauſis quibuſdam moralibus, & quæſtiunculis captioſis ſemetipſas inſtar ſoricum haut difficulter produnt.

Horum exemplô minimè arduum ſit conjicere, qualis eſſe debeat uniuſcujuſque temperamenti, & quantum ab optima quæque diſtet. Itaque cujuſpiam urinâ propoſitâ, ex ſexu, temperamento, & ex ætate conjiciendum & æſtimandum eſt, qualiſnam ea debeat eſſe naturalis: ut ſiquando offeratur alia, recordatione illius planum ſit & in promptu, eane præter naturam ſit, quantumque à naturali abſit. *Fernelius* de urin Cap. 10.

Antequam ex urina judicetur, æſtimandum quod quis vitæ genus paulò antè ſit ſecutus. Nam excercitatio vehemens, vigilia, animi excandeſcentia, inediæ, calidiorum ciborum eſus urinas coloratiores reddunt ac tantum non inflammant cum paucis contentis. Quemadmodùm & aër vel à regione, vel ab æſtate, vel ab alia quacumque cauſa exæſtuans. Contrà verò otium, ſomnus nimius ac profundus, inertia, crapula, frigidiorum ciborum eſus albas craſſas urinas contentaque multa atque cruda proferunt: quemadmodum & aër vel à regione vel ex Hyeme vel quavis ex cauſa frigidior. *Fernel.*

De urinarum varietate ſecundum anni tempora

pora vide *Actuar.* lib. 1. de urin. judic. fol. 60. cap. 8.

Qui plus quàm par eſt laborant ac ſe exercent iis urina ſubflava, atque etiam ad flavum colorem accedens, apparet; hypoſtaſis quoque his parva atque tenuis ſubſidet, cujus quoque colorem contingit alterari. Quin imo in urina ejuſmodi hominum interdum innatare apparet liquamen &c.

Eorum vero, qui in otio & quiete vitam agunt, urinæ ad albedinem vergere ſpectantur, in quibus hypoſtaſis & major & craſſior & aſperior ſubſidet. *Actuar.* de urinarum jud. lib. 1. Cap. 7. fol. 59.

Sine horum animadverſione parum firma futura ſunt de urinis judicia, nec quæ ſanorum, ab iis quæ ægrotantium ſunt, facilè queunt internoſci.

Inquirere tamen potiſſimùm oportet in victûs rationem, examinandumque ſedulò ſemper eſt, num is, cujus urina inſpicienda eſt, uſus fuerit vel cibo vel potu vel medicamentis vi quâdam ſingulari lotium immutandi præditis. Urina, inquit *Hippocrates*, concolor cibo & potui, & qualis intùs eſt humidi colliquatio. Lib. 6. epid. ſect. 5. verſ. 14.

Potus immoderatior præſertim aquæ aut vini albi tenuis copioſiorem urinam profundit, nec partium nec humorum affectiones

nec

nec qualitates expreſſas exquiſitè refert. Urina deinde cibi & potûs colorem ſubinde refert, interdum & odorem. Namque experientia docuit Rhabarbarum, Crocum, Rad. Curcumæ flavum; pulpam Caſſiæ nigrum; ſalſamenta atrum; olera viridem ſeu praſinum; Betam vinaque rubra rubrum ſuum colorem, & graveolentia, ut Allium, Terebintinam odorem ſuum urinæ impertiviſſe: quin imò uſu rerum calidarum & fumô induratarum colorem urinæ intendi, & uſu Thurionum Aſparagi & aliorum urinam non numquam turbulentam fieri, quamvis corpus fuerit integrum. *Barchuſen* collect. Medicin. pract. cap. 7. de excrementis §. 18.

Quid? Quod ſumma contingat mutatio à ſola urinæ excretione, quæ citiùs vel tardiùs fit à paſtu. Vide Schol. Aph. XXV.

Quàm plurimum denique confert ad ouromantiam reddendam certiorem accuratiùs attendere an urinæ oblatæ præſens alteratio à medicamentis ingeſtis acceſſerit an verò ab ipſo morbi ſtatu pendeat?

APH. LXIII.

NImium ne confidito urinæ neglectis aliis ſignis: enim verò antequam ex urina judicium feratur alterum alteri priùs comparandum eſt ſignum.

SCHOL.

Si fatendum ſit id, quod res eſt: judicium

cium quod ex inſpecto lotio formari ſolet conjecturam habet ut ſummum & raro probabilem; ordinariè autem incertam prorſus & fallacem, niſi & aliorum ſignorum accedat conſideratio. Præterquam enim quòd urina à leviſſimis circumſtantiis mutabilis facilè fallat; cum etiam variet & diverſimodè ſit conſtituta ſecundùm diverſitatem temperiei, habitûs &c. uniuſcujuſque hominis, ut certum aliquod ex ea ſola poſſet ferri judicium oporteret ferè, ut Medicus notam haberet uniuſcujuſque ſubjecti urinæ peculiarem habitudinem & conſtitutionem.

APH. LXIV.

QUamvis multum tribuendum ſit veterum & potiſſimùm *Hippocratis* de urina experientiis & obſervationibus, ne tamen credito, eas ſemper in omnibus conformes futuras cùm propriis vel noſtratium Medicorum experientiis: adeoque cave illas promiſcuè confundere. Differunt enim excreta quoad colorem, conſiſtentiam, contenta, ratione nationum, regionis, cœli conſtitutionis &c.

APH. LXV.

SUnt quædam etiam alia, leviora quidem, quæ tamen ab uroſcopis negligi non poſſunt, obſervanda, ut omni cum prudentia & quâ fieri poteſt certitudine, ex urina judicium feratur.

Urina

Urina ergo imprimis, quæ inſpicitur, ſanquinis ſit non potûs. (Vid. Aph. VII.) Hunc in finem excipiatur urina à ſomno prima, & expletâ concoctione cibi.

APH. LXVI.

URina excipiatur univerſa; quòd pars nulla dilucidè poſſit notas omnes exprimere. Eaque ſit unicâ vice reddita, nec cum alia urina aut excretis commixta atquè confuſa.

SCHOL.

In puerperis verò & menſes patientibus, ſi urinæ indicium requiratur, exiguô artificiô natura collumque matricis detergi poſſunt, atquè ità urina colligi impolluta. *Martinius* anat. urinæ fol. 272.

APH. LXVII.

URinale album ſit, pellucidum, nitidum; oblongum, ne divulſam hypoſtaſim exhibeat; omniſque urinæ continendæ capax.

SCHOL.

Urinalis figuram vide apud *Actuar lib* 1. de urin. different. cap. XIII. fol. 50.

Urinæ fætor haut raro è ſolis matulis contrahitur, quas Ruſticorum ſordidior gens interdùm intra ſpatium totius anni defricare obliviſcitur; iſtæ præcipuè figulinæ matulæ quarum deterrimus ſæpe eſt fœtor.

Urina ſæpè lactea offertur, quam ſi Medicus conſpicit, odore priùs explorare conveniet, ſæpè enim numero in laguncul is iſtis Oleum Olivarum antè ſervatum fuit: alio-

quin de renum vel veſicæ quodam affectu vel de lumbricis &c. pronuntiantes deciperentur. *Lentilius* locô antè citatô.

APH. LXVIII.

OBturetur deinceps procul à ſole, à frigore & à flatu, ne vel turbetur vel craſſeſcat urina: quieta deindè nullâque agitatione reſideat, dum ſenſim refrixerit.

SCHOL.

Si fortè vel frigoris vi vel ſponte ſua craſſeſcat turbeturque lotium igne leni diſſolvatur atque perlucidum fiat, nullâ agitatione, ne diſſipetur hypoſtaſis, quam ne ignis quidem extenuare aut colliquefacere ſolet.

Nec mihi, inquit *Lentilius* ibidem, mos eorum placet, qui aut omnes urinas in urinale effuſas in aquam calentem immergunt aut nullas: urina enim ſi omninò clara offertur, fruſtranea eſt illa immerſio, ſi verò turbida, maximè neceſſaria, ſi quid ex lotio cognoſcere velis. Hyemali tempore urinæ propemodùm omnes ſunt turbidæ, præter aqueas tenues mixturâ ſalium planè orbatas: hinc in aquam non tam tepidam quàm haut raro probè ferventem, ut clareſcant, immergendæ.

APH. LXIX.

URina inſpiciatur recens & non nimis vetuſta; nec ultra ſex horas aſſervetur, ne quam corruptionem ſubeat.

APH. LXX.

URinæ inſpectio in loco fiat nec obſcuro nec nimium lucido, nec ſolis radiis col-

luſtrato; ſplendorque luminis in urinale deſuper potiùs quàm tranſverſim incidat.

APH. LXXI.

URina morborum nuntia ab ingeſtis alimentis vel Medicamentis colorem odoremque communicantibus non ſit alterata, extranearumve rerum permiſtione inquinata, ſed omni earum qualitate carens.

APH. LXXII.

CAveat denique uroſcopus, ne alium liquorem pro urina inſpiciat.

SCHOL.

Contingit, inquit *Barchuſen* in collectis Medicinæ practicæ fol. 271. non rarò, ut Medici dolô decipiantur, dum iis ab aliquo ſannione vel urina quadrupedum vel liquor alterius generis mittitur. At enim verò ut talem malevolentium dolum ac ludibrium devitent, hæc præcepta ab aliquibus data, quibus urinam hominis ab aliis rebus, aiunt, diſcerni poſſe. Nempè hominis urinam propè conſpectam videri ſpiſſiorem at procul viſam tenuiorem: cum econtrariò aliuſmodi liquores quôquô pactô conſpecti, uniuſmodi faciem præſe ferant, vel contrariô modô ſe habeant; ſcilicet quò proprius conſpiciantur eo clariores, quò longius eò ſpiſſiores videri. Deinde urinam quadrupedum eſſe admodùm turbulentam carêreque circulo: alios autem liquores carêre hypoſtaſi, excepto Ficuum decocto; hujus hypoſtaſim verò moveri inſtar aquæ, & non in medio ſed ad

latera vitri ſubſidere. Ovis quidem & Capræ urinam pallidam urinæ hominis interdum ſimilem eſſe, verum illam nec ſubſtantiam habere nec ſubſidentia : & ſi quæ habeat ſubſidentia, ea tum vel oleo vel amurcæ non diſſimilia eſſe. Hydromeli ſpumam tandem eſſe citrinam, quam in talis coloris, ut Hydromeli eſt, urina non inveniri.

Urina jumentorum humanâ pondere gravior exiſtere dicitur, adeoque cerumen aurium in eam injectum ſupernatare, in humana ſubſidere ; hinc deprehendi poſſe fraudem malcferiatorum, qui Medicum in examen artis vocaturi tales urinas offerunt. Periculum rei numquàm feci, ait *Lentilius* in Miſcellan fol. 8.

Ut ut ſit, certa urinæ ab aliis liquoribus ſigna diſtinctiva duo ſunt : 1. contentum, quod urinæ proprium ſecùs quàm aliis liquoribus, 2. odor viroſus (Sch. Aph. 17.) qui tamen in brutorum urinis intentior. Reliqua ſigna proponi ſolita ſunt fallacia, nequè enim ſola urina eminùs perſpicua eſt & cominùs turbida : cum idem in vino deprehendatur.

F I N I S.

APPOBATIO.

HIc quoque *Tractatus poſterior* Clar. D. Rega Med. Doct. & Prof. Prim. *utiliter edetur in lucem. Datum Lovanii die* 8. *Maii* 1733.

P. L. DANES S. Th. D. Prof. Reg. Libr. Cenſor.

e